

ЭРҮҮЛ
МЭНДИЙН ЯАМ

ЗООНОЗЫН
ӨВЧИН СУДЛАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ТӨВ

ЗООНОЗЫН ӨВЧИН СУДЛАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ТӨВИЙН 2024-2027 ОНЫ СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Улаанбаатар хот
2024 он

Товчилсон үгийн жагсаалт

АШУУИС	Анагаахын шинжлэх ухааны үндэсний их сургууль
АЭМГ	Аймгийн Эрүүл мэндийн газар
БОАЖЯ	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам
БОЭТ	Бүсийн оношлогоо, эмчилгээний төв
БХЯ	Батлан хамгаалах яам
ДМАЭМБ	Дэлхийн мал, амьтны эрүүл мэндийн байгууллага
ДЭМБ	Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага
ЗӨСҮТ	Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв
ЗӨСТ	Зоонозын өвчин судлалын төв
ИҮТ	Итгэмжлэлийн үндэсний төв
МХХТ	Мэдээлэл, харилцаа холбооны технологи
МАЕГ	Мал эмнэлгийн ерөнхий газар
МЭҮГ	Мал эмнэлэг, үржлийн газар
МЭХ	Мал эмнэлгийн хүрээлэн
НДББ	Номхон далайн баруун бүс
НҮБ-ын ХХААБ	НҮБ-ын Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллага
НМЭГ	Нийслэлийн Мал эмнэлгийн газар
НЭМГ	Нийслэлийн Эрүүл мэндийн газар
НЭМТ	Нийгмийн эрүүл мэндийн төв
НЭМҮТ	Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төв
ОБЕГ	Онцгой байдлын ерөнхий газар
ОУАЭА	Олон улсын атомын энергийн агентлаг
ОУБ	Олон улсын байгууллага
ОУЭМД	Олон улсын эрүүл мэндийн дүрэм
ӨЭМТ	Өрхийн эрүүл мэндийн төв
ТТССХ	Талбарын тархвар судлалын хөтөлбөр
ТЕГ	Тагнуулын ерөнхий газар
ТББ	Төрийн бус байгууллага
ТХЗ	Тогтвортой хөгжлийн зорилт
УМЭАЦТЛ	Улсын мал эмнэлэг, ариун цэврийн төв лаборатор
ҮАБЗ	Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл
ҮСХ	Үндэсний статистикийн хороо
ХАА	Хөдөө аж ахуй
ХАБҮЛЛ	Хүнсний аюулгүй байдлын үндэсний лавлагаа лаборатори
ХӨСҮТ	Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв
ХХААХҮЯ	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам
ХХЕГ	Хил хамгаалах ерөнхий газар
ХХХ	Хувийн хамгаалах хэрэгсэл
ХШҮ	Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ
ЦХХЯ	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам
ЦЭК	Цөмийн энергийн комисс
ШУН	Шуурхай удирдлагын нэгж

ЭМХТ	Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв
ЭМЯ	Эрүүл мэндийн яам
ЭЭХХЗГ	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт зохицуулалтын газар
APSED III	Сэргэн тархаж буй халдвар, нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдалтай тэмцэх Ази, Номхон далайн стратеги
GOARN	Өвчний дэгдэлтийг сэрэмжлүүлэх, хариу арга хэмжээний дэлхийн сүлжээ
НАССР	Эгзэгтэй цэгийн аюултай байдлыг хянах тогтолцоо

БҮТЭЦ, АГУУЛГА

Нэг.Нийтлэг үндэслэл.....	1
Хоёр.Мандатын шинжилгээ	3
Гурав.Алсын хараа	5
Дөрөв.Эрхэм зорилго	6
Тав.Орчны шинжилгээ.....	6
Зургаа.Стратегийн зорилго	7
Долоо.Стратегийн зорилго ба салбар, нутаг дэвсгэрийн нэгж, байгууллагын бүтцийн уялдаа, зураглал	8
Найм.Стратеги төлөвлөгөө	9
Ес.Хавсралт	21
Арав.Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн 2024-2027 оны стратеги төлөвлөгөөний төсвийн хуваарь.....	86

НЭГ.НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв нь 1931 онд БНМАУ-ын сайд нарын зөвлөлийн тогтоолоор Тарваган тахал өвчнийг эсэргүүцэх лаборатори нэртэйгээр анх байгуулагдаж үйл ажиллагаагаа явуулж эхэлснээс хойш эдүгээ 93 жилийн ойтойгоо золгож буй эрүүл мэндийн ууган байгууллагын нэг юм. Түүхэн 93 жилийн хугацаанд тус байгууллагын хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны цар хүрээ, онцлог зэрэгтэй холбогдон нэр, бүтэц зохион байгуулалт 6 удаа өөрчлөгдсөн. Зоонозын шалтгаант болон дамжуулагчаар дамжих, зоонозын халдварын байгалийн голомтот, зоонозын өвчнүүдийг тандах, судлах, хянах, эрсдэлээс сэргийлэх, өвчний тохиолдол, дэгдэлт, цар тахал, нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үед хариу арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулах үйл ажиллагааг үндэсний хэмжээнд удирдан зохион байгуулан ажиллах үүрэг бүхий Эрүүл мэндийн яамны харьяа тусгай мэргэжлийн төв юм.

1.1940 ондТарваган тахал эсэргүүцэх төв станц

2.1950 онд Тарваган тахал эсэргүүцэн судлах газар

3.1961 онд Гоц аюулт халдварт өвчнийг эсэргүүцэн судлах газар

4.1990 онд Байгалийн голомтот халдварт өвчнийг эсэргүүцэн судлах төв

5.2006 онд Байгалийн голомтот халдварт өвчин судлалын үндэсний төв

6.2012 онд Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв болж үйл ажиллагаа өргөжин Монгол Улсад байгалийн голомт нь тэмдэглэгдсэн болон хүний өвчлөл бүртгэгдэж буй нутагшмал 30 гаруй зоонозын өвчин, дэлхий дахинд гарч буй шинэ болон сэргэн тархаж буй зоонозын өвчний хяналт, сэргийлэлт, тандалт судалгаа, оношилгооны арга, хариу арга хэмжээг улсын хэмжээнд зохион байгуулж лавлагаа лабораторийн үүргийг хүлээж ажиллахаас гадна эрдэм шинжилгээ, судалгаа явуулах, эмч мэргэжилтнийг бэлтгэх, давтан сургах, иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролыг сайжруулах зэрэг нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг үзүүлдэг лавлагаа төв юм. ЗӨСҮТ нь нийслэл хот болон 14 аймагт дахь Зоонозын өвчин судлалын 15 төвийг мэргэжил арга зүйн удирдлагаар ханган ажиллаж байна.

Дэлхий дээр 200 гаруй ерөнхий нэршлийн зоонозын өвчин бүртгэгдсэнээс Монгол Улсад 30 гаруй зоонозын өвчнийг оношлон бүртгэж, үүнээс 10 гаруй өвчин жил бүр тохиолдож байна. Тухайлбал, Боом өвчин 18 аймгийн 157 суманд, Тарваган тахал 17 аймгийн 137 суманд, Галзуу 21 аймгийн 298 сум, нийслэлийн 7 дүүрэгт байгалийн голомт тус тус бүртгэгдсэн ба сүүлийн 10 жил хачгаар дамжих халдварт өвчин нийт 6,336 сэжигтэй тохиолдол бүртгэгдсэнээс 33.1% (2,096) нь батлагдаж, 0.9% (18) нь нас барсан байна.

Жилд дунджаар 26000 мал, амьтан өвчилж, 470 орчим хүний өвчлөлийн тохиолдол бүртгэгдэж байгааг статистик мэдээлэл харуулж байгаа бөгөөд зоонозын өвчний сэжигтэй тохиолдлын тоо өмнөх 10 жилийн дунджаас 8 дахин өссөн байна. Монгол улсын хэмжээнд тарваган тахал өвчний байгалийн идэвхтэй голомт 17 аймгийн 137 сум буюу нийт нутаг дэвсгэрийн 28.3%-ийг эзлэн оршиж, 18 аймгийн 159 сум, дүүрэг боом өвчний өвчлөл гарах эрсдэлтэй тайван бус бүс нутагт хамаарч, галзуу өвчний мал, амьтны өвчлөл Говьсүмбэр аймгаас бусад бүх аймаг (246 сум) болон

нийслэл хотод, хачгаар дамжих халдварт өвчний байгалийн голомт нийт аймгийн 66.6% буюу 14 аймгийн 39 суманд тус тус тэмдэглэгдсэн байна. Тарваган тахлын хил дамнасан байгалийн голомт ОХУ-ын нутаг дэвсгэрт тархах болон зөөвөрлөгдөх эрсдэлийг бууруулах чиглэлээр хөрш орнуудтай хамтран ажиллах хөтөлбөрийг батлуулан үр дүнтэй ажилласан. Сүүлийн 5 жилд 15 аймгийн 56 сумын нутагт тарваган тахлын тандалт судалгааг хийснээс 8 аймгийн 20 сумын нутгаас 159 өсгөврийг илрүүлж тарваган тахлын байгалийн голомт идэвхтэй байгааг тогтоолоо. Үүнээс Баян-Өлгий, Увс, Хэнтий аймгийн хилийн бүс нутгуудад тарваган тахлын тандалт судалгааг гүйцэтгэж Баян-Өлгий, Увс аймгийн 5 сумын голомтот нутгаас тарваган тахлын 129 өсгөврийг илрүүлж голомтын идэвхийг энэхүү хөтөлбөрийн хүрээнд тодорхойлж, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний үндэслэлийг боловсруулж, хэрэгжүүлснээс гадна өмнөд хөрштэй хиллэж буй бус нутгуудад хийсэн тандалт шинжилгээгээр Дорнод аймгийн Хавиргын боомт орчим мэрэгч, туулай хэлбэртний дунд 2017 онд тарваган тахлын эсрэг бие, 2018 онд боррелиоз, риккетсиоз өвчний халдвар, 2019 онд листери өвчний үүсгэгч тодорхойлогдсон. Дорноговь аймгийн Замын-Үүд суманд хийсэн тандалт судалгаагаар нийт 36 мэрэгч амьтан олзворлож, шинжилгээнд хамруулснаас тарваган тахал 57.9%, түүнтэй хам тохиолдох зоонозын халдвар 10.5% байна. Мөн хархны нягтшил өндөр байгаа нь цаашид тарваган тахал болон зоонозын бусад халдвар хүнд халдварлаж, дэгдэлт гарч, тархах маш өндөр эрсдэлтэй байна.

Дээрх зоонозын халдварт өвчнүүдийн тархалт, хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх хүчин зүйлийг тандах, судлах, хянах, эрүүл мэндийг дэмжих, хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх, хүн амд эрүүл мэндийн боловсрол олгох үйл ажиллагааг үндэсний төвд 110, аймаг, нийслэлийн Зоонозын өвчин судлалын төвүүдэд 300, нийт 410 гаруй эмч, мэргэжилтэн хариуцан гүйцэтгэж байна.

Дэлхий дахинд Зоонозын болон шинэ ба сэргэн тархаж буй халдварт өвчний дэгдэлт, эрсдэл эрс нэмэгдэж, цар тахал, нийгмийн эрүүл мэндийн болзошгүй гамшгаас сэргийлэх бэлэн байдлыг хангах үйл ажиллагаа нь зоонозын өвчинтэй тэмцэх сэргийлэх тогтолцоог бэхжүүлэх, хариу арга хэмжээ, нөөцийн бэлэн байдлаа эрс сайжруулах асуудал нийгмийн эрүүл мэндийн гол тулгамдсан асуудал болоод байгаа билээ.

Монгол Улсын Алсын хараа-2050 урт хугацааны хөгжлийн баримт бичиг, Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө, Эрүүл мэндийн салбарын бодлого төлөвлөгөөнд Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийг яаралтай батлан хэрэгжүүлэх, Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн эмч, ажилчдад олгох цалин, урамшуулал, дэмжлэгийг нэмэгдүүлэх (1.1.2.4.), Шаардлагатай аймгуудад зоонозын өвчин судлалын төв, хил дагуух боомтод тандалтын нэгж байгуулах (1.1.3.2), Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үеийн нөөцийн агуулах шинэчлэн барьж, ашиглалтад оруулах (1.1.3.4) зэргийг тусган хэрэгжүүлж эхэлж байна.

Эрүүл мэндийн сайдын 2015 оны 03 дугаар сарын 02-ны өдрийн 86 дугаар тушаалаар Зоонозын өвчний хяналт, сэргийлэлтийн 2015-2020 оны стратеги, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг тус тус батлуулан, хэрэгжүүлж байсан боловч Эрүүл

мэндийн сайдын 2017 оны 03 дугаар сарын 06-ны өдрийн А/81 дугаар тушаалаар уг төлөвлөгөө хүчингүй болсон.

Зоонозын өвчний дэлхий дахинд болон Монгол улсад учруулж буй эрсдэл нэмэгдсээр байгаа өнөөгийн нөхцөлд уг халдварт өвчинтэй тэмцэх, сэргийлэх тогтолцоог шинэчлэх, сайжруулах Монгол улсын Засгийн газар, Эрүүл мэндийн яамны бодлогын шийдвэрт тусгагдсан арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, төвийн дунд хугацааны стратеги төлөвлөгөөг боловсруулах зайлшгүй шаардлага үүссэн.

Төрийн албаны тухай хуулийн 53 дугаар зүйлийн 53.1 дэх хэсэгт Төсвийн ерөнхийлөн захирагч хууль тогтоомжид нийцүүлэн харьяа байгууллагын дөрвөн жилийн стратеги төлөвлөгөөг боловсруулан баталж, хэрэгжилтийг хариуцан зохион байгуулна гэж заасныг үндэслэн Засгийн газрын 2020 оны 216 дугаар тогтоолоор баталсан Стратеги төлөвлөгөө боловсруулах, батлах, хэрэгжилтийг хангах журам болон 100 дугаар тогтоолоор баталсан Стратеги төлөвлөгөө боловсруулах аргачлалыг баримтлан төвийн 2024-2027 оны стратеги төлөвлөгөөг боловсруулсан.

ХОЁР.МАНДАТЫН ШИНЖИЛГЭЭ

Мандатыг тодорхойлохдоо чиг үүргийн шинжилгээ хийж, Эрүүл мэндийн салбарт мөрдөгддөг нийт 109 хуулиас Зоонозын салбарын үйл ажиллагаанд шууд хэрэглэгддэг 17, хууль, нийтлэгээр хамаарах 25 хуульд дараах дөрвөн алхмын хүрээнд шинжилгээг хийсэн (Хүснэгт 1-т үзүүлэв). Үүнд:

- 1.Хууль тогтоомжоор олгогдсон чиг үүргийг тодорхойлох
- 2.Тухайн чиг үүргүүдийг үйл ажиллагааны чиглэлээр ангилах
- 3.Салбар хоорондын болон засаглалын түвшин хоорондын холбогдогч талуудын оролцоог тодорхойлох
- 4.Чиг үүргийн хэрэгжилтийн байдлыг тодорхойлох зэрэг ажлууд орсон.

Мандатын шинжилгээний үр дүнд ерөнхий чиг үүрэг 4, үндсэн чиг үүрэг 6, дэд чиг үүрэг 20-г тодорхойлж, доорх хүснэгтээр үр дүнг нэгтгэв.

Хүснэгт 1.Мандатын шинжилгээний хүснэгт

Салбарын үйл ажиллагаанд мөрдөгдөж байгаа хуулийн тоо		42
Үүнээс:	Тухайн салбарын хуулийн тоо	17
	Нийтлэг мөрддөг хуулийн тоо	25
Ерөнхий чиг үүрэг-1: Хүн амын эрүүл мэндийн байдалд нөлөөлөх хүчин зүйлийг тандах, судлах, хянах, хамгаалах, өвчин, эмгэгээс урьдчилан сэргийлэх, лавлагаа тусламж, үйлчилгээг үзүүлэх, хүн амд эрүүл мэндийн боловсрол олгох		
Үндсэн чиг үүрэг	Дэд чиг үүрэг	Хамтран хэрэгжүүлэх чиг үүрэг, оролцогчид
ҮЧҮ-1: Монгол Улсын хэмжээнд Зоонозын	1.1.Зоонозын халдварт өвчинтэй тэмцэх, сэргийлэх хууль эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох	ЭМЯ

халдварт өвчнийг тандах, судлах, хянах	1.2.Зоонозын халдварт өвчний байгаль дахь тархалт цар хүрээ, идэвхжилийг тогтоож, эрсдэлийн дагуу бүсчлэх	ЗӨСТ, ТББ, ХХЕГ, ХХААХШҮЯ, УМЭАЦТЛ, НЭМҮТ, АЭМГ, НЭМГ, НЭМТ, МЭЕГ, НМЭГ
	1.3.Зоонозын халдварт өвчний хүн амын дундах тархалт, эрсдэлийн түвшинг тогтоох	ЗӨСТ, ТББ, ХХЕГ, ХХААХЯ, УМЭАЦТЛ, НЭМҮТ, АЭМГ, НЭМГ, НЭМТ, НМЭГ
	1.4.Лавлагаа лабораторийн тусламж үйлчилгээг үзүүлэх	ЗӨСТ, УМЭАЦТЛ, МЭХ, ХӨСҮТ, НЭМҮТ, АЭМГ, НЭМГ, НЭМТ
	1.5.Зоонозын халдварт өвчин үүсгэгч бичил биетэнг оношлох, оношлуур үйлдвэрлэх, турших био үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх	ЭМЯ, НЭМҮТ, ХАБҮЛЛ
ҮЧҮ-2: Зоонозын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, хүн амд эрүүл мэндийн боловсрол олгох, дэмжих	2.1.Хүн амыг зоонозын халдварт өртөх, өвчлөх эрсдэлийн үеийн хариу арга хэмжээ (урьдчилан сэргийлэх, мэдээлэл сургалт сурталчилгаа)-г зохион байгуулах замаар нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг өргөжүүлэх	ЗӨСТ, ТББ, ХХЕГ, ХХААХЯ, УМЭАЦТЛ, НЭМҮТ, АЭМГ, НЭМГ, НЭМТ
	2.2.Хүн амын дунд зоонозын халдварт өвчнөөс сэргийлэх өвөрмөц урьдчилан сэргийлэлтийн ажлыг зохион байгуулах, хяналтыг тогтмолжуулах	ЗӨСТ, ТББ, ХХЕГ, ХХААХЯ, УМЭАЦТЛ, НЭМҮТ, АЭМГ, НЭМГ, НЭМТ
Ерөнхий чиг үүрэг-2: Зоонозын халдварт өвчний дэгдэлтийн үед голомтыг хязгаарлах, цомхотгох, хохирлыг багасгахад чиглэсэн зоонозын салбарын дангаар болон төр, олон нийт, аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдтэй хамтран үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг зохион байгуулах		
ҮЧҮ-3: Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үеийн бэлэн байдлыг хангах, хариу арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулах	3.1.Зоонозын халдварт өвчний тохиолдол, дэгдэлт, зоонозын шалтгаант нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үед хэрэглэх нөөцийн бэлэн байдлыг хангах	ЭМЯ, ЗӨСТ, ТББ, ХХЕГ, ХХААХЯ, УМЭАЦТЛ, НЭМҮТ, АЭМГ, НЭМГ, НЭМТ
	3.2.Зоонозын халдварт өвчний аюул, эрсдэлийн үед авах салбар дундын болон салбар хоорондын хариу арга хэмжээний багийн бэлэн байдал, чадавхыг сайжруулах	
	3.3.Зоонозын халдварт шалтгаант өвчний хүний өвчлөлийн тохиолдол, дэгдэлт бүртгэгдсэн үед бэлэн байдлыг хангаж хариу арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулах	
Ерөнхий чиг үүрэг-3: Төрөлжсөн мэргэшлээр сургалт, судалгаа, эрдэм шинжилгээний ажил эрхлэх, эрүүл мэндийн бусад байгууллагыг мэргэжил, арга зүйгээр хангах		
ҮЧҮ-4: Улсын хэмжээнд зоонозын халдварын чиглэлээр сургалт,	4.1.Салбар хоорондын болон салбар дундын байгууллагуудыг зоонозын халдварт өвчний чиглэлээр мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангаж, Нэг эрүүл мэнд үзэл баримтлалыг хэрэгжүүлэх	ЗӨСТ, АЭМГ, НЭМГ, НЭМТ, ЭМБ, УМЭАЦТЛ, НМЭГ, МЭЕГ

судалгааны ажил эрхлэх, эрүүл мэндийн бусад байгууллагыг мэргэжил, арга зүйгээр хангах	4.2.Зоонозын халдварт өвчний чиглэлээр эрдэм шинжилгээ судалгаа хийх	ЭМЯ, ОУБ, ШУТИС
	4.3.Зоонозын өвчин судлалын үндсэн мэргэшлийн сургалтыг зохион байгуулах замаар хүний нөөцийг төв болон салбар төвүүдийг хангах	ЭМЯ, ЭМХТ, АШУУИС
Ерөнхий чиг үүрэг-4: Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн удирдлага, зохион байгуулалт, чанарын удирдлагын тогтолцоог боловсронгуй болгох		
ҮЧҮ-5: Байгууллагын удирдлага, зохион байгуулалт, засаглал, санхүүгийн тогтвортой байдлыг сайжруулах	5.1.Төвийн үйл ажиллагааны чанар хүртээмжийг дээшлүүлэх, ил тод байдлыг хангах, хүний нөөц, төсөв, санхүү, технологийн болон бусад нөөцийг үр ашигтай удирдах	-
	5.2.Төвийн лаборатори нь биоаюулгүй ажиллагаа, чанарын хяналт, итгэмжлэлийн хүрээний шалгалтад бүрэн хамрагдаж, лабораторийн чанарын шаардлага, стандартыг үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлэх	ИҮТ
	5.3.Салбар төвүүдийг мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангах, дэмжлэгт хяналт хийх, үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах	ЗӨСТ
	5.4.Салбарын хэмжээний мэргэжлийн хүний нөөцийн чадавх, техник технологи, программ хангамжийн хүчин чадлыг сайжруулах асуудлыг нэгдсэн бодлого, төлөвлөгөөтэйгөөр хэрэгжүүлэх, төрөөс хэрэгжүүлж буй цахим бодлоготой уялдуулан хөгжүүлэх	СЯ, ЭМЯ, ЗӨСТ, ЦХХЯ
	5.5.Төвийн хүний нөөцийн хөгжлийн хөтөлбөрийг боловсруулан хэрэгжүүлэх, хүний нөөцийг үр ашигтай удирдах	-
ҮЧҮ-6: Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, үйл ажиллагааны хяналт-шинжилгээ үнэлгээ хийх	6.1.Салбарын хууль, тогтоомж, бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангах, тайлагнах	ЭМЯ
	6.2.Стратеги төлөвлөгөө, гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө, үйл ажиллагааны хэрэгжилтийг зохион байгуулах, хяналт-шинжилгээ үнэлгээ хийх, тайлагнах	ЭМЯ, ЗӨСТ

ГУРАВ.АЛСЫН ХАРАА

Монгол Улсын хэмжээнд бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалд суурилсан зоонозын халдварт өвчний хяналт, сэргийлэлтийн тогтолцоог бүрдүүлж, тогтвортой хөгжүүлнэ.

ДӨРӨВ.ЭРХЭМ ЗОРИЛГО

Шинжлэх ухааны шинэ дэвшилтэт технологи, инновацийг мэргэшсэн хүний нөөцийн чадавхитай хослуулан Монгол Улсын хүн амыг зоонозын халдварт өвчний эрсдэлээс сэргийлнэ.

ТАВ.ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭ

Тус шинжилгээг хийхдээ бодлогын баримт бичигт тусгагдсан зорилт, хуулиар ногдуулсан чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн зорилтыг хэрэгжүүлэх боломж ямар байгааг гадаад ба дотоод орчны хүчин зүйлийн хүрээнд тулгуурлан бодитойгоор тодорхойлсон (Хүснэгт 2-т үзүүлэв).

Хүснэгт 2. Орчны шинжилгээ

ДОТООД ОРЧИН	
Давуу тал	Сул тал
1.Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний технологи, чанарын шаардлагыг хангаж 2 удаа магадлан итгэмжлэгдсэн. 2.Төвийн лавлагаа лаборатори нь MNS ISO 15189:2015 стандартаар магадлан итгэмжлэгдсэн. 3.Аймаг, нийслэлд зоонозын өвчин судлалын 14 салбар төвүүдтэй. 4.Зоонозын өвчний төрөлжсөн болон мэргэшүүлэх чиглэлээр сургалт зохион байгуулдаг эрх бүхий байгууллага. 5.Зоонозын халдварт өвчнийг хүн амын дунд болон байгалийн голомтын тандалт судалгааг үндэсний хэмжээнд зохион байгуулдаг. 6.Зоонозын халдварт өвчний шинжилгээ, оношилгоо, судалгаа хийх Биоаюулгүйн II зэрэглэлийн лабораторитой. 7.Тэжээлт орчин, будаг урвалж, биобэлдмэл үйлдвэрлэн төвийн болон ЗӨСТ-үүдийн оношилгоо, судалгаа, шинжилгээний үйл ажиллагааг тасралтгүй хангадаг. 8.Ахуйн шавж, мэргэч устгал, халдваргүйжүүлэлтийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй. 9.ОХУ, Казакстан, БНХАУ, ХБНГУ, Япон, БНСУ, АНУ-ын мэргэжил нэгт байгууллагуудтай хамтын ажиллагааны гэрээтэй, хамтын ажиллагааны хүрээнд төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлдэг.	1.Ашиглалтын хугацаа дууссан, стандартын шаардлага хангахгүй барилгад үйл ажиллагаа явуулдаг. 2.Эрх зүйн баримт бичиг (стандарт, заавар, журам, удирдамж, гарын авлага, стандарт ажиллагааны заавар)-ийн нэр төрөл, шинэчлэл хангалтгүй, хяналтгүй. 3.Төвийн лаборатори нь MNS ISO 17025:2018, 17043:2010 стандартаар магадлан итгэмжлэгдээгүй. 4.Биоүйлдвэрлэлийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулах зориулалтын барилгагүй. 5.Биоаюулгүйн III зэрэглэлийн лабораторигүй. 6.Төвийн үйл ажиллагаанд цахим систем бүрэн нэвтрээгүй. 7.Хүний нөөцийн хөгжлийн нэгдсэн бодлогогүй 8.Жил бүрийн улсын төсөвт тусгагдсан төсөв оношлуур, урвалж, тоног төхөөрөмж, урсгал засварын зардал, үйл ажиллагаанд хүрэлцдэггүй.

10.Зоонозын халдварт өвчний чиглэлээр эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил эрхэлдэг, туршлагатай. 11.Хоёр жил тутамд олон улсын эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулдаг. 12.Улсын хэмжээний эм, эмнэлгийн хэрэгслийг хадгалах нөөцийн агуулахтай.	
ГАДААД ОРЧИН	
Боломж	Эрсдэл
1.Хөрш орнуудын шинжлэх ухааны суурь хөгжил сайн. 2.Гуравдагч орнуудтай зоонозын халдварт өвчний чиглэлээр хамтарсан судалгаа, шинжилгээг өргөжүүлэх боломжтой. 3.Олон улсын байгууллагуудтай хамтран төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлэх боломжтой. 4.Төвийн хүний нөөцийг чадавхжуулах, туршлага судлах, мэргэжлийн зөвлөх үйлчилгээ авах.	1.Төвийн чиг үүрэг, үйл ажиллагааны талаар хууль эрх зүй, бодлогын баримтад тодорхой тусгагдаагүй. 2.Зоонозын зонхилон тохиолдох халдварт өвчнөөс гадна зөөвөрлөгдөх эрсдэлтэй, анзаарагдадгүй судлах шаардлагатай халдварт өвчний тоо нэмэгдэх хандлагатай. 3.Дэлхийн дулаарал, байгаль цаг уурын өөрчлөлт нь нутагшмал, болон шинэ зоонозын өвчин сэргэн тархах нөхцөлийг бүрдүүлэх эрсдэлтэй. 4.Санхүүжилт хангалтгүйн улмаас зоонозын өвчний байгалийн голомтын төлөв байдал, эрсдэлт хүчин зүйлийн нөлөөллийг тогтоох суурь судалгаа хийгдэхгүй байх. 5.Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдал үүссэн тохиолдолд тэмцэх, сэргийлэх хариу арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулах нөөц хангалтгүй. 6.Бодлого боловсруулагч, шийдвэр гаргагч нарын зоонозын салбарын талаар мэдээлэл, ойлголт дутмаг. 7.Үндэсний уламжлалт зан үйл зоонозын халдварт өвчин буурахгүй байх нөхцөл болдог. 8.Зоонозын халдварт өвчний эрсдэлтэй орчинд тандалт, хяналт хийх, халдварын голомтод ажиллах томилолтын зардал хэт бага байдаг. 9.Зоонозын өвчин судлал үндсэн мэргэшил, мэргэшүүлэх сургалтын хүрээ хязгаарлагдмал.

ЗУРГАА.СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО

Зоонозын халдварт өвчнийг тандах, хянах, эрт сэрэмжлүүлэх, хариу арга хэмжээг эмч, мэргэжилтнүүдийн туршлага, чадавхид үндэслэн, судалгаа, шинжилгээ, нотолгоонд тулгуурлан, оновчтой бүтэц, эрх зүйн орчин бүрдүүлэн, халдварын эрсдэлийг бууруулах замаар хүн амыг өвчлөл, эндэгдлээс урьдчилан сэргийлнэ.

Стратегийн зорилгоо хэрэгжүүлэхийн тулд дараах 10 зорилтын хүрээнд 37 арга хэмжээг төлөвлөж, төсөвлөлөө.

1. Зоонозын халдварт өвчний байгалийн голомтын идэвхжилийг тандах, хянах, хүн амын дундах тархалт, эрсдэлийн түвшин тогтоож, тандалт судалгааг өргөжүүлэх
2. Зоонозын халдварт өвчний онош зүйн лавлагаа тусламж, үйлчилгээг хөгжүүлэх, чадавхыг бэхжүүлэх
3. Био үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх
4. Ариутгал, халдваргүйжүүлэлт, мэрэгчгүйтгэл, шимэгчгүйтгэлийн үйл ажиллагааг хөгжүүлэх
5. Хүн амыг зоонозын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх
6. Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үед авах хариу арга хэмжээний бэлэн байдал, чадавхыг сайжруулах
7. Зоонозын салбарын мэргэжилтнүүдийг чадавхжуулах
8. Зоонозын халдварт өвчний эрдэм шинжилгээ, судалгааг хөгжүүлэх
9. Төвийн үйл ажиллагааны чанар хүртээмжийг дээшлүүлэх, ил тод байдлыг хангах, хүний нөөц, төсөв, санхүү, технологийн болон бусад нөөцийг үр ашигтай удирдан зохион байгуулах
10. Зоонозын халдварт өвчинтэй тэмцэх, сэргийлэх чиглэлээр Монгол Улсын хэмжээнд мөрдөгдөх хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах

ДОЛОО.СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО БА САЛБАР, НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГЫН БҮТЦИЙН УЯЛДАА, ЗУРАГЛАЛ

ТӨСВИЙН ЕРӨНХИЙЛӨН ЗАХИРАГЧ

(Signature)
(гарын үсэг)

С.ЧИНЗОРИГ

2024.06.05
(огноо)

ТӨСВИЙН ЗАХИРАГЧ

(Signature)
(гарын үсэг)

Б.АМГАЛАНБАЯР

2024.06.05
(огноо)

НАЙМ.СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан, болон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт	Стратеги (арга зам)	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин				Санхүүгийн эх үүсвэр
				2024 он	2025 он	2026 он	2027 он	
Ерөнхий чиг үүрэг 1: Хүн амын эрүүл мэндийн байдалд нөлөөлөх хүчин зүйлийг тандах, судлах, хянах, хамгаалах, өвчин, эмгэгээс урьдчилан сэргийлэх, лавлагаа тусламж, үйлчилгээг үзүүлэх, хүн амд эрүүл мэндийн боловсрол олгох								
Үндсэн чиг үүрэг 1: Монгол Улсын хэмжээнд Зоонозын халдварт өвчнийг тандах, судлах, хянах								
Зорилт-1: Зоонозын халдварт өвчний байгалийн голомтын идэвхжилийг тандах, хянах, хүн амын дундах тархалт, эрсдэлийн түвшин тогтоож,	Арга хэмжээ-1.1: Зоонозын халдварт өвчний тандалтын системийг цахимжуулан, мэдээллийн сан үүсгэнэ.	Цахим систем	Байгалийн голомтын болон хүн амын дундах тандалт судалгааны нэгдсэн цахим систем, мэдээллийн сан байхгүй. 2023 онд тандалт судалгаа 8 хийж, тухай бүрд тайлан гарсан.	1	-	-	Улсын төсөв	
		Мэдээллийн сан		Тандалт судалгаа бүрийн мэдээллийг нэгдсэн санд бүртгэсэн байна.				

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан, болон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт	Стратеги (арга зам)	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин				Санхүүгийн эх үүсвэр
				2024 он	2025 он	2026 он	2027 он	
тандалт судалгааг өргөжүүлэх	Арга хэмжээ-1.2: Тандалт судалгааны үр дүнг ARC-GIS программ ашиглан газар зүйн мэдээллийн сан үүсгэнэ.	Мэдээллийн сан үүсгэсэн өвчний тоо	Тандалт судалгаанд ARC-GIS программыг ашиглаж эхлээгүй. Уур амьсгалтай харьцуулсан судалгааг 2 удаа хийсэн.	6	7 (өссөн дүн)	8 (өссөн дүн)	9 (өссөн дүн)	Улсын төсөв Төсөл хөтөлбөр
	Арга хэмжээ -1.3: Зөөвөрлөгдөн орж ирэх болон анзаарагддаггүй зоонозын халдварт өвчнүүдийн тандалт судалгааг өргөжүүлнэ.	Тандалт судалгааны төрөл	2023 онд токсоплазмоз өвчний тандалт судалгааг Говьсүмбэр аймгийн хүн амын дунд хийсэн. МУ-д энэ чиглэлийн 30 гаруй төрлийн өвчнийг судлах шаардлагатай байна.	5	7 (өссөн дүн)	9 (өссөн дүн)	11 (өссөн дүн)	Улсын төсөв Төсөл хөтөлбөр
		Судалгааны тайлан		5	7 (өссөн дүн)	9 (өссөн дүн)	11 (өссөн дүн)	
	Арга хэмжээ -1.4: Зоонозын халдварт өвчний дамжуулагч, агуулагч, амьтдыг тодорхойлох дэвшилтэт аргыг нэвтрүүлнэ.	Аргачлалын тоо	ОХУ-ын 1970-1980 онд хэвлэгдсэн бүүрэг тодорхойлох бичгийг ашиглаж байна.	2	3	4	5	Улсын төсөв Төсөл хөтөлбөр
		Хэрэгжилтийн хувь		100%	100%	100%	100%	

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан, болон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт	Стратеги (арга зам)	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин				Санхүүгийн эх үүсвэр
				2024 он	2025 он	2026 он	2027 он	
	Арга хэмжээ-1.5: Зоонозын шинэ халдварт өвчний тохиолдлыг илрүүлэн, оношлон, бүртгэнэ.	Шинээр илрүүлсэн зоонозын халдварын тоо	Сүүлийн 10 жилд хумхаа, ям, бэтэг, баруун нил, денги, токсоплазмоз, лейшменоз зэрэг зоонозын халдварт өвчнүүдийн шинэ тохиолдол, нас баралт бүртгэгдсэн. Тухайлбал хачгаар дамждаг 30 гаруй өвчнөөс 3-г хүний өвчлөлийн шинэ тохиолдлыг бүртгэн, мэдээлсэн.	1	1	1	1	Улсын төсөв
Зорилт-2: Зоонозын халдварт өвчний онош зүйн лавлагаа тусламж, үйлчилгээг хөгжүүлэх, чадавхыг бэхжүүлэх	Арга хэмжээ-2.1: Төвийн лаборатори MNS ISO/IEC 17025:2018 буюу Сорил болон шалгалт тохируулгын лабораторийн чадавхад тавих ерөнхий шаардлага стандартаар итгэмжлүүлнэ (ЛЛА, ЧАБХҮА, НЭМТШУА).	Стандартын гэрчилгээ	Үндэсний итгэмжлэлийн төвийн MNS ISO 15189:2015 стандартын лабораторийн итгэмжлэлийн үнэлгээнд хамрагдаж, ML 24 дугаартай итгэмжлэлийн гэрчилгээг 2 жилийн хугацаатай авсан.	Итгэмжлүүлэх хүсэлт хүргэгдсэн байна.	Итгэмжлэлийн гэрчилгээ авсан байна.	-	-	Улсын төсөв
	Арга хэмжээ-2.2: Төвийн лаборатори MNS ISO/IEC 17043:2010 стандартаар итгэмжлүүлнэ.	Стандартын гэрчилгээ	(-)	-	-	Итгэмжлүүлэх хүсэлт хүргэгдсэн байна.	Итгэмжлэлийн гэрчилгээ авсан байна.	Улсын төсөв

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан, болон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт	Стратеги (арга зам)	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин				Санхүүгийн эх үүсвэр
				2024 он	2025 он	2026 он	2027 он	
	Арга хэмжээ-2.3: Зоонозын халдварт өвчний оношилгоо, судалгаанд үүсгэгчийн генийн дараалал тогтоох молекул биологийн шинжилгээний аргыг нэвтрүүлнэ.	Генийн дараалал тогтоосон сорьцын тоо	2023 онд хачигт риккеттиозын 24, ковид-19 халдварын 16, тарваган тахлын 20 нийт 60 сорьцод генийн дараалал тогтоох судалгаа хийсэн.	80	100	120	140	Улсын төсөв
	Арга хэмжээ-2.4: ЗӨСТ-үүдийн молекул биологийн лабораторийг үе шаттайгаар байгуулах шинжилгээний чадавхыг сайжруулна.	Молекул биологийн лабораторитой ЗӨСТ-ийн тоо	Орон нутгийн ЗӨСТ-ийн лабораторийн хүний нөөцийн болон тоног төхөөрөмжийн чадавх тодорхой хэмжээнд бүрдэж байгаа ба 2023 оны байдлаар молекул биологийн шинжилгээний тоног төхөөрөмжөөр хангагдсан ЗӨСТ 7 байна.	14 (өссөн дүн)	(-)	(-)	(-)	Төсөл хөтөлбөр
		Молекул биологийн шинжилгээний тоо		2000	2200	2400	2600	
	Арга хэмжээ-2.5: Вирус судлалын лабораторийг биоаюулгүй ажиллагааны II түвшний шаардлагад нийцүүлэн үе шаттай хөгжүүлнэ.	Хэрэгжилтийн хувь	1971 онд ашиглалтад орсон, 2013 оноос хойш урсгал засвар хийгдээгүй барилгатай.	50%	60%	80%	100%	Улсын төсөв
	Арга хэмжээ-2.6: Аймаг, нийслэлийн ЗӨСТ-үүдийн лабораторийг MNS ISO 15189:2015	Стандартын гэрчилгээ авсан ЗӨСТ-ийн тоо	2023 онд 14 салбар төвийн 166 эмч мэргэжилтэнд MNS ISO 15189:2015 стандартын анхан шатны хичээл	2	2	2	2	Улсын төсөв

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан, болон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт	Стратеги (арга зам)	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин				Санхүүгийн эх үүсвэр
				2024 он	2025 он	2026 он	2027 он	
	стандартаар итгэмжлүүлнэ.		орж, бэлтгэл ажил эхэлсэн.					
	Арга хэмжээ-2.7: Лабораторийн чанарын гадаад хяналтыг өргөжүүлнэ.	Чанарын гадаад хяналт хамрагдсан тоо	Лавлагаа лаборатори 2023 онд ХАБҮЛЛ, НЭМҮТ, Тайланд улсын Мал эмнэлгийн лабораториудад нийт 4 удаагийн гадаад хяналтад хамрагдаж хангалттай буюу 100%-ийн үнэлгээ авсан.	5	6	7	8	Улсын төсөв
		Хяналтын үнэлгээний дүн		100%	100%	100%	100%	
	Арга хэмжээ-2.8: Аймаг, нийслэлийн ЗӨСТ-ийн лабораторийн чанарын гадаад хяналтад хамруулна.	Чанарын гадаад хяналт хамрагдсан ЗӨСТ-ийн тоо	(-)	14	14	14	14	Улсын төсөв
	Арга хэмжээ-2.9: Төвийн лабораторийн үйл ажиллагаанд цахим систем нэвтрүүлнэ.	Хэрэгжилтийн хувь	(-)	80%	100%	(-)	(-)	Улсын төсөв
	Арга хэмжээ-2.10: Эрүүл мэндийн салбарын программ хангамжуудыг интеграц хийх, модулийн нэмэлт хөгжүүлэлт хийнэ.	Хэрэгжилтийн хувь	(-)	20%	50%	70%	100%	Улсын төсөв

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан, болон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт	Стратеги (арга зам)	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин				Санхүүгийн эх үүсвэр
				2024 он	2025 он	2026 он	2027 он	
Зорилт-3: Био үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх	Арга хэмжээ-3.1: Микробиологийн тэжээлт орчин, будаг урвалж уусмал, биобэлдмэлийн үйлдвэрлэл эрхлэх тусгай зөвшөөрөл авна.	Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээ	Тэжээлт орчин, будаг урвалж уусмал, биобэлдмэл үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрлийн шалгуур үзүүлэлтийг хангах бэлтгэл ажил 25%-тай хийгдсэн.	Тусгай зөвшөөрөл авах бэлтгэл ажил хангагдана.		Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээ авсан байна.		Улсын төсөв
	Арга хэмжээ-3.2: Химийн хорт болон аюултай бодис экспортлох, импортлох, хил дамжуулан тээвэрлэх болон үйлдвэрлэх, худалдах, ашиглах тусгай зөвшөөрөл авна.	Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээ	(-)	Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээ авсан байна.		(-)	(-)	Улсын төсөв
	Арга хэмжээ-3.3: Тэжээлт орчны үйлдвэрлэлд тоосруулан хуурайшуулах технологийг нэвтрүүлнэ.	Хэрэгжилтийн хувь	Хүний нөөц, тоног төхөөрөмж хангагдсан.	50%	80%	90%	100%	Улсын төсөв Төсөл хөтөлбөр
	Арга хэмжээ-3.4: Зоонозын халдварт өвчний оношилгооны хурдавчилсан тестийг туршилтаар үйлдвэрлэнэ.	Батлагдсан арга зүй	Бруцеллёзын розе- бенгалын урвалын оношлуурыг туршилтаар үйлдвэрлэх судалгаа хийж байсан.	Судал гааны арга зүй болов сруулс ан байна.	Судал гааны арга зүй батлаг дсан байна.	(-)	(-)	Улсын төсөв Төсөл хөтөлбөр

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан, болон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт	Стратеги (арга зам)	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин				Санхүүгийн эх үүсвэр
				2024 он	2025 он	2026 он	2027 он	
		Хэрэгжилтийн хувь		10%	30%	50%	100%	
Зорилт-4: Ариутгал, халдваргүйжүүлэлт, мэрэгчгүйтгэл, шимэгчгүйтгэлийн үйл ажиллагааг хөгжүүлэх	Арга хэмжээ-4.1: Ариутгал, халдваргүйжүүлэлтийн тоног төхөөрөмжүүдийг бүрэн автоматжуулна.	Автомат тоног төхөөрөмжийн тоо	Давтан хэрэглэгддэг шил, савыг гар аргаар угааж, хатаах шүүгээнд хатааж, автоклавт ариутгадаг. Ариутгалын автоклав 4, халдваргүйжүүлэлтийн автоклав 2, хатаах шүүгээ 5 ширхгийг тус тус хэрэглэж байна.	1	2	3	4	Улсын төсөв Төсөл хөтөлбөр
		Гүйцэтгэлийн хувь		30%	50%	70%	100%	
	Арга хэмжээ-4.2: Ахуйн шавж, мэрэгч устгал, халдваргүйжүүлэлтийн үйл ажиллагааг өргөжүүлнэ.	Гэрээ хийсэн байгууллагын тоо	2023 онд 2 байгууллагатай байгуулсан гэрээний дагуу үйлчилгээ үзүүлж ажилласан.	7 (өссөн дүн)	12 (өссөн дүн)	17 (өссөн дүн)	22 (өссөн дүн)	Улсын төсөв
		Гүйцэтгэлийн хувь		100%	100%	100%	100%	
Үндсэн чиг үүрэг 2: Зоонозын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, хүн амд эрүүл мэндийн боловсрол олгох, дэмжих								
Зорилт- 5: Хүн амыг зоонозын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх	Арга хэмжээ-5.1: Зоонозын халдварт өвчнөөр сэдэвчилсэн бие дааж сурах цахим хичээлийн контент боловсруулж, түгээнэ.	Цахим хичээлийн тоо	2023 онд цахим хичээлийн агуулгыг бэлтгэж эхэлсэн	10	12 (өссөн дүн)	14 (өссөн дүн)	16 (өссөн дүн)	Төсөл хөтөлбөр
	Арга хэмжээ-5.2: Иргэдийн зан үйлд нөлөөлөх арга хэмжээний төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.	Батлагдсан төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн хувь	(-)	(-)	50%	100%	(-)	Улсын төсөв

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан, болон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт	Стратеги (арга зам)	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин				Санхүүгийн эх үүсвэр	
				2024 он	2025 он	2026 он	2027 он		
	Арга хэмжээ-5.3: Зоонозын өвчний үеийн эрсдэлийн харилцааны чиглэлээр тактик боловсруулна.	Батлагдсан тактик	МУ-ын Шадар сайдын 2023 оны А/28 дугаар тушаалыг баримталж ажилладаг.	(-)	1	(-)	(-)	Улсын төсөв	
		Хэрэгжилтийн хувь		(-)	100%	100%	100%		
Ерөнхий чиг үүрэг 2: Зоонозын халдварт өвчний дэгдэлтийн үед голомтыг хязгаарлах, цомхотгох, хохирлыг багасгахад чиглэсэн зоонозын салбарын дангаар болон төр, олон нийт, аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдтэй хамтран үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг зохион байгуулах									
Үндсэн чиг үүрэг 3: Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үеийн бэлэн байдлыг хангах, хариу арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулах									
Зорилт-6: Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үед авах хариу арга хэмжээний бэлэн байдал, чадавхыг сайжруулах	Арга хэмжээ-6.1: Гамшиг, нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үеийн нөөцийн бэлэн байдлын нөөцийг бүрдүүлнэ.	Нөөцийн хэмжээ (сараар)	ЭМС-ын 2023.06.14-ний өдрийн А/211 тушаалаар Болзошгүй гамшиг, нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үед эрүүл мэндийн салбарын нөөцөд байх жагсаалт батлагдсан. Мөн 2022 оны 12 дугаар сард МЭИК ХХК-ийн агуулахад байсан эрүүл мэндийн салбарын эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, ариутгал, халдваргүйтгэлийн бодис, оношлуур, тоног төхөөрөмжийг нөөцийн агуулахад татан авч байршуулсан.	3 сар	3 сар	3 сар	3 сар	Улсын төсөв	
		Үнэлгээний тайлан		2	2	2	2		
		Арга хэмжээ-6.2: Зоонозын халдварт өвчний аюул, эрсдэлийн үед ажиллах Тохиолдлын	Зохион байгуулсан сургалтын тоо	Дуудлагын багуудын хүний нөөц хангалттай. Ковид-19 цар тахлын үед ТУТ-ны нийт 6 багт хуваагдан, зохион	1	1	1	1	Улсын төсөв
			Хамрагдалтын хувь		100%	100%	100%	100%	

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан, болон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт	Стратеги (арга зам)	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин				Санхүүгийн эх үүсвэр
				2024 он	2025 он	2026 он	2027 он	
	удирдлагын тогтолцооны багуудын бэлэн байдал, чадавхыг бэхжүүлнэ.		байгуулалтад орж ажилласан.					Төсөл хөтөлбөр
	Арга хэмжээ-6.3: Нэг-эрүүл мэнд салбар хоорондын зөвлөлийн тогтвортой үйл ажиллагааг бэхжүүлнэ.	Зохион байгуулсан арга хэмжээний тоо	2023 онд салбар дундын хамтарсан дадлага, сургуулилтыг 3 удаа бүсчлэн зохион байгуулсан.	2	3	3	3	
		Хэрэгжилтийн хувь		100%	100%	100%	100%	
		Батлагдсан тушаал		Хамтарсан тушаал батлагдсан байна.		(-)	(-)	
Ерөнхий чиг үүрэг 3: Төрөлжсөн мэргэшлээр лавлагаа тусламж, үйлчилгээг үзүүлэх, сургалт, судалгаа, эрдэм шинжилгээний ажил эрхлэх, эрүүл мэндийн бусад байгууллагыг мэргэжил, арга зүйгээр хангах								
Үндсэн чиг үүрэг 4: Улсын хэмжээнд зоонозын халдварын чиглэлээр сургалт, судалгааны ажил эрхлэх, эрүүл мэндийн бусад байгууллагуудын хүний нөөцийн чадавхыг сайжруулах								
Зорилт-7: Зоонозын салбарын мэргэжилтнүүдийг чадавхжуулах	Арга хэмжээ-7.1: “Зоонозын өвчин судлал” үндсэн мэргэшлийн сургалтын хөтөлбөрийг орчин үеийн оношилгоо, эмчилгээний стандартад нийцүүлэн шинэчлэн боловсруулна.	Батлагдсан сургалтын хөтөлбөр	Эмнэлзүйн батлагдсан хөтөлбөртэй ба 4 жил сургалт зохион байгуулсан.	Сургалтын хөтөлбөр шинэчлэн батлагдсан байна.		(-)	(-)	Улсын төсөв
		Хэрэгжилтийн хувь		100%	100%	100%	100%	
	Арга хэмжээ-7.2: Зоонозын өвчин судлалын тэргүүлэх чиглэлээр мэргэжилтнүүдийг	Хамруулсан сургалтын тоо	Сүүлийн 4 жилийн хугацаанд 30 мэргэжилтэн гадаадын мэргэжлийн байгууллагуудад урт	2	2	2	2	Улсын төсөв
		Хамрагдсан хүний тоо		4	4	5	5	

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан, болон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт	Стратеги (арга зам)	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин				Санхүүгийн эх үүсвэр
				2024 он	2025 он	2026 он	2027 он	
	гадаад улсад сургалтад хамруулна.		болон богино хугацааны сургалтад хамрагдсан.					
Зорилт-8: Зоонозын халдварт өвчний эрдэм шинжилгээ, судалгааг хөгжүүлэх	Арга хэмжээ-8.1: Зоонозын өвчний эрдэм шинжилгээ, судалгааны тэргүүлэх чиглэлийг шинэчлэн тодорхойлно.	Батлагдсан тушаал	Төвийн захирлын 2016 оны А/83 дугаар тушаалаар батлагдсан Зоонозын өвчний эрдэм шинжилгээ, судалгааны тэргүүлэх чиглэл 2016-2020 онд бүрэн хэрэгжсэн.	Тушаал батлагдсан байна.		(-)	-	Улсын төсөв Төсөл хөтөлбөр
		Хэрэгжилтийн хувь		80%	100%	100%	100%	
	Арга хэмжээ-8.2: Эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил гүйцэтгэх тогтолцоог бүрдүүлж, судлаачдын чадавхыг сайжруулна.	Хэрэгжүүлсэн арга, хэмжээний тоо	Эрдэм шинжилгээ, судалгааны чадавхыг сайжруулах зорилгоор эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг гэрээгээр гүйцэтгэх журмыг хэрэгжүүлж байсан. Судалгааны ажил гүйцэтгэх эрх зүйн орчин бүрдүүлэх, судлаачдын судалгаа, шинжилгээний ажил гүйцэтгэх чадавхыг сайжруулах зорилгоор Эрдэм шинжилгээний шилдэг бүтээл, шилдэг судлаач шалгаруулж, урамшуулах журмыг хэрэгжүүлж байна.	3	3	5	5	Улсын төсөв Төсөл хөтөлбөр
		Хэрэгжилтийн хувь		70%	80%	90%	100%	
Ерөнхий чиг үүргийн нэр 4: Зоонозын халдварт өвчин судлалын үндэсний төв, зоонозын салбарын удирдлага, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох.								

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан, болон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт	Стратеги (арга зам)	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин				Санхүүгийн эх үүсвэр	
				2024 он	2025 он	2026 он	2027 он		
Үндсэн чиг үүрэг 5: Байгууллагын удирдлага, зохион байгуулалт, засаглал, санхүүгийн тогтвортой байдлыг сайжруулах									
Зорилт-9: Төвийн үйл ажиллагааны чанар хүртээмжийг дээшлүүлэх, ил тод байдлыг хангах, хүний нөөц, төсөв, санхүү, технологийн болон бусад нөөцийг үр ашигтай удирдан зохион байгуулах	Арга хэмжээ-9.1: Хүний нөөцийн хөгжлийн хөтөлбөр батлуулж, хэрэгжүүлнэ.	Хэрэгжилтийн хувь	2017-2021 онд хэрэгжүүлэх хөтөлбөрийн хугацаа 95% хэрэгжиж дууссан.	70%	80%	90%	100%	Улсын төсөв	
	Арга хэмжээ-9.2: Төвийн үйл ажиллагааг цахим системд шилжүүлэх, хяналтын тогтолцоог бэхжүүлнэ.	Хэрэгжилтийн хувь	2022 оноос эхлэн зоонозын мэдээллийн систем ZIS программд өвчлөлийн мэдээллийг бүртгэж байна.	50%	70%	90%	100%	Улсын төсөв Төсөл хөтөлбөр	
	Арга хэмжээ-9.3: Төвийн нийгмийн хамгааллын төлөвлөгөө батлуулж, хэрэгжүүлнэ.	Батлагдсан төлөвлөгөө	Эрүүл мэндийн ажилтны нийгмийн хамгааллын хөтөлбөр хэрэгжүүлж тайлагнасан. Төвийн эмч, ажилтнуудын нийгмийн хамгааллын үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний биелэлт 100 хувьтай байв.	Төлөвлөгөө боловсруулан батлуулж, хэрэгжүүлэн ажиллана.				Улсын төсөв	
		Хэрэгжилтийн хувь		100%	100%	100%	100%		
	Арга хэмжээ -9.4: Зоонозын халдварт өвчний тусламж үйлчилгээнд чанарын удирдлагын тогтолцоог нэвтрүүлэн чанар сайжруулах үр дүнтэй арга хэмжээг зохион байгуулна.	Батлагдсан төлөвлөгөө	Хэрэгжилтийн хувь	2020 оноос эхлэн жил бүр Төвийн үйл ажиллагааны тусламж үйлчилгээний чанар, аюулгүй байдлыг сайжруулах, эрсдэлийг бууруулах 7 зорилтын хүрээнд 25 үйл ажиллагааг төлөвлөн 100% хэрэгжүүлэн тайлагнан ажилласан.	Төлөвлөгөө боловсруулан батлуулж, хэрэгжүүлэн ажиллана.				Улсын төсөв
		Хэрэгжилтийн хувь			100%	100%	100%	100%	

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан, болон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт	Стратеги (арга зам)	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин				Санхүүгийн эх үүсвэр
				2024 он	2025 он	2026 он	2027 он	
Үндсэн чиг үүрэг-6: Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, үйл ажиллагааны хяналт-шинжилгээ үнэлгээ хийх								
Зорилт-10: Зоонозын халдварт өвчинтэй тэмцэх, сэргийлэх чиглэлээр Монгол Улсын хэмжээнд мөрдөгдөх хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах	Арга хэмжээ-10.1: Салбарын хууль, тогтоомж, бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийг ханган, тайлагнана.	Хэрэгжилтийн хувь	2023 онд хэрэгжүүлж ажилласан хууль, тогтоомж, бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийн тайланг ЭМЯ-ны холбогдох газарт хүргүүлсэн.	100%	100%	100%	100%	Улсын төсөв
		Тайлангийн тоо		1	1	1	1	
	Арга хэмжээ-10.2: Аймаг, нийслэлийн ЗӨСТ-үүдийн гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө, үйл ажиллагааны хэрэгжилтийг зохион байгуулан, хяналт-шинжилгээ үнэлгээ хийн, тайлагнана.	Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ	Аймаг, нийслэлийн ЗӨСТ-үүдийн үйл ажиллагаанд хийсэн ХШҮ-ээр 4.40 оноотой үнэлэгдсэн.	4.8	4.9	5.0	5.0	Улсын төсөв
		Тайлангийн тоо		1	1	1	1	

ЕС.ХАВСРАЛТ

БАЙГАЛИЙН ГОЛОМТОТ ХАЛДВАРТ ӨВЧИН СУДЛАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ТӨВИЙН ХӨГЖЛИЙН ДУНД ХУГАЦААНЫ СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ (2012-2015)

2016.08.25

НЭГ. ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ТУСЛАМЖ ҮЙЛЧИЛГЭЭ		
Стратегийн зорилго 1.1 Байгалийн голомтот халдварт өвчний хүн амын дундах тархалт, халдварлалтын түвшинг судлан тогтоох		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 1.1.1: Байгалийн голомтот халдварт өвчний тархалтыг судлан тогтоож, судалгааг өргөжүүлэх	Хүрэх үр дүн: Байгалийн голомтот халдварт өвчний тархалтыг судлан тогтоож, хүн амын дундах халдваржилтын түвшин, эрсдлийг үнэлэн сэргийлэх арга хэмжээг оновчтой зохион байгуулна.	
Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа	Биелэлт	Биелэлт-ийн хувь
Шуурхай хариу арга хэмжээний багийг мэргэжил арга зүйгээр ханган бэхжүүлэх	2013 онд: Зоонозын хүний өвчлөлийн сэжигтэй нийт 377 (тарваган тахлын 3, боомын 17, хачгаар дамжих халдварт өвчний 145, галзуу өвчний сэжигтэй мал, амьтанд уруулж ноцуулсан 159, хумхаа 2, мэрэгч амьтдын 51) яаралтай дуудлагыг хүлээн авч, хариу арга хэмжээг зохион байгуулж ажиллалаа. - Төвийн а/06 тушаалаар Зоонозын халдварт өвчний халдвар хариуцсан багийг тархвар судлагч, биологич, лабораторийн эмч, генетикч, лаборант, бага эмч гэсэн бүрэлдэхүүнтэйгээр нянгийн шалтгаант, вирусын шалтгаант, эгэл биетэн риккетсийн шалтгаант халдвар хариуцсан 3 баг байгуулан төлөвлөгөө гарган эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ хариуцсан дэд захирлаар батлуулан үйл ажиллагаандаа мөрдөн ажиллаж байна. 2014 онд: Яаралтай дуудлага тусламж үйлчилгээний бэлэн байдлыг хангах тухай тушаал шинэчлэн боловсруулж ЗӨСҮТөвийн захирлын тушаалаар 2014 оны 05 сарын 1-ний а/32 дугаар тушаалаар батлуулав. Энэ тушаалаар яаралтай дуудлагад үйлчилэх, шуурхай хариу арга хэмжээний 3 баг томилон үүрэгжүүлэн бэлэн байдлаа ханган ажиллаж байна. -Халдавар хариуцсан мэргэжлийн багийг тушаалаар томилон тухайн халдварын талаар гүнзгийрүүлсэн судалгаа тандалтийн асуудлийг хариуцан хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө батлууллан ажиллах байна. Мэргэжлийн багуудаас хариуцсан халдварын улиралчлалыг угтуулан нийт хүн ам олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслэлээр сурталчилгаа хийх, Эмч эмнэлгийн байгууллагуудад зөвлөмж хүргүүлэж цахим болон танхимын сургалтуудыг зохион байгуулсан.	100

	-Эбола вирусын халдварын сургалтанд 2 халдвар судлагч ХӨСҮТ, БНХАУ-ын ХӨХС төвд, ДЭМБ-аас хийсэн цахим сургалтад тус бүр нэг нэг эмч мэргэжилтэн хамрагдсан. - Яаралтай дуудлагад үйлчилэх, шуурхай хариу арга хэмжээний 3 багийн гишүүдэд Эбола вирусын халдварын үед авах арга хэмжээний талаар сургалт хийсэн. 2015 онд: 2015 оны 06 сарын 23-ны өдрийн Төвийн захирлын а/43 тоот “Зоонозын халдварт өвчний үед үйлчлэх журам”-ыг боловсруулан батлуулж сар бүр тархвар судлаачаар ахлуулсан эмнэлзүйч эмч, нян судлаач эмч, лаборант, биологич, ариутгагч, бэлдмэлчин, жолооч нарын бүрэлдэхүүнтэй дуудлагын багийг хуваарь гарган баталгаажуулж, алсын болон хот орчмын хүн ба мэрэгч амьтны дуудлаганд үйлчлэн, хариу арга хэмжээг зохион байгуулан ажиллалаа. <i>“Нийгмийн эрүүл мэндийн онцгой байдлын үеийн бэлэн байдал, хариу арга хэмжээг сайжруулах зарим арга хэмжээний тухай”</i> тушаалын дагуу боом, тарваган тахлын хүний өвчлөлийн болон бусад зоонозын халдварын үйл явдлыг баталгаажуулах зорилгоор түргэвчилсэн эрсдэлийн үнэлгээ хийж үнэлгээний дагуу хариу арга хэмжээний зөвлөмжийг боловсруулан дэгдэлт гарсан орон нутаг болон холбогдох бусад байгууллагууд ЭМСЯ-ны шуурхай удирдлагын төвд мэдээллэн, мэргэжил аргазүйн удирдлагаар хангасан. -Эрсдлийн үеийн шуурхай хариу арга хэмжээний 5 хүний бүрэлдэхүүнтэй баг хээрийн нөхцөлд ажиллахад шаардлагатай 15 нэр төрлийн хувцас хэрэгсэл бүхий багцыг ДЭМБ-ын санхүүжилтээр нийлүүлж бэлэн байдлыг хангасан байна.	
Халдварт өвчний дэгдэлт, цартахлын үеийн эрт сэрэмжлүүлэх, шуурхай хариу арга хэмжээг зохион байгуулах	2013 онд: Зоонозын халдварт өвчний тохиолдлын тодорхойлолтын төслийг боловсруулж, холбогдох байгууллага, мэргэжилтнүүдээс санал авах ажил хийгдэж байна. Зоонозын халдварт өвчний үйл явдалд суурилсан тандалтын түр журмыг шинэчлэн боловсруулах ажил бэлтгэлийн шатандаа байна. Зоонозын халдварт өвчний үйл явдалд суурилсан мэдээг dropbox-ийг ашиглан ТСА-наас шууд цахим сонинд байршуулдаг болсон. Үйл явдалын өдөр тутмын мэдээ болон зооноз өвчний нэгдсэн хүснэгтийн загварыг шинэчлэн засварлаж, мэдээг бэлтгэн хүргүүлж байна. 2014 онд: Хачигт халдвар, тарваган тахал, боом, галзуу болон бусад халдвараас сэргийлэх талаар нийт 15 зөвлөмж, Эрүүл мэндийн сайдын албан даалгавар 1, тушаал 19 боловсруулан батлуулж аймгийн ЭМГ, ЗӨСТ болон нийслэлийн эрүүл мэндийн байгууллагад хүргүүлэн зоонозын өвчнөөс эрт сэрэмжлүүлэх хариу арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулаж байна. 2015 онд: Улсын хэмжээнд 2015 онд зоонозын халдварын хүний өвчний сэжигтэй байж болзошгүй 591 дуудлага хүлээн авснаас галзуу өвчний эрсдэлд өртсөн 98, хачигт халдварын 464, боом өвчний 17, хумхаа 2, холер 1, тарваган тахал өвчний 9 дуудлагад хариу арга хэмжээг зохион байгуулан ажиллаа.Тайлангын хугацаанд зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн 199	100

	тохиолдол батлагдсанаас хачигт риккетсиоз-133, хачигт энцефалит-39, боррелиоз-15 боом өвчний-7, хумхаа-1, тарваган тахал өвчний-3 тохиолдлыг лабораторийн шинжилгээ, эмнэлзүй, тархвар судлалаар баталгаажуулан бүртгэж, мэдээлсэн байна. Лабораторийн шинжилгээ, оношилгоог 26 өвчин үүсгэгчийн нийт 44024 сорьц, материал шинжилснээс 90,9%-ийг байгалийн голомтын тандалтын, 5,2%-ийг хүн амын дундах тандалтын, 1,8%-ийг мэрэгч амьтны дуудлагын, 1,6%-ийг хүний өвчлөлийн дуудлагын шинжилгээний сорьц тус тус эзэлж байна. Нийт шинжилсэн сорьцын 12,9% (5698)-ийг ийлдэс судлал, 87,2% (38432)-ийг энгийн ПГУ, 22,1% (9736)-ийг УТ-ПГУ (бодит цагийн, nested-PCR), 2,6% (1167)-ийг бичил харах, 2,6% (1169)-ийг нян судлал, 0,1% (57)-ийг биологийн аргаар тус тус шинжилсэн.	
Лабораторид суурилсан тандалтын тогтолцоог өргөжүүлэх	2013 онд: Боомын хүний өвчлөлийн лабораторийн оношлогоог орон нутгийн ЗӨСТөвд хийж нян харах, нян судлал, биологийн шинжилгээгээр <i>B.anthraxis</i> 100 хувь илрүүлж үндэсний төвийн лавлагаа лабораторт бүрэн батлагдсан байна -Хачгаар дамжих халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй 145 тохиолдлын мэдээг хүлээн авч тархвар судалгаа, лабораторийн оношилгоо, эмчилгээний зөвлөгөө өгч ажиллаа. Нийт сэжигтэй тохиолдлын 35.8% буюу 52 тохиолдол (хачигт риккетсиоз-36, хачигт энцефалит-15, хачигт боррелиоз-1) нь лабораторийн шинжилгээгээр баталгаажуулсан. 2014 онд: Говь-Алтай аймагт хийсэн хачигт риккетсиозын эмнэлзүйд суурилсан тандалт судалгааны 21 хүний цусны ийлдсэнд SFG болон <i>R.conorri</i> IgG-ийн ФХУ, <i>R.ric/R.typh</i> IgM; <i>R.rickettsii</i> болон <i>R.sibirica</i> IgG-ийн ДТУ тавьсан дүнгээр: -ФХУ: <i>R.conorii</i> -9; SFG -5 эерэг -ДТУ: SFG -7; <i>R.sibirica</i> -3; <i>R.typhi</i> -1; SFG болон <i>Typhus group</i> хавсарсан -2 тус тус эерэг -6 ийлдэст урвалууд сөрөг дүнтэй тодорхойлогдсон. 2.Сэлэнгэ (Хүдэр, Ерөө, Цагааннуур, Зүүнбүрэн) аймагт хийсэн дамжуулагчаар дамждаг өвчний тандалтын 25 хүний ийлдэс (шумуулын-11 хачгийн-14)-т баруун Нилийн чичрэг, Денге чичрэг, Япон энцефалит болон хачигт энцефалитын өвөрмөц эсрэгбие IgG илрүүлэх ФХУ, ДТУ-ын дүнгээр шумуулаар дамждаг халдвар сөрөг, хачигт энцефалитын IgG ДТУ-аар 4 эерэг, IgM ФХУ-аар 3 ийлдэст урвал сөрөг. <i>Culex</i>, <i>Aedes</i> төрлийн 618 шумуулыг бүлэглэн (1-36) ЛТУБ 5457- 6074 бүртгэлээр нийт 27 булингаас РНХ/ДНХ ялгаж, хачигт энцефалит, Денге чичрэг, Япон энцефалит, баруун Нилийн чичрэгийн УТ-ПГУ, ПГУ тавьсан дүнгээр 7 сорьцод баруун Нилийн чичрэгийн, 2 сорьцод Япон энцефалитын вирусны генийн хэсэг тодорхойлогдсон. 3.Дорнод (Баяндун, Дашбалбар, Баян-Уул) аймагт хийгдсэн хачигт халдварын тандалтын 54 хүний цусны ийлдэст (1 ийлдэс шинжилгээний шаардлага хангахгүй) хачигт боррелиозын	90

	ФХУ, ДТУ сөрөг, 43 ийлдэст хачигт энцефалит тодорхойлсон дүнгээр 1 ийлдэст TBEV IgG эерэг дүнтэй. 4.“Хүчит шонхор” ХХК-ны ажилчдаас цуглуулсан нийт 383 хүний цусны ийлдэснээс (61 ийлдэс шинжилгээний шаардлага хангахгүй) 322 хүний цусны ийлдэст ЦНШБУ (оношлуурын чанарын шалгалтаар 1:1600) тавьсан дүнгээр 3 ийлдэс эерэг тодорхойлогдсон нь ФХУ-аар сөрөг дүнтэй. 5.Төв аймаг Баян сумын “Баян-симентал” ХХК-ны 24 ажилчдад боом, бруцеллёзын халдваржилт илрүүлэх шинжилгээгээр (ЛТҮБ 3940-3958) Розе бенгалын урвал 1:8 таньцтай 2, 1:4 таньцтай 4 ийлдэс эерэг, бүх ийлдэст B.anthraxis ELISA IgG сөрөг дүнтэй. 6.Булган аймагт хийгдсэн хачигт энцефалитын тандалт шинжилгээгээр цуглуулсан 34 хүний цусны ийлдэс, 113 Ixodes persulcatus зүйлийн хачгийг ЛТҮБ 4268-4301, 4302-4414 бүртгэлээр ФХУ, ДТУ, ПГУ тавьсан дүнгээр 1 хүний цусны ийлдсэнд хачигт энцефалитын эсрэгбие эерэг, хачиганд E уургийн гений хэсэг илрээгүй. 2015 онд: Боом: Сэргийлэх шинжилгээгээр Улаанбаатар хотын Эмээлт түүхий эдийн зах, ХААИСургуулиас хяналтын шинжилгээгээр 20 арчдас, 10 арьс шир, 5 нэхий, 30 хөрс нийт 65 сорьц цуглуулан нян харах, нян судлалын шинжилгээ хийхэд боом өвчний үүсгэгч <i>B. anthracis</i> илрээгүй. Байгалийн голомт тандалт судалгаагаар 20 өтөг бууцанд ПГУ-аар шинжилгээ хийхэд <i>B. anthracis</i> илрээгүй. Вакцины омгийн таньц тогтоох 23 ийлдэс, хүн амын дундах тандалтаар цуглуулсан 1 ийлдсийг ФХУ-аар шинжилэхэд Сүхбаатар аймгаас цуглуулсан 1 ийлдсэнд боомын JgG эерэг дүнтэй гарсан. Тарваган тахал: Тарваган тахлын вакцины таньц тогтоохсудалгаагаар 2 аймаг, 1 нийслэл /Дорнод, Өвөрхангай, Улаанбаатар/ нийт 404 ийлдсэнд тарваган тахлын таньц тогтоох шинжилгээг ЦНШБУ, ЭТСУ-аар хийсэн. Байгалийн голомт тандалт судалгаагаар барагчин-10, бүүрэг-10, гулигдас-476, зурам-406, огдой-602, тарвага-98, зэм үхдэл-13, ноохой-13, үлийн цагаан-122, чогчого-7 нийт 1757 сорьцонд ийлдэс судлал, нян харах, нян судлал, ПГУ-аар шинжилэхэд тарваган тахлын эсрэгбие-2, эсрэгтөрөгч-4 тус тус илэрсэн байна. Хулгана тахал: Тандалт судалгаагаар нийт 7 аймаг, 1 нийслэл /Архангай, Баянхонгор, Завхан, Төв, Хэнтий, Хөвсгөл, Дундговь, Улаанбаатар/ барагчин-5, бүүрэг-10, огдой-1, тарвага-9, үлийн цагаан-1 хачиг-5599 нийт 5625 сорьц цуглуулж ПГУ-аар шинжилэхэд хулгана тахлын ДНХ тодорхойлогдоогүй ба нян харах шинжилгээгээр олзворлосон амьтны 16 сорьц, бүүрэг-10 нийт 26 сорьц шинжилэхэд хулгана тахлыг үүсгэгч илрээгүй. Бабизиоз: Тандалт судалгаагаар нийт 7 аймаг, 1 нийслэл /Архангай, Баянхонгор, Завхан, Төв, Хэнтий, Хөвсгөл, Дундговь, Улаанбаатар/ нийт 1406 хачиг цуглуулж ПГУ-аар шинжилэхэд хулгана тахлын ДНХ тодорхойлогдоогүй.	
--	--	--

	Ку халуурал: Тандалт судалгаагаар 7 аймаг, 1 нийслэл /Архангай, Баянхонгор, Завхан, Төв, Хэнтий, Хөвсгөл, Дундговь, Улаанбаатар/ нийт 5599 хачиг цуглуулж, ПГУ-аар шинжилэхэд ку халуурлын РНХ тодорхойлогдоогүй. Хүн амын тандалтаар 14 аймаг, 1 нийслэлээс /Булган, Говь-Алтай, Дорноговь, Орхон, Өвөрхангай, Сэлэнгэ, Ховд, Хөвсгөл, Хэнтий, Баян-Өлгий, Дундговь, Өмнөговь, Увс, Дархан-Уул, Улаанбаатар/ 177 хүний ийлдсэнд ДТУ-аар шинжлэхэд 25 ийлдсэнд эерэг дүнтэй гарсан байна. Анаплазмоз: Тандалт судалгаагаар 15 аймаг, 1 нийслэлийн /Төв, Архангай, Булган, Говь-Алтай, Дорноговь, Орхон, Өвөрхангай, Сэлэнгэ, Хөвсгөл, Хэнтий, Баян-Өлгий, Дундговь, Өмнөговь, Увс, Дархан-Уул, Улаанбаатар/ нийт 225 хүний сорьцыг ДТУ-аар шинжилэхэд 7 ийлдэс эерэг дүнтэй гарсан байна. Крым конго: Тандалт судалгаагаар 2 аймаг /Дорнод, Сүхбаатар/ нийт 67 хүний ийлдсэнд ДТУ-аар шинжилэхэд 1 ийлдэс эерэг дүнтэй гарсан байна. Денги: Хүн амын тандалт судалгаагаар 6 аймаг /Дорнод, Сүхбаатар, Архангай, Увс, Баян-Өлгий, Хэнтий/ нийт 168 ийлдсэнд ФХУ тавихад Ig M, G илрээгүй байна. Байгалийн голомт тандалт судалгаагаар цуглуулсан 2555 шумуулд ПГУ, УТ-ПГУ-аар шинжилгээ хийхэд 7 булинганы 209 шумууланд RNA эерэг тодорхойлогдсон. Хачигт энцефалит: Хүн амын тандалт судалгаагаар 1 аймаг /Сүхбаатар/ нийт 51 ийлдсэнд ФХУ, ДТУ-аар шинжилгээ хийхэд ДТУ-аар IgG 1 эерэг тодорхойлогдсон. Байгалийн голомт тандалт судалгаагаар цуглуулсан 4193 хачганд ПГУ-аар шинжилгээ хийхэд эерэг сорьц тодорхойлогдоогүй. Хачигт боррелиоз: Хүн амын тандалт судалгаагаар 1 аймаг /Сүхбаатар/ нийт 51 ийлдсэнд ФХУ, ДТУ-аар шинжилгээ хийхэд ФХУ-аар IgG 9, ДТУ, ФХУ-аар IgG 8 ийлдсэнд эерэг тодорхойлогдсон. Байгалийн голомт тандалт судалгаагаар цуглуулсан 294 хачганд ПГУ-аар шинжилгээ хийсэн эерэг сорьц тодорхойлогдоогүй. Хачигт риккетсиоз: Хүн амын тандалт судалгаагаар 16 аймаг, 1 нийслэл /Архангай, Баян-Өлгий, Булган, Говь-Алтай, Дархан-Уул, Дорноговь, Дундговь, Орхон, Өмнөговь, Сүхбаатар, Сэлэнгэ, Төв, Увс, Хэнтий, Ховд, Хөвсгөл, Улаанбаатар/ нийт 389 ийлдсэнд ФХУ, ДТУ, ПГУ-аар шинжилгээ хийхэд хачигт риккетсиозын 118 сорьц эерэг дүнтэй тодорхойлогдсон байна. Байгалийн голомт тандалт судалгаагаар цуглуулсан 6657 хачганд ПГУ-аар шинжилгээ хийхэд 1429 эерэг сорьц тодорхойлогдсон байна. Бруцеллөз: Төв аймгийн Батсүмбэр, Сүмбэр сумдаас цуглуулсан 60 хүний цусыг нян харах, нян судлалын аргаар шинжлэхэд бруцеллөзын үүсгэгч илрээгүй. Бруцеллөзын сэжигтэй 2 ургалтанд <i>Brucella</i> spp-ийн өвөрмөц ген тодорхойлох ПГУ тавихад урвал сөрөг гарч, <i>Brucella</i> spp биш болохыг тогтоосон.	
--	--	--

	Мөн 11 аймаг, 1 нийслэл / Булган, Говь-Алтай, Дархан-Уул, Дорноговь, Дундговь, Орхон, Өвөрхангай, Өмнөговь, Сэлэнгэ, Хэнтий, Хөвсгөл, Улаанбаатар/ нийт 93 ийлдсэнд наалдуудах урвал тавихад бруцеллёзын үүсгэгч илрээгүй. Бэтэг: Хүн амын тандалт судалгаагаар 6 аймаг, 1 нийслэл /Архангай, Дундговь, Өмнөговь, Төв, Увс, Хэнтий, Улаанбаатар/ нийт 46 ийлдсэнд ДТУ-аар шинжилгээ хийхэд 8 эерэг сорьц илэрсэн. Токсоплазмоз: Хүн амын тандалт судалгаагаар 13 аймаг, 1 нийслэл /Архангай, Баян-өлгий, Булган, Дархан-Уул, Дундговь, Орхон, Өмнөговь, Сэлэнгэ, Хэнтий, Хөвсгөл, Увс, Төв, Ховд, Улаанбаатар/ нийт 218 ийлдсэнд ДТУ, ФХУ-аар шинжилхэд эерэг сорьц илрээгүй байна. Лептоспироз: Хүн амын тандалт судалгаагаар 11 аймаг, 1 нийслэл / Говь-Алтай, Дорноговь, Өвөрхангай,Булган, Дархан-Уул, Дундговь, Орхон, Өмнөговь, Сэлэнгэ, Хэнтий, Хөвсгөл, Улаанбаатар/ нийт 93 ийлдсэнд ДТУ-аар шинжилэхэд 2 сорьц эерэг гарсан. Эрлихиоз: Хүн амын тандалт судалгаагаар5 аймаг, 1 нийслэл /Өвөрхангай,Дархан-Уул, Орхон, Өмнөговь, Хөвсгөл, Улаанбаатар/ нийт 22 ийлдсэнд ДТУ-аар шинжилэхэд 5 сорьц эерэг гарсан. Байгалийн голомт тандалт судалгаагаар Дархан-Уул, Орхон, Өвөрхангай, Өмнөговь, Төв, Хөвсгөл аймаг Улаанбаатар хотоос барагчин-5, бүүрэг-10, огдой-1, тарвага-9, үлийн цагаан-1 нийт 26 сорьцонд ПГУ шинжилгээ хийхэд сөрөг дүнтэй байна. Хуурмаг сүрьеэ: Байгалийн голомт тандалт судалгаагаар / барагчин-5, бүүрэг-10, огдой-1, тарвага-9, үлийн цагаан-1 нийт 26 сорьцонд ПГУ шинжилгээ хийхэд сөрөг дүнтэй байна. Бортинал: Байгалийн голомт тандалт судалгаагаар Архангай, Баян-Өлгий, Баянхонгор, Дундговь, Завхан, Өмнөговь, Төв, Хэнтий аймгуудаас /барагчин-5, бүүрэг-10, огдой-1, тарвага-9, үлийн цагаан-1, хачиг-4193 нийт 4219 сорьцонд ПГУ шинжилгээ хийхэд сөрөг дүнтэй байна. Хумхаа: Байгалийн голомт тандалт судалгаагаар Дорнод, Ховд, аймаг, Улаанбаатар хотоос нийт 2552 шумууланд ПГУ, УТ-ПГУ-аар шинжилгээ хийхэд эерэг сорьц илрээгүй. Чикигүни: Байгалийн голомт тандалтаар 124 шумуулд ПГУ, УТ-ПГУ-аар шинжилгээ хийхэд РНХ тодорхойдогдоогүй.	
Байгалийн голомтот халдварт өвчний ЭСХАХА-ны тандалтын нэгжийг бэхжүүлэх	Эрүүл мэнд спортын сайдын 2015 оны 02 сарын 17-ны өдрийн 58 тоот тушаалын дагуу ЗӨСҮТ-ийн Захиргаа стратеги төлөвлөлтийн албаны харьяанд “Эрсдэлийн удирдлага бэлэн байдлын тасаг” нэртэйгээр Зоонозын халдварт өвчний дуудлагын үеийн бэлэн байдал, мэдээ мэдээлэл, тандалт судалгаанд суурилсан эрт сэрэмжлүүлэх хариу арга хэмжээг зохион байгуулах, эрсдлэлд суурилсан удирдлагын тогтолцоо зэрэг үндсэн үйл ажиллагааг хариуцсан чиг үүрэг бүхий нэгж байгуулан ажиллаж байна.	100

	Эрүүл мэнд спортын яамны дэргэдэх Шуурхай удирдлагын төвийн салбар Шуурхай удирдлагын нэгжийг ЗӨСҮТ-д байгуулан үйл ажиллагаанд оруулсан нь зоонозын хүн, малын сэжиштний тохиолдол, зоонозын үйл явдалын яналт сэргийлэлтийг цаг алдалгүй зохион байгуулж, хариу арга хэмжээг оновчтой төлөвлөхөд чухал дэд бүтэц бий болсон байна.	
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 1.1.2: байгалийн голомтот халдварт өвчний голомтонд эрт сэрэмжлүүлэх хариу арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх	Үр дүн: Байгалийн голомтот халдварт өвчний сэжигтэй тохиолдлыг оношлох, халдварын эх уурхайг илрүүлэх, голомтыг цомхотгох арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.	
Сэлэнгэ, Архангай аймгуудад хачгаар дамжих халдваруудын байгалийн голомт, хүн амын дунд тархвар зүйн болон эмнэлзүй, эпизоотын харуулдан тандалт хийж, эрсдлийг тогтоох сургалт зохион байгуулах	2012 онд: Архангай, Баянхонгор аймгийн ЗӨСТ-д хачгаар дамжих халдварт өвчний эмнэлэгт суурилсан тандалт судалгаа хийх аргачлалыг хүргүүлж, 4-р сарын 25-аас 5-р сарын 25-ны хооронд Архангай аймгийн Эрдэнэбулган сумын 4, 5-р багийн өрхийн эмнэлэг, Баянхонгор аймгийн Өлзийт сумын эрүүл мэндийн төвд хандсан 33 хүнээс асуумж судалгаа авч, цусны ийлдэс дээжлэн ЗӨСҮТ-ийн лабораторит шинжлүүлэхээр хүлээлгэн өгсөн. Нийт судалгаанд хамрагдсан 33 хүний 33.3%(11)-д хачигт боррелиоз өвчний IgM, 3%(1) -д IgG, 21.2%(7)-д толбот чичрэг өвчний IgG, 6%(2)-д токсоплазмоз өвчний IgM тус тус тодорхойлогдож, шинэ тохиолдол болон халдварлалттай болохыг тогтоолоо. -Нийслэл хотын Баянзүрх, Хан-Уул, Сүхбаатар дүүргийн нутаг дэвсгэрт хачгаар дамжих халдварт өвчний тандалт хийж, 4 цэгт газраас 20 хачиг түүвэрлэж, дархан туяарах шууд бус урвалаар Баруун Нилийн халуурал, хачигт энцефалит, шар чичрэг, Япон энцефалит өвчний үүсгэгчийн эсрэгтөрөгч тодорхойлогдоогүй. Мөн 78 хүнээс хачгаар дамжих халдварт өвчний асуумж судалгаа авсан. Хачгаар дамжих халдварт өвчний эрсдэлтэй байж болох 16 хүнээс цусны ийлдэс дээжлэн лептоспириоз, хулгана тахал өвчний эсрэг бие хайх фермент холбоот, шууд бус дархан туяарах урвал тавихад 31.2% (5)-д хүнд хулгана тахал өвчний эсрэгбие IgG тодорхойлогдож, халдварлалттай болохыг тогтоолоо. -Шумуулын тандалтыг Улаанбаатар хотын Сонгинохайрхан дүүргийн нутагт орших Туул голын ай савд багтах шувуун фермийн тогтмол жижиг нуур болон голын эрэг, Гачуурт, Тэрэлж орчмын Туул голын эрэг орчмын 64 цэгт газарт ховойн (сачок) аргаар шувуун фабрик, Гачуурт тосгон, Тэрэлжийн орчмоос 256 Aedes төрлийн, Гачуурт тосгоны орчмоос Culex төрлийн 12 нийт 268 шумуулыг цуглуулж, УТ-ПГУ тавихад Баруун Нилийн чичрэг, хумхаа өвчний үүсгэгчийн РНХ, ДНХ тодорхойлогдоогүй байна. ДЭМБ, БНСУ-ын Олон улсын хамтын ажиллагааны “Койка” байгууллагын дэмжлэгээр “Уур амьсгалын өөрчлөлт болон үүсгэгч нь дамжуулагчаар дамжих халдварт өвчний хяналтыг сайжруулах” төслийн хүрээнд Сэлэнгэ аймгийн Алтанбулаг, Хүдэр сумын дунд нэг агшины	100

	судалгааны аргаар хачгаар дамжих халдварт өвчний хүн амд суурилсан болон эмнэлэгт суурилсан тандалт судалгааг зохион байгууллаа. Нийт судалгаанд 772 хүн асуумж судалгаанд хамруулж 406 хүнээс цусны ийлдэс цуглуулж лаборатори шинжилгээнд хамруулахад Фермент холбоот урвалын дүнгээр судалгаанд хамрагдагсдын 5.9%-д хачигт энцефалит, 8.6%-д хачигт боррелиоз, 1.4%-д хачигт энцефалит, хачигт боррелиозын хавсарсан халдвар, 1.4%-д хулгана тахал өвчний эсрэг IgG илэрч, нийт судалгаанд хамрагдсан хүн амын дунд толбот халууралт өвчний эсрэг IgG хамгийн өндөр хувьтай илэрсэн. Дархан туяарах шууд бус урвалын дүнгээр 13.9%-д хачигт риккетсиоз, 6.4%-д хулгана тахал, 4.6%-д ку чичрэг өвчний эсрэгбие IgG тус тус илэрч халдварлалттай болох нь тогтоогдлоо. Судалгаанд хамрагсдад толгой өвдөх, ууц нуруу өвдөх, үе мөч өвдөх, булчин өвдөх, халуурах, ядрах зэрэг шинжүүд зонхилон ажиглагдсан ба үр дүнд хачигт боррелиоз-3, хачигт энцефалит-6, хачигт риккетсиоз-24, хавсарсан халдвар-30 тохиолдлыг шинээр тус тус илрүүлсэн. 2013 онд: Сэлэнгэ, Булган, Хэнтий аймгийн зарим сумдын нутагт хийсэн хачигт энцефалитын байгалийн голомтын тандалт судалгаа. - Судалгааны дүнд Сэлэнгэ аймгийн 4 сумын 7, Булган аймгийн 1 сумын 1 цэгт, Хэнтий аймгийн 4 сумын 5 цэгт газарт тус бүр биотопын бичиглэл үйлдэх, уртраг өргөрөгийн солбицолын цэгэн тэмдэглэгээ хийсэн ба биотопын хувьд <i>I.persulcatus</i> хачгийн амьдрах боломжит уулын нуга, голын хөндийн сав, <i>D.nuttalli</i> зүйлийн хачиг байх уулын бэл, зам дагуу газрууд хамрагдлаа.	
Төвийн бүсийн аймгуудад хачгаар дамжих халдваруудын хүн амын дунд эмнэлзүйн тандалт хийж, эрсдлийг тогтоох	2012 онд: Булган аймгийн Гурванбулаг, Хишиг-Өндөр, Баяннуур, Дашинчилэн сумдад ям өвчний тандалт судалгааг гүйцэтгэсэн. Адууны ям өвчин бүртгэгдсэн Гурванбулаг сумаас нийт 36 сорьц дээжлэн шинжилж, ям өвчний эрсдэлгүйг тогтоосон. Хүн, мал эмнэлгийн нийт 87 эмч, мэргэжилтнүүдэд сургалт сурталчилгаа хийж, 4 өвчний санамж, зурагт хуудас, “Адууны ям өвчний гарын авлага” боловсруулан хэвлэж, эмч мэргэжилтнүүдийг гарын авлагаар хангасан. 2013 онд:Хачгаар дамжих халдваруудын хүн амын дундах тандалт судалгаанд Сэлэнгэ аймгийн Алтанбулаг, Бугант, Ерөө, Мандал, Цагааннуур, Сүхбаатар, Хүдэр сумын 63, Хэнтий аймгийн Батширээт, Биндэр, Дадал, Өмнөдэлгэр сумын 67, Улаанбаатар хотын 5 дүүргээс 11 хүн, Орхон, Төв, Архангай, Дорнод аймгийн 6 хүн нийт 169 хүн хамрагдсан байна.	85
Япон энцефалит, Өрнөд Нилийн халуурал, бөөрний цусархаг хам шинжит халуурал зэрэг өвчний байгалийн голомтын болон хүн	2013 онд: Зоонозын халдварт өвчний хүн, мал эмнэлгийн салбар дундын зөвлөл"-ийн 2013 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний дагуу төвийн бүсийн зарим аймагт боом, бруцеллөз, баруун нил, хачигт халдвар, хулгана тахал, ку халуурал, япон энцефалит өвчний хүн, малын дундах халдваржилт, тархалтыг тогтоох үйл ажиллагааны хүрээнд 2013 онд төвийн бүсийн аймгууд болох Булган, Архангай, Баянхонгор, Өвөрхангай, Дундговь, Говь-Сүмбэр, Төв	90

амын дундах тандалтыг хийж халдваржилт, эрсдлийг тогтоох	аймгуудад хүн, мал, амьтанд шинэ болон сэргэж буй халдварт өвчний тандах шинжилгээ, судалгааны ажлыг 2013 оны 7-р сарын 29-нөөс 8-р сарын 19-ны хооронд хамтарсан баг хийж гүйцэтгэв. 2014 онд: ККЦЧ өвчний байгалийн голомтын тандалтын удирдамж боловсруулан батлуулж Дорноговь аймгийн Эрдэнэ, Хатанбулаг, Замын-Үүд, Хөвсгөл, Улаанбадрах сумдад IV/18-31 хугацаанд ажиллаж 203 хачиг цуглуулж, 76 хүнээс асуумж, 72 хүний цусны ийлдэс цуглуулж, хачгийн зүйлийн бүрдэлийг тодорхойлж, сорьц материалуудыг АНУ-д шинжилгээнд илгээгээд байна. Орон нутгийн клендарчилсан төлөвлөгөөнд ККЦЧ өвчний тандал судалгааг тусгасны дагуу Ховд (3 сумын 251), Баянхонгор (3 сумын 412), Өмнөговь (8 сумын 2705), Дорноговь (5 сумын 201), Говь-Алтай (5 сумын 1050) аймгаас цуглуулсан нийт 4619 хачгийг хүлээн авч, зүйл тодорхойлон, АНУ-д шинжилгээнд илгээгээд байна. 2015 онд: Япон энцефалит: Тандалт судалгаагаар 2 аймаг /Дорнод, Сүхбаатар/ нийт 58 ийлдсэнд ДТУ-аар шинжилэхэд эерэг сорьц илрээгүй. Ховд, Дорнод аймгуудаас тандалт судалгаагаар цуглуулсан 2431 шумуулд ПГУ, УТ-ПГУ тавихад эерэг сорьц тодорхойлогдоогүй. Баруун нил: Хүн амын тандалт судалгаагаар 2 аймаг /Дорнод, Сүхбаатар/ нийт 109 ийлдсэнд ФХУ тавихад Ig M, G илрээгүй байна. Байгалийн голомт тандалт судалгаагаар цуглуулсан 2555 шумуулд ПГУ, УТ-ПГУ шинжилгээ хийхэд 1 булинганы 3 шумууланд RNA эерэг тодорхойлогдсон.	
Лептоспироз, риккетсиоз, Ку халуурал, өрнөд Нилийн халуурал, шувууны томуу, Эрлихиоз, анаплазмоз, Япон энцефалит, Хулгана тахал, Токсоплазмоз, криптоспорадиоз өвчний эмчилгээ, оношлогоо, тандалтын стандарт боловсруулах	2014 онд: Лептоспироз өвчний эмчилгээ, оношлогоо, тандалтын стандарт боловсруулсан. –“Лептоспироз өвчний хүн амын дундах тархалт, хүний өвчлөлийн тохиолдлын оношлогоо” тандал судалгааны төслийг бичиж, ШУТ-ын санд хүргүүлсэн Шинээр боловсруулсан стандарт ажлын аргачлал, заавар, журам: -Ям, хуурмаг ям, бруцеллёз, листериоз, токсоплазмоз, анаплазмоз, татран, ханта вирусийн халдвар, Крым Конгын цусархаг чичрэг, Денге чичрэг, Япон энцефалит, хумхаа, бэтэг, криптоспориоз өвчний лабораторийн шинжилгээний стандарт ажлын аргачлал (САА), 2015 онд: Лептоспироз, риккетсиоз, хумхаа өвчний эмчилгээ, оношлогоо, тандалтын стандартыг ХӨСҮТөвийн мэргэжилтэнүүдтэй хамтран боловсруулан баталгаажуулах ажил хүлээгдэж байна.	95
Стратегийн зорилго: 1.2 Байгалийн голомтыг хянаж тархалтыг тогтоох		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 1.2.1: Байгалийн голомтот зарим халдварт өвчний байгалийн голомтыг тандаж илрүүлэх	ҮР ДҮН: Хачигт энцефалит, хулгана тахал, ку халуурал, хачигт риккетсиоз зэрэг өвчний байгалийн голомтыг илрүүлж тогтооно	

Шумуулаар дамжих халдварын судалгааг төв, зүүн бүсийн нутагт хийж шумуулын зүйлийн бүрдлийг тогтоох	2012 онд: Шумуул барих, хадгалах арга зүй, туршлагын амьтны байрны зааврыг шинээр, тарваган тахал өвчний байгалийн голомтын тандалт судалгааны зааврыг шинэчлэн боловсруулж, албаны хурал болон орон нутгийн ЗӨСТ-ийн биологич нарын сургалтын үед, мөн мэргэжлийн зөвлөлийн хурлаар тус тус хэлэлцүүлж, гарсан саналыг үндэслэн Захирлын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэхээр бэлдэж байна. 2013 онд: Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт “Шумуулын тархалт, эрүүл мэндийн эрсдэл, уур амьсгалын өөрчлөлтийн хамаарал”-ыг урьдчилан судлах зорилгоор 2013 оны 08 асрын 23-наас 9 дүгээр сарын 02-ныг хүртэлх хугацаанд ЗӨСҮТ-ийн мэргэжилтнүүд Увс аймгийн ЗӨСТ-тэй хамтарсан тандалт шинжилгээг хийж гүйцэтгэлээ. 2014 онд: Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар, Цагааннуур, Хүдэр, Ерөө сумдын нутагт шумуулын зүйлийн бүрдэлийг тогтоох, хүн амын дунд шумуулаар дамжих халдварын эрсдэлийг тогтоох тандалт судалгаа хийж, илтгэх хуудас, тайланг бичиж, албаны хурлаар хэлэлцүүлэв. Тандалт судалгаагаар 120 хүнээс асуумж судалгаа, 25 хүнээс цусны ийлдэс, бие гүйцсэн шумуул 618ш, шумуулын авгалдай 210ш, шумуулын өндөг 1ш, бие гүйцсэн хачиг 2ш, хачиг нимф 6ш-ийг тус тус түүвэрлэв. Тандалтаар цуглуулсан сорьцод (Хүдэр, Ерөө, Цагааннуур) - 11, хачгийн (Зүүнбүрэн, Цагааннуур, Ерөө) -14 хүний цусны ийлдэст баруун Нилийн чичрэг, Денгийн чичрэг, Япон энцефалит болон хачигт энцефалитын өвөрмөц эсрэгбие IgG илрүүлэх ФХУ, ДТУ тавьсан дүнгээр шумуулаар дамждаг халдвар сөрөг дүнтэй. Хачигт энцефалитын ДТУ IgG урвалаар 14 ийлдэсний 4 эерэг дүнтэй, ФХУ IgM урвал тавьсан 3 ийлдэст урвал сөрөг дүнтэй. 2015 онд: Дорнод аймгийн Матад сумын Тамсагбулаг, Халхгол сумын Буйр, Хэрлэн сумын бүс нутагт шумуулын тархалт, төрөл, зүйлийг тогтоох тандалтаар судалгааг хийсэн. Үр дүн: -Цуглуулсан 1072 ширхэг шумуул <i>Aedes</i> төрлийн 5 зүйлд хамаарч байсан бөгөөд <i>A.dorsalis</i> (41.5%), <i>A.sticticus</i> (47.3%) зүйлүүд зонхилж, <i>A.communis</i> (5%), <i>A.cinereus</i> (5.5%), <i>A.sramineus</i> (0.5%)-ыг тус тус эзэлж байна. Цуглуулсан шумуулын 22,2%-д Денгийн чичрэг, 3 ширхэг шумуулд баруун Нилийн чичрэг өвчний вирусн РНХ тус тус эерэг тодорхойлогдож, Крым Конгийн цусархаг чичрэг, Япон энцефалитын вирусн РНХ, хумхаагийн плазмодын ДНХ илрээгүй. -Матад, Хэрлэн, Халхгол сумын 6 багийн 58 хүнээс шумуулаар дамждаг халдварт өвчний талаарх мэдлэг, хандлага, эрсдэлийг үнэлэх зорилгоор асуумж судалгаа авч дүгнэхэд 76% нь шумуулаар дамждаг халдварт өвчний талаар огт сонсож байгаагүй, 39.7% нь утаа тавих аргаар шумуулаас сэргийлдэг, шумууланд хазуулсан хүмүүст загатнасан, хавдсан, улайсан зэрэг харшлын урвалыг илтгэх шинжүүд зонхилон илэрсэний зэрэгцээ шинжилгээгээр Денге, баруун Нилийн чичрэг, Крым Конгийн цусархаг чичрэг, Япон энцефалит өвчнүүдийн вирусн эсрэг IgG илрээгүй.	95
--	--	-----------

Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 1.2.1: Байгалийн голомтот халдварт өвчний байгалийн голомтыг хянаж бүртгэлжүүлэх	Үр дүн: Тарваган тахал, боом, галзуу өвчний байгалийн голомтыг бүртгэлжүүлэн хянана.	
Галзуу өвчний эпизоотыг тандан судлах	2012 онд: Нохойн тоошлын судалгаа хийх аргазүйг боловсруулж, СХД-ийн 4-р хороонд туршилт судалгааг хийж “Нохойгоор дамжих халдварт өвчний нийгмийн эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөлөл” сэдэвт хэлэлцүүлэгт хэлэлцүүлсэн, нэмэлт засвар хийж мэргэжлийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна. 2013 онд: Эзэнгүй нохойн тоошил тогтоох арга зүйг боловсруулж, мэргэжлийн зөвлөлөөр оруулж, саналын дагуу засвар хийж албаны хурлаар хэлэлцсэн. НМЭГ. Нийслэлийн хот тохижилтын удирдлагын хэлтэс, МЭХ, ДЭМБ, НЭМГ-тай хамтран “Золбин нохой, муургүй хот болох” дунд хугацааны стратеги төлөвлөгөө боловсруулах ажлын хэсгийн уулзалтад 3 мэргэжилтэн 2 удаа оролцож, хийгдэхээр төлөвлөгдсөн ажлыг эцэслэн засварлаж, Нийслэлийн захирагчийн албаны удирдлагын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэхээр танилцуулгын засварлан бэлтгэж байна. 2014 онд: Галзуу өвчний эрсдлийн үнэлгээ хийж мэргэжлийн зөвлөл, Захиргааны зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн орон нутагт хүргүүлэх зөвлөмж боловсруулсан Аймаг, нийслэлийн ЭМГ-т 2014.02.13-ны 1/41 тоотойр Галзуу өвчний зөвлөмж хүргүүлсэн. 2015 онд: Сонгинохайрхан дүүрэгт байгаа золбин нохойн тоо толгой, тархалтыг гаргах, золбин нохой бий болж байгаа хүчин зүйл, нохойгоор дамжин халдварладаг галзуу өвчний талаарх иргэдийн мэдлэг хандлагыг асуумж судалгаагаар тодорхойлсон. Судалгаанд сонгогдсон 9 хорооны нутаг дэвсгэрт 30 трансект татаж, золбин нохойг тоолоход 6-р хороо хамгийн олон, 18-р хороо хамгийн цөөхөн золбин нохойтой байна. Судалгаагаар золбин нохойн популяцид эр нохойн эзлэх хувь хэт өндөр, хүйсийн харьцаа алдагдсан, бие гүйцсэн нохой 87 хувийг эзэлж байгаа нь үржлийн эрчимийг нэмэгдүүлэх боломжтой юм. -Хүн амын дундах асуумж судалгаанд санамсаргүй арга болон дүүргийг төлөөлж чадах байдлаар сонгогдсон 8 хорооны хашаандаа нохойтой айл өрхийн 91 хүнийг асуумж судалгаанд хамруулан нохойгоор дамжин халдварлах өвчний мэдлэг хандлага, халдварт өртөх эрсдлийг тогтоож дүгнэсэн. Судалгаанд хамрагдагсдын зан үйл, дадал, халдварлах эрсдлийн байдлыг үнэлэхэд 92.3%(84) нь гэрээ хамгаалуулах зорилгоор нохой тэжээдэг, 68%(64) нь нохойгоо бүртгэлжүүлээгүй, 74.7%(68) нь нохойдоо вакцин туулга хийлгэдэггүй, 85.7%(78) нь нохойгоо уядаг боловч 33.3% нь хааяа сул тавьдаг гэсэн байна. Харин нохойг нь үргүйжүүлэх тухай асуултад 41.7% нь зөвшөөрнө, 6.6% нь төлбөргүй бол зөвшөөрнө, 35.2% нь огт зөвшөөрөхгүй, 16.5% нь мэдэхгүй гэж хариулжээ. Нохойн ялгадсыг 94.5%(86)	90

	цэвэрлэдэгээс 93.1%(80/86) нь хогийн цэгт, 4.6%(4/86) нь гудамжинд гаргаж хаядаг.Нохойгоо өвчилсөн тохиолдолд 30.7%(28) нь малын эмчид ханддаг байна. Судалгаанд оролцогчидын мэдлэг хандлагынбайдлаас үзэхэд 69.2%(63) нь галзуу өвчний талаар сонсож байсан боловч нохойд уруулж, шүлсдүүлсэн үед арга хэмжээ авах талаар мэдлэгт султай байлаа. -Энэ судалгааны дүнг үндэслэн “Золбин нохой, муур устгалын ажлыг эрчимжүүлэх” ажлын хүрээнд нийслэлийн Захирагчийн ажлын албатай хамтран “Улаанбаатар хотын төвийн 6 дүүрэгт золбин нохой тоолох” тандалт судалгааг хийж, үр дүнгийнтайлан, зөвлөмжийг нийслэлийн ЗАА-д хүргүүлэхээр бэлтгэж байна. -Нийслэлийн ЗӨСТ-ийн мэргэжилтнүүдтэй хамтран Улаанбаатар хотын Хан-Уул дүүргийн Өлзийт хороолол, Баянзүрх дүүргийн Гачуурт тосгон (20-р хороо)-ы 161 иргэнээс асуумж судалгаа авч дүгнэн тайлан, зөвлөмжийг хүргүүлсэний зэрэгцээ галзуу өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг оновчтой төлөвлөх, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний чиглэлийг тодорхойлохын тулд шинэчлэн боловсруулсан асуумж судалгаа болон үнэлгээний шалгуурыг ЗӨСТ-дэд хүргүүлэн хүн амын мэдлэг, хандлагыг тодорхойлох, халдварлах эрсдлийг бодитой үнэлэхэд хамтран ажиллаж байна -1996 оноос хойших ЗГХА-МЭҮГ-ын газраас мал, амьтны галзуу өвчний мэдээ бүртгэлээс түүвэрхийж, 2012 оноос хойших мал, амьтны өвчлөлийн тархалтыг сум, багийн хэмжээнд цэгжүүлэн байгалийн голомтын шинэчилсэн зураглал гаргаж мэдээллийн сан үүсгэсэн байна.	
Боомын голомтыг хяналтанд авах	2012 онд: Салбар ЗӨСТөвүүдэд боом өвчний голомт тэмдэглэгдсэн цэгт газрыг бүртгэлжүүлэх тухай 1/127 тоот албан бичгээр хүргүүлж, нийт 6 аймаг, 1 дүүргээс ирүүлсэн хүний өвчлөлийн 22, малын боом өвчний 52, газрын хөрсний 31 цэгт газрын судалгааг excel программд шивж оруулан цахим хэлбэрээр хадгалж байна. Бусад аймгуудад өвчлөл тэмдэглэгдсэн цэгт газрын солбилцлолын бүртгэлгүй байгаа тул, бүртгэл хийх ажлыг 2013 оны ажлын төлөвлөгөөндөө тусгаж ажиллахыг зөвлөсөн. 2013 онд: Боомын цэгт газрын солбицлыг бүртгэх ажлыг Дэлхийн банкны санхүүжилтээр Хэнтий аймагт гүйцэтгээд байна. Хэнтий аймгийн хүн, малын боом өвчний бүртгэлийг GPS- зэр тэмдэглэж газрын зурагт бүрэн оруулсан. Сэлэнгэ аймгийн хүн, малын боом өвчний цэгт газрын мэдээллийг газрын зурагт оруулхад бэлэн болгоод байна. 2014 онд: Боом өвчний голомтонд ХУД-т ажиллаж тандалт, хөрсний шинжилгээ хийсэн. Батсүмбэр суманд гарсан боом өвчний голомтын тандалт судалгаанд мэргэжил арга зүйгээр хангаж ажиллав. Боомын голомтын тандалт, хяналт хийх зорилгоор Нийслэлийн МЭГ, ЗӨСТөвийн мэргэжилтнүүдтэй хамтран судалгаа гаргаж танилцуулга бичиж удирдлагуудад танилцуулсан, Нийслэл МЭГ, нийслэлийн ЗӨСТ-тэй хамтран УБ, Төв аймагт голомтын тандалт, дархлаажуулалтын мониторинг хийх удирдамж, төслийн тооцоо хийж байна Хүнсний	90

	үйлдвэр 4, хүнсний зах 6, ноос ноолуурын үйлдвэр 1, түүхий эдийн зах 1, ХААИС, биокомбинат зэрэг эрсдэлтэй 14 аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад 5-10 сард боомын хяналтын шинжилгээ хийж арчдас 121, хөрс 23, ноос ноолуур 7, арьс, шир 6 нийт 157 нэгж шинжлэгдэхүүн шинжилгээнд хамруулж боом өвчний үүсгэгч илрээгүй байна 2015 онд: Боом өвчин бүртгэгдэж байсан 17 аймаг 162 сум, нийслэлийн 7 дүүргийн 300 газрын солбицол, цэгт газруудыг тогтоосны дотор Төв аймгийн 11 суманд боом өвчин бүртгэгдсэн 25 газар болон солбицол нь тогтоогдсон 7 цэгт газар байгааг тэмдэглэсэн. -“Бэтэг болон зоонозын зарим /хайхрагддаггүй/ өвчнүүдийн сэргийлэлт хяналтыг сайжруулах нь” сэдвээр зохион байгуулсан 2 өдрийн сургалтад оролцсон 13 аймаг, нийслэлийн ЗӨСТ-ийн тархвар судлагч нарт боомын голомтыг бүртгэх, хянах арга зүйн зөвлөмж өгч, хичээл заасан.	
Тарваган тахлын эпизоотыг бүрэн хянах	2013 онд: 2009 онд байгуулсан хамтын ажиллагааны гэрээний дагуу ХБНГУ-ын Бундесверийн микробиологийн хүрээлэнтэй хамтран тарваган тахлын үүсгэгчийн генийн судалгаа, боом, хачигт халдвар болон бруцеллез өвчний судалгааг Хэнтий аймгийн Өмнөдэлгэр, Жаргалтхаан сумдын нутагт 11 цэгт газар хийж гүйцэтгэлээ. Шинжилгээгээр нийт 196 амьтан олзворлон шинжилгээний дээжийг ХБНГУын микробиологийн хүрээлэнгийн лабораторт шилжүүлсэн. 2014 онд: Тарваган тахал өвчний эрсдлийн үнэлгээ хийж мэргэжлийн зөвлөл, Захиргааны зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн орон нутагт хүргүүлэх зөвлөмж боловсруулан Аймийн ЭМГ, ЗӨСТ-д 2014.06.13-ны 1/223 тоотоор хүргүүлсэн. 2015 онд: Сүүлийн 10 жилийн байдлаар 10 аймгийн 30 сумын 188 цэгт газруудын байгалийн голомтын солбицол тогтоогдож, голомтын төөрөглөл, зэрэглэлийг тогтоон ЗӨСТ-д илгээж голомтын хөдлөл зүйн мэдээллээр хангасан. Тарваган тахлын голомт, эпизоотийн байдлын эргэмж дүн шинжилгээнд зүүн бүсээс эхлэн хамруулахаар шийдвэрлэсний дагуу Хэнтий аймгийг сонгож, 1998-2014 оны материалуудыг түүвэрлэх, боловсруулалт, дүн шинжилгээ хийх чиглэлийг гаргасан.	90
Шувууны томуугийн Монгол орон дахь халдварын тархалтыг хянах, тандах	2012 онд: Нийслэлийн ХУД-т үйл ажиллагаа явуулдаг 7 аж ахуйн нэгжийн нийт 45 хүнээс шувууны томуу өвчний тандалт судалгааны асуумж авч, эрсдэлт бүлгийн 16 хүний цусны ийлдсэнд лептоспириоз, хулгана тахал өвчний шинжилгээ хийхэд 31.3%-д нь хулгана тахал өвчний эсрэгбие тодорхойлогдож, халдварлалттай болохыг тогтоосон байна. 7 шувууны аж ахуйгаас 29 ширхэг сорьц (сангас), гахайтай 3-н айл өрхөөс 10 ширхэг сорьц (хамрын нүхний арчдас, баас) цуглуулан лабораторит шинжлүүлэхэд хурдавчилсан сорилын дүнгээр шувууны томуу өвчний эсрэгтөрөгч тодорхойлогдоогүй байна.	90

	2013 онд: “Зэрлэг шувуудын тандалт судалгааны заавар”-ыг боловсруулан 2013 ноы 12 сарын 05-ны А\50 тоот тушаалаар батлуулсан. Томуугийн А (H7N9) вирусын халдвараас сэргийлэх бэлэн байдлыг хангах тухай ЗӨСҮТ-ийн төвийн захирлын 2013.04.24-ны А/17 тоот тушаал гаргаж, хэрэгжүүлж ажиллалаа. -Хятад улсад гарсан томуугийн H7N9 хэв шинжийн вирус илэрсэн хүний өвчний тохиолдлын мэдээ, зөвлөмж бэлтгэн нийт 10 удаа цахим хэлбэрээр гаргасан. -Томуугийн А (H7N9) вирусын халдвараас сэргийлэх бэлэн байдлыг хангах зорилгоор 21 аймгийн хэмжээнд шувуу, гахайн аж ахуйн судалгаа ирүүлэх тухай, бэлэн байдлыг хангуулах тухай 2013.04.24-ны 1/137 тоот хүргүүлсэн. -Томуугийн А (H7N9) вирусын халдвараас сэргийлэх бэлэн байдлыг хангаж ажилласан тухай танилцуулга бэлдэж ЭМЯ-д танилцуулга хийсэн. Яаралтай дуудлагын тусламж үйлчилгээний бэлэн байдлыг жагсаалтад буй эмийн нөөцийг МОНОС ХХК-д байршуулах талаар гэрээний асуудлыг ярилцаж тохиролцож, эмийн нөөцийг ЗӨСҮТ-д авч, байршуулахаар болж, эмийн нөөцийн жагсаалтыг гаргаж, нөөцийн бэлэн байдлыг хангав. 2014 онд: Сүхбаатар аймгийн Ганга, Зэгст нуурын орчимд зусдаг зэрлэг шувуудын дунд шувууны томуу өвчний тандалт судалгааг Биологич Б.Оюунбат, бага эмч Ш.Оюунцэцэг нар УМЭАЦТЛ-ийн мэргэжилтнүүдтэй хамтран гүйцэтгэв. Сүхбаатар аймгийн Дарьганга сумын Ганга, Зэгст нуурны судалгааны талбайд зэрлэг шувууд (нүүдлийн болон эргийн шувууд)-ын зүйлийн олон янз байдал өндөр, тус нууруудад нийт 10 овгийн 20 зүйлийн 3592 тоо толгой шувуу тоологдлоо. Тандалтаар лабораторын шинжилгээнд Гангар хунгийн сангас 12 цод, Зэрлэг нугас 56 цод, Хошуу галуу 29 цод, Хондон ангирын 3 цод зэрэг нийтдээ шувууны томууд мэдрэг бүхий 4 зүйлийн зэрлэг шувуудын 100 цод сангас цуглуулан лаборатори шинжилгээнд хамруулахаар мал эмнэлийн лаборторит хүлээлгэн өгөв. Лабораторийн шинжилгээгээр цуглуулсан 100 шувууны сангасны 3 дээж буюу Зэрлэг нугас <i>Anas platyrhynchos</i>-ны дээжинд шувууны томуугийн сул хоруу чанартай вирус, тухайлбал, 6 болон 31 дугаартай дээжинд H3N8, 70 дугаартайд H4N6 хэвшлийн вирус илэрснийг УМЭАЦТЛабораториос мэдээлсэн. Шувууны томуугийн вирусийн халдвараас сэргийлэх бэлэн байдлыг ханган ажиллах зөвлөмж боловсруулж ЭМГ, ЗӨСТ-үүдийн байгууллагад цахимаар хүргүүлэв 2015 онд: 2006-2014 онд хийгдсэн нүүдлийн шувууны ажиглалт судалгааг нэгтгэн дүгнэж, тэдгээрийн зүйлийн бүрдэл, тархалтыг гаргаж, мэдээллийн санг баяжуулсаны зэрэгцээ Arcview 3.2 програмшигланзүйлийн олон янз байдал, тоо толгойн хэмжээгээр газрынзурагторуулсан. -Шувууны томуу өвчний дэлхий дахины мэдээг орчуулж, сартутам 2 дугаар, жилд 24 дугаар бэлтгэж, Төвийн веб сайтад болон Facebook хуудаст байршуулсан.	
--	---	--

Байгалийн голомтот халдварт өвчний судалгаа хийх	2013 онд: Дэлхийн банкны санхүүжилтээр хийгдэж буй “Хүний бэтэгтэх өвчний эргэмж судалгаа” төслийн ажлыг хүний бэтэгтэх өвчний тархалт, менежмент, оношлогооны одоогийн нөхцөл байдал, тулгамдсан асуудлуудыг тогтоож, судалгааны үр дүнд үндэслэн бэтэгтэх өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, хянах стратегийн төслийг боловсруулах зорилгоор ЗӨСҮТ, ЭХЭМҮТ, Завхан аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн бүрэлдэхүүнтэй ЭХЭМҮТ, Улсын I төв эмнэлэг, Шастины нэрэмжит Улсын III төв эмнэлэг, Завхан аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, Дархан-Уул аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн мэс заслын тасагт хэвтэж эмчлүүлсэн хүмүүсийн өвчний түүх, тархвар судалгааны хуудсанд эргэж судалгаа хийв. Судалгаанд 2008 – 2012 онд хэвтэн эмчлэгдсэн нийт 113311 өвчний түүх, шинжилгээний хариу, маягтуудыг түүвэрлэснээс 344 хүнийг бэтэгтэх өвчнөөр өвчилж, оношлогдсон байна. Тоон мэдээг Epi Info программд орууллаа. - Дэлхийн банкны санхүүжилтээр Крым Конгын цусархаг халуурал өвчий тандалтын арга зүйн заавар, асуумж боловсруулж, ЭМЯ-ны ёс зүйн хорооны зөвшөөрөл авч, судалгааг Өмнөговь, Дорноговь, Говь-Алтай, Ховд, Баянхонгор аймгийн 31 суманд хийж, 1600 хүнээс асуумж авч, цусны ийлдэс, 1600 малын ийлдэс цуглуулан ККЦЧ-ийн халдварлалтыг тогтоож, судалгааны үр дүнг бичиж байна. 2015 онд: Сүхбаатар аймгийн Эрдэнэцагаан суманд хийсэн шавьжийн тандалт судалгаа: Сүхбаатар аймгийн Эрдэнэцагаан суманд төрөл, зүйл нь тодорхойгүй нисдэг шавжид хатгуулсан, нас барсан тохиолдол бүртгэгдсэний мөрөөр шавж, сарьсан далавчтаны төрөл, зүйлийг тогтоох, шавжийн төрлийн амьтдаар үүсгэгдэх халдварт өвчнийг илрүүлэх зорилготой нэг агшны судалгааг гүйцэтгэсэн. ДЭМБ-ын санхүүгийн болон техникийн дэмжлэгтэй МТТСС-ын багш, суралцагч хамтран оролцсон энэхүү судалгаанд Сүхбаатар аймагт шавж, сарьсан далавчтаны төрөлд багтдаг зөгий, хэдгэний зүйлийн бүрдэл, тархалт, халдваржилтыг тогтоох, шавжинд хатгуулж нас барсан тохиолдлын тайлан судалгаа, хатгуулсан тохиолдлуудын цуврал судалгаа, мэдлэг, хандлага, эрсдэлийг үнэлсэн асуумж судалгаа, лабораторийн шинжилгээг тус тус хийж, үнэлгээ дүгнэлт, тайланг ЭМСЯ-ны Шуурхай удирдлагын төв, ДЭМБ-д танилцуулсан. БНХАУ-тай хил залгаа нутагт зоонозын өвчний тандалт судалгааг хамтран гүйцэтгэх: Тус Төв болон БНХАУ-ын Бээжин хот дахь Хорио цээр хяналтын академи, ӨМӨЗО-ны хилээр орох, гарахыг хянан шалгах хорио цээрийн товчоотой хамтран ажиллах гэрээнд тусгасаны дагуу Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Гашуун сухайт боомт орчимд 2015 оны 4-9-р сард хамтран ажилласан. Үр дүн: 162000 га-д тандал шинжилгээ хийж, 5980 зангат хоног ажиллуулан 13 зүйлийн 198 мэрэгч олборлож, 9 ноохой, нийтийн хайгуулаар 144 гулгидас, мэрэгчийн үс ноолуур, ноохой, нүхний амсараас нийт 671 бүүрэг, 1488 хачгийг цуглуулсан. Агуулагч, дамжуулагчийн судалгаа хийж, IV-VI сард цуглуулсан хачигнаас ДНХ, РНХ ялгаж	95
---	--	-----------

	(хачгийн 73 булинганаас ДНХ, РНХ, мэрэгчийн эрхтэнээс 339 РНХ, 209 ДНХ, 51 хүний ийлдэс), Бээжингийн ХЦХА-ийн лабораторид шилжүүлэн ПГУ, БЦ-ПГУ, ФХУ-аар хамтран шинжилж, эхний үр дүнг гаргаад байна.	
ХОЁР. ЭМ ЗҮЙ ДЭМЖИХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ		
Стратегийн зорилго 2. 1. Лабораторийн тусламж, үйлчилгээний удирдлага, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 2.1.1: Байгалийн голомтот халдварт өвчний лабораторийн үйл ажиллагааны зохион байгуулалтыг сайжруулах	Хүрэх үр дүн: Лабораторийн хэвийн үйл ажиллагааг хангах нөхцөл бүрдэнэ.	
Үндэсний лавлагаа лаборатори болох талаар төсөл, хөтөлбөр боловсруулах	2012 онд: Эмнэлгийн лаборатори-Чанар болон ур чадварт тавигдах онцлог шаардлага (MNS ISO 15189:2008) стандартын 4.3-т лабораторийн бүх үйл ажиллагаанд мөрдөх баримт бичигтэй, түүнийг хянах тогтолцоотой байхыг онцолдог. Төвийн захирлын 2002 оны А/62 тоот тушаалаар 58, 2009 онд 6, 2010 онд 18 нэр төрлөөр батлагдсан АШБМ-дыг 2009 оноос цэгцэлж боловсронгуй болгох, зарим бүртгэлийг цахим хэлбэрт оруулах ажлыг эхлүүлсэн бөгөөд 2012 оны байдлаар Лисб-ийн 13, ийлдэс судлалын 7, амь сорьцийн 5 бүртгэл хөтлөгдөж байгааг үндэслэн “Лабораторийн бүртгэл, маягт хөтлөх журам”-аар Лабораторийн чанарын удирдлагын тогтолцоо (MNS ISO 15189:2008) стандарт 4.13 шаардлагад нийцүүлэн лабораторийн чанарын болон техникийн бүртгэлүүдийг ялгаж таних, цуглуулах, индексжүүлэх, нэвтрэх, хадгалах, хөтлөх болон бүрэн устгах асуудлуудыг тусгасан төслийг мэргэжлийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж, 2013 онд турших, бусад холбогдох бүртгэлтэй нэгтгэн батлуулахаар шийдвэрлүүлсэн.	60
Үндэсний онош зүйн лабораторийн сүлжээ байгуулах төсөл боловсруулах	2013 онд: Үндэсний хэмжээнд онош зүйн лабораторийн сүлжээ байгуулах төсөл боловсруулах ажил хийгдэж байна.	0
Оношлуур, урвалжийн нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлэх	-	0
Хүрэх үр дүн: Эрх зүйн хүрээн дэх үйл ажиллагааг жигдэрүүлнэ.		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 2.2.1: Лабораторийн үйл ажиллагааны эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх	Хүрэх үр дүн: Эрх зүйн хүрээн дэх үйл ажиллагааг жигдэрүүлнэ.	
Харъяалах халдварт өвчнүүдийн лабораторийн оношлогоо,	2012 онд: Бэтэг, хумхаа, токсоплазмоз, криптоспориоз, Крым Конгын халуурал өвчний багийн ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгаж, лабораторийн оношилгооны хэвлэлийн тойм, материал	100

шинжилгээний эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх	ашиглан боловсруулалт хийж байна. Мөн бэтэг өвчний цахим сонин гаргаж, ям өвчний нян судлал, молекул-биологийн оношлогооны аргын нэгтгэсэн протоколын төслийг боловсруулсан. Ку чичрэг, лептоспироз, хумхаа, баруун Нилийн чичрэг, ям, хуурамч сүрьеэгийн эмчилгээ, оношлогоо, тандалтын стандартыг боловсруулан мэргэжлийн зөвлөлийн хурлаар Төвийн эрдэмтдийн багаар хэлэлцүүлж, ЭМЯ-ны Мэргэжлийн зөвлөлийн хурлаар оруулахаар шийдвэрлэсэн. 2014 онд: “БГХӨ-ний лабораторийн оношилгооны протокол (2010)”: Протоколд багтсан тарваган тахал, боом, лептоспироз, ку чичрэг, пастереллэз, холер, хулгана тахал, хуурамч сүрьеэ, эризепелойд өвчний САА-д шинжилгээний алгоритм, ПГУ-ын арга зүйг нэгтгэх, САА-г бичилтийн шинэчилсэн загварт оруулах ажлууд хийгдэж байна. Ариутгал, халдваргүйтгэлийн техникийн шаардлагыг (MNS 5765:2007; MNS 5766:2007) шинэчлэх: СХЗҮТөвийн мэргэжилтнээс MNS 5765:2007; MNS 5766:2007 стандартын бичилтэд зөвлөгөө авч шинэчлэн, стандартын шинэчилсэн хувилбар хянагдаж байна. Биобэлдмэлийн технологийн зааврыг стандарт ажлын заавар хэлбэрт оруулах: “Тэжээлт орчин биобэлдмэл үйлдвэрлэлийн технологийн заавар”-ын үндсэн тэжээлт орчины технологийг шалгах арга зүйг САА хэлбэрт оруулан шинэчилсэн. Хог хаягдлыг ангилан ялгах, цуглуулах, зөөвөрлөх, халдваргүйтгэх, тээвэрлэх, устгах түр журмыг батлуулах: “Халдвартай хог хаягдлыг ангилан ялгах, цуглуулах, халдваргүйтгэх, түр хадгалах, тээвэрлэх, устгах” түр зааврыг шинэчлэн Мэргэжлийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж, зөвлөх Т.Алтанцэцэгээр хянуулан засварлаж, жинхлэн батлуулахад бэлэн болгосон. БГЗХӨ-ний оношилгооны болон тандалтын лабораторийн шинжилгээний алгоритм боловсруулах: Зоонозын өвчний лабораторийн оношилгоо, тандалтын шинжилгээний алгоритмыг лабораторийн өнөөгийн чадавхид тулгуурлан өвчин тус бүрийн лабораторийн шинжилгээний протокол САА-д тусган ажиллаж байна. ФХУ, ДТУ, иммуноблотинг, эсийн өсгөвөр, нянгийн өсгөвөр, биохимийн сорил, лабораторийн туршилтын амьтан ашиглалт, энгийн болон бодит цагийн ПГУ-ын протокол боловсруулах: ФХУ, ДТУ, энгийн болон бодит цагийн ПГУ-ын протоколыг хянаж, батлуулахад бэлэн болгосон. Иммуноблотинг, эсийн өсгөвөр, нянгийн өсгөвөр, биохимийн сорил, лабораторийн туршилтын амьтан ашиглалт, биологийн шинжилгээний протоколыг боловсруулж байна. 2015 онд: Ям, хуурмаг ям, бруцеллэз, листериоз, татран, анаплазмоз, токсоплазмоз, ханта вирусийнхалдвар, Крым Конгын чичрэг, Денгечичрэг, криптоспоридоз, хумхаа, бэтэг, япон энцефалитынлабораторийн шинжилгээний стандарт ажлын зааврыг захиргааны зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн, 2015 оны 05-р сарын 25-ны А/44 тоот тушаалаар батлуулан мөрдөн ажиллаж байна.	
---	--	--

Лавлагаа лабораторийн эрх үүрэг, үйл ажиллагааны чиглэлийг тодорхойлсон журам боловсруулж, батлуулах	2013 онд: Зоонозын лавлагаа лабораторийн дүрэм батлуулах, чиглэлийг тодорхойлох, холбогдох үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхийн тулд үндсэн чиглэлийн лавлагаа лабораториудын бүтэц, зохион байгуулалт, дүрмийг батлах ЭМЯ, Лабораторийн мэргэжлийн салбар зөвлөлийн ажлын хэсэгт “Зоонозын халдварын лавлагаа лабораторийн бүтэц, дүрмийн төсөл”-ийг танилцуулж, ЭМЯ-ны Удирдлагын зөвлөл, сайдын ажлын хэсгээр хэлэлцүүлэн батлуулсан бөгөөд тус асуудлыг Эрүүл мэндийн сайдын 2012 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдрийн 429 дугаар “Лавлагаа төвийн үлгэрчилсэн дүрэм, бүтцийг батлах тухай” тушаалын хэрэгжилттэй уялдуулахтай холбоотойгоор лабораторийн үйл ажиллагааны баталгаажилт тодорхойгүй хугацаагаар хүлээгдэж байна.	100
Стратегийн зорилго 2.3. Хүний нөөцийг хөгжүүлэх		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 2.3.1: Хүний нөөцийн хөгжлийг дэмжих	Хүрэх үр дүн: Лабораторийн мэргэжилтний чадавхи сайжирна.	
Лабораторийн мэргэжилтнүүдийг дотоодын болон гадаад оронд мэргэжлийн сургалтад хамруулах	2014 онд: Их эмч Ж.Дуламжав, Д.Ганболд, Б.Байгалмаа нар ХБНГУ-ын Бундесверийн микробиологийн хүрээлэнд “Микробиологи, молекул биологийн шинжилгээ”-ний чиглэлээр 3 сарын ажлын байрны сургалтад 2014 оны II/01 хүртэл; -Казакстан улсын М.Айкимбаевын нэрэмжит Хөл хориот ба зоонозын халдварын эрдэм шинжилгээний төвд “Биологийн эрсдлийг бууруулах аюулгүй ажиллагаа халдвар хамгааллын сургагч багш бэлтгэх” сэдэвт 1 сарын сертификатын сургалтад их эмч И.Отгончимэг I/13-II/07, Д.Ганболд, Б.Байгалмаа нар II/24-III/21; -“Эмнэлгийн лабораторийн чанар болон чадавхид тавигдах ерөнхий шаардлага” MNS/ISO 15189:2008 сургалтад их эмч Ж.Дуламжав, С.Мөнхтуяа, Л.Оргилбаяр, биотехнологич Б.Энхбаатар, Ц.Хишигжаргал нар II/24-25; -Казакстан, Уральск хотын Тарваган тахлын станцад “Биологийн эрсдэл өндөртэй эмгэгтөрүүлэгчтэй ажиллах биоаюулгүй ажиллагаа” сертификатын сургалтад лаборант Д.Отгонсүрэн II/07-III/06, Т.Мөнхтуяа III/28-IV/26; -Их эмч Б.Баянмөнх, биотехнологич Б.Энхбаатар МЭХүрээлэн “Хүнсний болон амьтны гаралтай бүтээгдэхүүнд эмгэгтөрүүлэгч бичил биетнийг илрүүлэх гардан сургалт”-д III/11-12; -Их эмч Б.Байгалмаа ЭМЯаманд “Лабораторийн био аюулгүй ажиллагаа, шинэ сэргэж буй халдварын халдвар хамгаалал” сэдэвт сургалтад IX/5; -Их эмч Д.Ганболд Гадаад харилцааны яаманд “Био-хамгаалал, био-аюулгүй байдлын менежмент” сэдэвт семинарт XI/11-12; ЭМЯаманд “Лабораторийн тусламж үйлчилгээний чанарыг сайжруулах” зөвлөлдөх уулзалтад XI/27-28;	100

	-Б.Байгалмаа ХӨСҮТөвд “Эбола вирусын халдварын үед авах арга хэмжээ” сэдэвт сургалт XII.2-нд -Их эмч Л.Оргилбаяр МЭАҮНХороонд “ҮЭ-ийн хяналтын хороо” сэдэвт сургалтад XI/19; -Их эмч У.Өнөрсайхан, биотехнологич Ц.Хишигжаргал ЭМЯаманд “Монголын ангаахын оюутны эрдмийн 3-р чуулган”-д XII/04-05; -У.Өнөрсайхан ЭМЯаманд “Эрүүл мэндийн байгууллагын аюулгүй ажиллагаа, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, халдвар хамгаалалын дэглэмийн тухай” сургалтанд XII/09-10; -Б.Байгалмаа СХҮТөвд MNS/ISO 17025:2012 стандартын дотоод аудитын сургалтад XII/09-11 тус тус хамрагдсан. 2015 онд: БНХАУ-ын Бээжин хот дахь Хорио цээр хяналтын академид лабораторын 2 мэргэжилтэн дадлагажсан, “Вирус судлалын шинжилгээний орчин үеийн аргууд”, Орчин үеийн молекул биологийн шинжилгээний аргуудыг эмнэлзүйд хэрэглэх нь”, Орчин үеийн молекул биологийн шинжилгээний аргуудыг эмнэлзүйд хэрэглэх нь” , “ISO 15189:2012 Medical laboratories Requirements for the Quality and Competence”, “Нэг эрүүл мэнд” Д43 төслийн хүрээнд Sofia хурдавчилсан оношлуур хэрэглэх сургалт, “Бруцеллөз өвчний ийлдэс судлалын оношлогоо” сэдэвт сургалтанд нийт 14 лабораторын эмч хамрагдсан.	
Стратегийн зорилго 2.4. Лабораторийн шинжилгээний хэрэглээ, арга зүйг боловсронгуй болгох		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 2.4.1: Лабораторийн технологийг сайжруулах	Хүрэх үр дүн: лабораторийн онош зүйн тусламж, үйлчилгээ сайжирна.	
Лабораторийн шинжилгээний хэрэглээг нэмэгдүүлэх	2014 онд: салбарын лабораториудын байгалийн голомт хяналтын шинжилгээний гүйцэтгэлд хулгана тахал, хуурмаг сүрьеэгийн нян өсгөвөрлөх, халдвар тархалтыг илрүүлэх зорилгоор тарваган тахлын төлөвлөгөөт тандалтын сорьц, материалыг хувилж, ирүүлэх тухай албан бичиг хүргүүлсний дагуу Өмнөговь (ОША-100, ноохой-10, гулигдас 17/291, цус-346), Өвөрхангай (ОША-160, цус-100), Багануур (ОША-117, цус-117),Ховд (ОША-172, зэм үхдэл-4, гулигдас 21/185), Хөвсгөл (цус-51, ОША 4/51), Баян-Өлгий (ОША-292, цус-279) ЗӨСТөвөөс ирүүлсэн сорьцуудад боловсруулалт хийсэн. <i>Borrellia</i> spp өсгөвөрлөх: ХБНГУ-ын Бундесбергийн микробиологийн хүрээлэнтэй хамтын ажиллагааны хүрээнд тус хүрээлэнгийн бактерилогийн лабораториор дамжуулан тус улсын боррелиозын халдварын лавлагаа лабораторитой хамтран өвчтнөөс борреллийн спирохет өсгөвөрлөх төсөл хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд “Хачгаар дамждаг өвчний лаборатори шинжилгээнд сорьц авах, боловсруулах, тээвэрлэх” ханын зурагт хуудас хэвлүүлсэн. Биоүйлдвэрлэлийн лабораторит спирохет өсгөвөрлөх шингэн орчинг үйлдвэрлэх боломж, бусад шаардлагатай орчин, урвалжийн судалгааг хийлгэсэн.	95

	<i>Brucella spp</i> өсгөвөрлөх: Бруцеллэзын лабораторит суурилсан тандалт судалгаанд Сүхбаатар, Сэлэнгэ, Төв, Хэнтий аймгийн 13 сумын 135 хүний цусыг CO₂+/- орчинд өсгөвөрлөж, Сэлэнгэ Цагааннуур сумын иргэн Т.Батболдын цуснаас CO₂+болон CO₂-орчинд сонгомол тэжээлт орчин СІТА агар болон бруцелл агараас ялгасан (ЛТҮБ 3084) хөдөлгөөнгүй, оксидазын сорил эерэг дүнтэй бруцелл төст нянг УМЭАЦТЛ-т баталгаажуулахаар хүргүүлсэн. Төв аймгаас ирүүлсэн 60 цусыг CO₂ +/- орчинд өсгөвөрлөсөн. Эс өсгөвөрлөх туршилт хийх: Дан, дамжмал шугаман эсийг (MDCK, P17) лабораторийн нөхцөлд дасган барих, протокол боловсруулах, тохирсон арга зүйг тодорхойлох, лавлах материал, эс дамжуулалтын таатай үе, ажлын уусмалын түвшрүүлэг, ариутгал халдваргүйтгэлийн горимийг тогтоох зорилгоор туршилтын ажлын удирдамж батлуулж, лабораторийн бэлэн байдлыг хангахтай холбоотой CO₂ дулаан тогтоогуурын баллон, редуктор захиалсан. Бодит цагийн ПГУ-ын хэрэглээг нэмэгдүүлэх: Бодит цагийн ПГУ-ыг лабораторийн оношилгоо, шинжилгээнд нэвтрүүлэх зорилгоор Smart Cycler II, ABI 7500 машины праймер, пробыг захиалан авч, ABI 7500 машины шалгалт тохируулгыг хийж, 45 хачгийн РНХ-д Bunyavirus, West Nile virus, Bhanjavirus илрүүлэх шинжилгээний дүнгээр генийн хэсэг тодорхойлогдоогүй. Иммуноблотингийн урвалыг турших: Иммуноблотингийн аппаратын ажиллагаа, шаардлагатай урвалж, хэрэгслийн бэлэн байдлыг шалгаж, гелийн мембран захиалах, уураг ялган авах боломжийг биоүйлдвэрлэлийн туршилтаар судлах чиглэлээр стратеги төлөвлөгөөнд тусгасан. 2015 онд: “Quick Mobile” машин ашиглаж, ДНХ-туузан хроматографын аргаар молекул биологийн оношлогооны аргыг туршсан. Туршилтаар хээрийн нөхцөлд болон тарваган тахлын хүний өвчлөлийн үед тарваган тахал (37 сорьц), боом (7 сорьц)-ын тус тус хурдавчилсан оношлогоо хийсэн. D43 төслийн хүрээнд София оношилгооны машин-тестээр хүн, мал, амьтны томуугийн оношилгоо хийх сургалтыг зохион байгуулсан. Сургалтанд судалгааг хэрэгжүүлэх Өмнөговь, Өвөрхангай, Архангай аймгийн ЗӨСТ-ийн болон ЗӨСҮТ-ийн эмч, мэргэжилтнүүд оролцсон. Түүнчлэн Өмнөговь аймгийн ЗӨСТ-д судалгааны ач холбогдол, зорилго, шинжилгээний арга, технологи болон судалгааны арга зүйн талаар нэг өдрийн сургалтыг хийж, томуугийн вирус илрүүлэх хурдавчилсан оношилгооны “София” машиныг тус төвийн лабораторит суурилуулж, анхны сорьцуудыг туршилтаар шинжилж, эмч мэргэжилтнүүдийг дадлагажууллаа.	
Стратегийн зорилго 2.5. Лабораторийн чанарын баталгааг хангах		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 2.5.1: Лабораторийн үйл ажиллагааны чанарыг сайжруулах	Хүрэх үр дүн: лабораторийн тусламж, үйлчилгээний чанар сайжирна.	

Лабораторийн үйл ажилагаанд дотоод болон гадаад чанарын хяналтын тогтолцоог нэвтрүүлэх	2014 онд: Лабораторийн чанарын дотоод хяналтын шинжилгээгээр ариутгалын чанарын хяналтанд 10 сорьц авч, нян судлал, нян харах шинжилгээг хийж, дүн танилцуулсан. Эрүүл зүй чанарын хяналтын лабораторид био үйлдвэрлэлийн лабораторид шинээр үйлдвэрлэж, нийлүүлсэн нийт 16 серийн 106.200 мл үндсэн тэжээлт орчины шинжилгээг хийж, дүнг танилцуулан хэрэгцээнд нийлүүлэхээр зөвшөөрөл олгуулсан. Төвийн лабораториудын эрүүл зүйн хяналтын шинжилгээг батлагдсан хуваарийн дагуу хийж, хяналтын шинжилгээнд 23 объектоос эд зүйлсийн арчдас 115, агаарын сорьц 46 дээжлэн авсан сорьцонд бохирдлыг тогтоох шинжилгээг тус бүр нян судлал, нян харах аргаар шинжилж, дүнг танилцуулан, дүгнэлт гаргуулан, шаардлагатай үед холбогдох арга хэмжээ авч ажиллав. Төвийн лабораториудыг дотоод халдвар хяналтын шинжилгээг батлагдсан хуваарийн дагуу хийж, хяналтын шинжилгээнд 15 сорьцонд дотоодын халдварын шинжилгээг авч нян судлал, нян харах аргаар шинжилж, дүнг танилцуулан, дүгнэлт гаргуулан, шаардлагатай үед холбогдох арга хэмжээ авч ажиллав. Төвийн захирлын 2012 оны А/128 тоот тушаалаар батлагдсан “ЗӨСТөвүүдийн нян судлалын лабораторийн чанарын дотоод, гадаад хяналтын журам”-ыг баримтлан дотоодод үйлдвэрлэсэн тэжээлт орчин, биобэлдмэл, будаг урвалжийн чанарыг шалгахад СТИ, Bac.cereus-11788, E.coli-01, E.coli-ATCC-25922, Sal.entiritidis-22, St.aureus-24923, K.pneumoniae-01, V.cholerae-12, V.cholerae-638, зэрэг нийт 9 шалгуур омгуудыг батлагдсан удирдамжийн дагуу фенотип, генотипын судалгааг өсгөвөр тус бүр 10-21 сорилоор нян судлал, нян харах, аргаар техник ажиллагааг хийж гүйцэтгэж дүнг нэгтгэж дүгнэлт өгсөн. 2015 онд Төвийн лавлагаа лаборатор нь Ази Номхон далайн баруун бүсийн ДЭМБ-ын лабораторийн чанарын гадаад хяналтын хөтөлбөрт Dengue virus-ын энгийн ПГУ, Dengue virus, Chikungunya virus-ын ELISA, ДТУ-ын шинжилгээний гүйцэтгэлээр оролцож, Module A (Viral RNA/Dengue NS1)-д авбал зохих 74 онооноос 61 буюу 82.4%, Module B (Antibody)-д авбал зохих 27 онооноос 22 буюу 81,5%, нийт 101 оноо авахаас 83 оноотой, 82.2%-тай дүгнэгдсэн.	85
MNS ISO 15189 стандарт мөрдөлтийг нэвтрүүлэх, хэрэглээ болгох	2013 онд: Албаны хэмжээнд чанарын гарын авлага боловсруулах схемчилсэн загвар, агуулгыг гаргасан. Дэлхийн банкны төслөөр ISO 17025, 17043, 15189 стандарт шаардлагын дагуу лабораторийн чанарын гарын авлага боловсруулахад зөвлөгөө өгөх, хянах, чанарын тогтолцооны зөвлөмж гаргах чиглэлээр гадаадын зөвлөх үйлчилгээний удирдамжийг боловсруулан батлуулсан. Төсөлт ажлын дагуу Австралын мэргэжилтэн лабораторийн үйл ажиллагаатай танилцаж, ISO 17025 стандарт шаардлагын чанарын гарын авлага боловсруулах чиглэл өгсний дагуу ажиллаж байна. Лабораторийн чанарын гарын авлага боловсруулах ажлын хэсгийг 2013 оны 06 сарын 06-ны өдрийн а/22 тоот ЕЗҮТОГ-ийн тушаалаар томилж, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний дагуу	80

	ажиллаж байна. 2014 онд: “Эмнэлгийн лабораторийн чанар болон чадавхид тавигдах ерөнхий шаардлага (MNS/ISO15189:2008)” сургалтад их эмч Ж.Дуламжав, С.Мөнхтуяа, Л.Оргилбаяр, биотехнологич Б.Энхбаатар, Ц.Хишигжаргал нар, MNS/ISO 17025:2012 стандартын дотоод аудитын сургалтад их эмч Б.Байгалмаа тус тус хамрагдсан. 2015 оны төлөвлөгөөнд үе шаттайгаар тусгах чиглэлээр үнэлгээний удирдамж боловсруулан, ДЭМБ-аас гаргасан үнэлгээний аргачлал, хэрэгсэл болон MNS IOS 15189:2008 буюу эмнэлгийн лабораторийн итгэмжлэлийн стандарт шаардлага дээр ажиллаж байна. Удирдамжийн дагуу үнэлгээ, арга хэмжээг захирлын зөвлөл болон албанд танилцуулахаар төлөвлөж байна. 2015 онд: “Лабораторийн чанарын гарын авлага” боловсруулан хэлэлцэх шатандаа байна. Лабораторийн анхан шатны бүртгэл, маягтыг шинэчлэн боловсруулж, захиргааны зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн 2015 оны 09 сарын 09 ны А/51 тоот тушаалаар батлуулан хэрэгжүүлж байна.	
Үндэсний хэмжээнд магадлан итгэмжлэгдсэн лаборатори болох	<i>Магадлан итгэмжлэх шалгуур үзүүлэлтийг хангах чиглэлээр:</i> Лавлагаа лаборатори, биоүйлдвэрлэл, хог хаягдал, халдваргүйтгэл, байгалийн голомт, тандалтын тусламж үйлчилгээний чанарыг тооцох 18 үзүүлэлтийг боловсруулан туршиж байна. Лавлагаа лаборатори, биоүйлдвэрлэл, шимэгч судлал, амьтан судлал, тархвар судлалын чиглэлээр үзүүлэх лавлагаа тусламж үйлчилгээний чиглэл, технологийн төрлийг боловсруулан, жагсаалтаар гаргаж, технологи эзэмшилтийн байдлыг тооцож байна.	65
Стратегийн зорилго 2.6. Лабораторийн багаж хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, урвалж оношлуурын хангамж, үйлчилгээг сайжруулах		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 2.6.1: Лабораторийн үйлчилгээний үр дүн сайжруулах	Хүрэх үр дүн: лабораторийн тусламж, үйлчилгээний чанар сайжирна	
Нэгдсэн журмаар лабораторийн үйл ажиллагааны хэрэглээг хангадаг тогтолцоог бүрдүүлэх	2013 онд: Салбарын удирдах ажилтны зөвлөгөөнийг “Зоонозын халдварын тусламж, үйлчилгээний чадавхийг сайжруулах” сэдвийн хүрээнд 2013 оны 04 дүгээр сарын 10-ны өдөр зохион байгуулж: -Зоонозын халдварт өвчин судлах байгууллагыг хөгжүүлэх стратеги (2014-2016)-ийн төслийн танилцуулга хийж, -Лабораторийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах арга хэмжээ, цаашдын чиглэл сэдвээр илтгэл тавьсан. -К1718 төслийн үргэлжлэх шатны үйл ажиллагаанд нийт 740804\$ төсөвтэй 28 нэр төрлийн лабораторийн багаж хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн захиалгын санал танилцуулсан боловч дэмжигдээгүй. 2014 онд: Эрүүл мэндийн яамны хөрөнгө оруулалтаар 8,9 сая төгрөгний 2 нэр төрлийн 3 ширхэг тоног төхөөрөмж	80

	Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 921,8 сая төгрөгний 21 нэр төрлийн 224 ширхэг тоног төхөөрөмж үүнээс орон нутгийн 14 ЗӨСТөвд: 321620000₮- 9 нэр төрлийн 106 ширхэг Европын холбоо болон дэлхийн банкны санхүүжилтээр "Шинэ ба дахин сэргэж буй халдварт өвчинтэй тэмцэх чадавхийг бэхжүүлэх төсөл" хөрөнгө оруулалтаар 110.0 сая төгрөгний 3 нэр төрлийн 6 ширхэг тоног төхөөрөмж ЭМЯ-ны хөрөнгө оруулалтаар 1,4 сая төгрөгний 3 нэр төрлийн 6 ширхэг тоног төхөөрөмжөөр тус тус хангагдсан байна. Лавлагаа лабораторийн тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээг тоног төхөөрөмжийн гэрээт ажилтнаар тоног төхөөрөмж шинээр суурилуулалт-6, тоног төхөөрөмжийн засвар-20, багажийн засвар -3 удаа тус тус засвар үйлчилгээ авсан	
Лабораторийн урвалж оношлуур болон дотоодын үйлдвэрлэлийн биобүтээгдэхүүнийг улсын бүртгэлд оруулах	2013 онд: Албаны хэмжээнд ашиглагдаж буй лабораторийн багаж, тоног төхөөрөмжийн дэлгэрэнгүй судалгаа, шаардлагатай багаж хэрэгслийн жагсаалт, техникийн үзүүлэлтийг гарган төвийн удирдлагад таницуулсан. Биобүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн шууд болон шууд бус зардал өссөн, бүтээгдэхүүний нэр төрөл нэмэгдсэнтэй холбогдуулан биобүтээгдэхүүний үнийг шинэчилж, төвийн захирлын 2013 оны а/15 дугаар тушаалаар баталгаажуулсан. 2014 онд: Биойлдвэрлэлийн лаборатори нь 28 төрлийн 122 серийн 1206.25 л, 9155224 төгрөгний үндсэн тэжээлт орчин, 129 төрлийн 616 серийн 220.618 л, 3723870 төгрөгний ялган оношлох тэжээлт орчин, 123 төрлийн 380 серийн 635.837 л, 1513594.3 төгрөгний будаг, урвалж уусмал, 4 төрлийн 8 серийн 9450 ш, 522000 төгрөгний будаг шингээсэн цаас, 1 төрлийн 2 серийн 131 мл, 776830 төгрөгний биобэлдмэл тус тус үйлдвэрлэж төвийн лаборатори болон хөдөө орон нутгийн ЗӨСТ-үүдийн лаборторийн шинжилгээ судалгаанд шаардлагатай тэжээлт орчиноор хангасан. Лавлагаа лабораторийн захиалгын дагуу БҮЛабораторид шинээр бруцеллөз үүсгэгчийг илрүүлэх шөл-4.95, ВAB-2.7л, Шоколад агар-0.1л, Nutrient agar-0.8л, Nutrient broth-0.4л, Метилен улаан Фогес-Проскаурийн шөл-0.1л, Brucella agar- 0.26л, Brucella medium base-0.06л, Эскулинтай агар-0.05л үйлдвэрлэн нийлүүлсэн.	75
Стратегийн зорилго 2.7. Лабораторийн аюулгүй ажиллагаа, хог хаягдлын менежментийг сайжруулах		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 2.7.1: Лабораторийн хог хаягдлын аюулгүй байдлыг бэхжүүлэх	Хүрэх үр дүн: олон талтаюулгүй байдлыг хангана.	

Лабораторийн хог хаягдлын менежментийг өвөрмөц үйл ажиллагаанд тохируулан хэрэгжүүлэх бүхий л үйл ажиллагааг тогтмолжуулах	2012 оноос Эрүүл мэндийн байгууллагын хог хаягдлын менежменттэй холбогдуулан гарсан баримт бичиг, түүнийг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд ЗӨСҮТөвийн хог хаягдлын менежментийг сайжруулах төлөвлөгөөг жил бүр гарган хэрэгжүүлсэн.	80
Лабораторийн биоаюулгүй ажиллагааны тогтолцоог бэхжүүлэх, лабораторийн дэд бүтцийг сайжруулах чиглэлээр төсөл боловсруулах	Казахстан улсын Хөл хориот ба зоонозын халдварын эрдэм шинжилгээний төвд “Биологийн эрсдлийг бууруулах аюулгүй ажиллагаа халдвар хамгааллын сургагч багш бэлтгэх” сургалтаар их эмч Д.Ганболд, Б.Байгалмаа, И.Отгончимэг нар бэлтгэгдэж, хэрэгжүүлэх ажлын хөтөлбөрийг батлуулсан. АӨСанд хадгалагдаж буй өсгөвөр, омгийн мэдээг Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл, Эрүүл мэндийн яам, Цагдаагийн ерөнхий газар, Тагнуулын ерөнхий газруудад мэдээлсэн. Эрүүл мэндийн яам болон Үндэсний аюулгүй байдалд ЗӨСҮТөвд хийгдсэн биотерроризмын тандалт шинжилгээ, лабораторийн чадавхийг сайжруулахад шаардлагатай арга хэмжээний танилцуулга хүргүүлснээр “Биотерроризмын үед террорист үйлдлийн сөрөг тусгай ажиллагааны шуурхай штабын ажиллагааг зохион байгуулах нь” сэдэвт дадлага, сургалтыг Үндэсний аюулгүй байдлын дэргэдэх “Биотерроризмтэй тэмцэх үндэсний зөвлөл”-тэй хамтран тус Төв дээр зохион байгуулахаар шийдвэрлүүлж, хэрэгжүүлсэн. “Биотерроризмын тандалт шинжилгээний журам”-ын төслийг ЭМЯаманд хүргүүлсэн. Үндэсний хэмжээнд зоонозын өвчин үүсгэгч бичил биетнээр халдварлагдсан болон халдварын сэжигтэй сорьц, материалын тээвэрлэлтийн биоаюулгүйн нөхцөлийг хангахад зам тээврийн болон шуудангийн сүлжээ байгууллагуудтай хамтын ажиллагааг сайжруулах, гурван суурьт савлалтын системээр тасралтгүй хангах, сорьц тээвэрлэхэд зарцуулагдах төсвийн санхүүжилтийг бүрдүүлэх тухай танилцуулга бичиж, ЭМЯаманд хүргүүлсэн. Биоаюулгүй кабинет байршуулсан буюу өсгөвөрлөх шинжилгээ, сорьц боловсруулалт хийгддэг лабораториуд, АӨСангийн цуглуулгын өрөө, лабораторийн коридорт хяналтын камерыг шинээр суурилуулсан.	80
СТРАТЕГИ ГУРАВ. ЗАН ҮЙЛИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ БА ХАРИЛЦАА		
Стратегийн зорилго 3.1 Хүн амын зан үйлийг өөрчлөх, эрүүл зан үйл төлөвшүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх замаар байгалийн голомтот халдварт өвчнийг бууруулахад чиглэсэн мэдээлэл сургалт сурталчилгааны нэгдмэл байдлыг хангах		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 3.1.1: Эрүүл зан үйл төлөвшүүлэх, соён гэгээрүүлэх ажлыг хүртээмжтэй болгох	Хүрэх үр дүн: Судалгаа нотолгоонд суурилсан эрүүл зан үйлийг төлөвшүүлэх мэдээлэл сургалт сурталчилгааны үйл ажиллагаа өргөжнө.	

Дэлхийн эрүүл мэндийн өдрийг жил бүр тодорхой сэдвээр тэмдэглэх	2013 онд: Галзуу өвчний сэжигтэй амьтанд уруулж, ноцуулсан сэжигтэй дуудлагыг өмнөх оны үзүүлэлттэй харьцуулахад 1,7 дахин, 5 жилийн дундаж үзүүлэлттэй харьцуулахад 37 хувь тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна. Галзуу өвчинтэй тэмцэх, сэргийлэх стратеги төлөвлөгөө боловсруулах ажлын хэсгийг МЭХ, УМЭАЦТЛ, ЗӨСҮТ-ийн мэргэжилтнүүдийн бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулж, төлөвлөгөөг үндэслэл, өвчний өнөөгийн байдал, стратегит зорилт, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны чиглэл, хүрэх үр дүн гэсэн үндсэн бүтэцтэйгээр боловсруулсан. “Дэлхийн дахинд галзуу өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх өдөр”-т зориулсан хэвлэлийн бага хурлыг “Монгол ньюс” хэвлэлийн хүрээлэнд зохион байгуулж, 25 хэвлэл, мэдээллийн ажилтнууд оролцлоо. “Галзуу өвчний төлөв байдал, урьдчилан сэргийлэлт”, “Хачигт халдварт өвчнөөс сэргийлье” сэдвээр Зууны мэдээ сонинд 3 удаа, өнөөдрийн сонинд 2 удаа сэрэмжлүүлэг нийтлүүлсэн. “Галзуу өвчнөөс сэргийлэх вакцины бүрэн тунд хамрагдаарай” ухуулга сурталчилгааны хуудас 10000 ширхэгийг хэвлүүлэн иргэдэд түгээж, Баянхонгор, Булган, Дархан, Дорноговь, Дорнод, Дундговь, Говь-Алтай, Завхан, Орхон, Өвөрхангай, Өмнөговь, Сүхбаатар, Сэлэнгэ, Төв, Увс, Ховд, Хөвсгөл, Хэнтий зэрэг 18 аймаг, Багануур, Багахангай, Баянгол, Баянзүрх, Налайх, Чингэлтэй, Сонгионхайрхан, Сүхбаатар, Хан-Уул зэрэг 9 дүүрэгт нийт 4894 тун шил ОХУ-д үйлдвэрлэсэн эсийн өсгөврийн вакциныг хуваарилан дархлаажуулалтыг зохион байгууллаа. 2014 онд: Дэлхийн эрүүл мэндийн өдрийг угтуулан 1 сарын ажлын төлөвлөгөө боловсруулан батлуулж ДЭМБ-аас 9 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр сургалт, сурталчилгаа, сурталчилгааны материал хэвлүүлэх ажлуудыг хийж 2014.04.07-ны өдөр ЭМЯ, ДЭМБ –тай хамтран “Хачигт халдвараас сэргийлэлтийг сайжруулья” сэдвээр хэвлэлийн бага хурал хийж хэвлэл мэдээллийн хэрэгслэлээр сурталчилан хачигт энцефалитаас сэргийлэх дархлаажуулалтын ажлыг өргөн хүрээтэй зохион байгуулав. Дэлхийн галзуу өвчнөөс сэргийлэх өдөр”-ийгугтуулан ЗӨСҮТ-ийн эмч, мэргэжилтэнүүд 2014 оны 09-р сарын 26-ны өдрийн ЭМХТ-тэй төвтэй хамтран “Галзуу өвчний өнөөгийн байдал, урьдчилан сэргийлэлт” сэдэвт зайн сургалт зохион байгуулав. Аймаг, орон нутгаас Архангай, Баянхонгор, Говь-Алтай, Говьсүмбэр, Төв, Сүхбаатар, Сэлэнгэ, Хэнтий, Хөвсгөл, Завхан, Өвөрхангай, Увс, Өмнөговь, Дорнод, Баян-Өлгий зэрэг аймгуудын ЭМГ, ЗӨСТ-ийн 100 гаруй эмч, мэргэжилтэн оролцож, галзуу өвчний өнөөгийн байдал, урьдчилан сэргийлэлт, хариу арга хэмжээнд тулгамдаж буй асуудлуудын талаар мэдээ мэдээлэл солилцон ярилцлаа.	100
Дархлаажуулалтын үндэсний өдрүүдээр БГХӨвчинөөс сэргийлэх дархлаажуулалтанд эрсдэлт бүлгийн хүн амыг хамруулах	Тарваган тахлын дархлаажуулалт: ЭМС-ын 2003 оны 165 тоот тушаалын 2.б-д заасны дагуу улсын хэмжээнд тарваган тахлын дархлаажуулалтыг зохион байгуулах ажлын хүрээнд Улсын хэмжээнд 16 аймаг, 111 сум, нийслэлийн 9 дүүрэгт 29700х/т вакцин хуваарилан, 25583 хүн хамруулж, хамралт 83%-тай байна.	100

	Боом өвчний дархлаажуулалт: 2015 оны 4 сарын 15-аас 18 аймаг, нийслэлд зохион байгуулж 3000х/т тун вакцин хуваарилсан ба АНУ, Англи улсад үйдвэрлэсэн боомын вакцины товллын дагуу 11 сарын 1-ээс 12 сарын 1 хүртэлх хугацаанд давтан тунг хийлээ. Нийт амрагдсан хүний тоо 1150. Мэргэжлээс шалтгаалах биоаюулгүй байдлыг хангах зорилгоор биокомбинат, ЗӨСҮТ, D-43 төслийн эрдэм шинжилгээний ажилтнуудад боомоос сэргийлэх дархлаажуулалтын ажлыг зохион байгуулан нийт 54 хүн хамруулав. Хачигт энцефалитын эсрэг дархлаажуулалт: 834 х/т вакциныг Сэлэнгэ, Хөвсгөл, Архангай, нийслэлд хүргүүлэн нийт 692 хүнийг хачигт энцефалитын дархлаажуулалтад хамруулав. Нийслэлд ОХУ-ын элчин, Говь ХХК, ШУТИС, ЗӨСҮТөвийн нийт 142 хүн хамруулав. Хачигт энцефалитын ийлдсийн зарцуулалт: 2014 онд нийлүүлэгдсэн, ОХУ-д үйлдвэрлэсэн хачигт энцефалитын ийлдэс 361 т/ш, 2015 оны 6-р сарын 26-д нийлүүлэгдсэн ОХУ-д үйлдвэрлэсэн хачигт энцефалитын ийлдэс 675 мл-ыг Хөвсгөл, Булган, Орхон, Дархан, Сэлэнгэ аймгуудад, Нийслэлд яаралтай захиалгын дагуу хүргүүлэв. Галзуугийн эсрэг дархлаажуулалт: 2015 онд Франц улсад үйлдвэрлэсэн галзуугийн өсгөврийн вакциныг ХӨСҮТөвөөс нийслэл, орон нутагт хүргүүлсэн ба ЗӨСҮТөвөөс яаралтай захиалгын дагуу ХӨТАХУФ-оос 300мл вакцин хүргүүлж вакцины бүрэн тун авалтад хяналт тавьж ажиллав. Галзуугийн ийлдсийн зарцуулалт: 2014 онд нийлүүлэгдсэн ОХУ-д үйлдвэрлэсэн 2015 оны 5-р сарын 15-нд хугацаа дуусах сери - 139 дугаартай 1037мл галзуугийн ийлдсийг 12 аймаг нийслэлд хүргүүлэн урвал хүндрэлд хяналт тавьж ажиллав.	
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 3.1.2: Мэдээлэл сургалт сурталчилгааны материалын хангалтыг нэмэгдүүлэх, нөөц бүрдүүлэх, нэр төрлийг олшруулах	Хүрэх үр дүн: Сурталчилгааны материалын нэр төрөл, хангалт, нөөц хүртээмж нэмэгдсэнээр байгалийн голомтот халдварт өвчнөөс сэргийлэх үйл ажиллагаа сайжирна.	
Байгалийн голомтот халдварт өвчний талаарх үнэн зөв мэдээллийг цаг тухайд нь ОНМХ-ээр шуурхай хүргэх ажлыг зохион байгуулах	2013 онд: 2013 онд олон нийтийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслэлээр зоонозын халдварт өвчний мэдээ мэдээллийг цаг алдалгүй олон нийтэд шуурхай зохион байгуулан ажиллалаа. Энэ онд нийт 16 телевизээр 35 удаа, 1 радиогоор 6 удаа, 7 төрлийн сонингоор 8 удаа зоонозын халдварт өвчнөөс сэргийлэх сэдвүүдээр олон нийтэд ярилцлага өгсөн байна. 2015 онд: Улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн зоонозын хүний өвчний сэжигтэй дуудлага, цаг үеийн мэдээлэл, зөвлөгөө, урьдчилан сэргийлэлтийг Eagle TV, UBS TV, TV9 TV, TV25 TV, C1 TV, MYONT, MYONT-ийн 2-р суваг, Монгол HD TV, Like TV, Health TV, ETV TV, TV5 TV, MNC TV, Өвөрхангай TV, Өмнөговь TV, ЭКО TV, Royal TV, Mass TV, TV8 TV, Star TV, Light TV, MNC TV зэрэг 22 телевизид, 68 удаа, 28 сэдэв, 122 давталттайгаар ярилцлага өглөө. Түүнчлэн сонин	100

	хэвлэлд 50 удаагийн сэрэмжлүүлэг, мэдээлэл нийтлүүлж ярилцлага өгсөн. 2015 онд хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай харилцаа холбоо тогтоон ажиллаж, ОНМХ-ээр түгээж байгаа мэдээлэл үнэн зөв, энгийн хүмүүст ойлгомжтой байгаа эсэхийг байнга анхаарч, хяналт тавьж, алдаа зөрчлийг байнга засаж сайжруулж ярилцлага өгч ажиллалаа. 2015 онд хоёр удаагийн хэвлэлийн бага хурал зохион байгуулсан. “Зоонозын өвчний өнөөгийн байдал” сэдэвт хэвлэлийн бага хурлыг “Монгол ньус” хэвлэлийн хүрээлэнд зохион байгуулж хэвлэл мэдээллийн 3 телевиз, 2 радио, 2 цахим хуудас, 5 сонин, 9 сард тарваган тахал өвчнөөр ЭМСЯ-ны “А”зааланд хэвлэлийн бага хурал зохион байгуулж хэвлэл мэдээллийн 24 телевиз, 12 цахим хуудас, 2 сонин, 1 радио, нийт 39 олон нийтийн, хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудын мэргэжилтэн нар оролцож, шаардлагатай санамж, зурагт хуудас болон сэрэмжлүүлэг мэдээлэл өглөө.	
Боом бруцеллэз өвчний халдвараас урьдчилан сэргийлэх талаар мэдээлэлийг телевиз радио, сонин, хэвлэмэл материалаар дамжуулан ард иргэдэд хүргэх, сурталчилах	2012 онд: Эрүүл мэндийг дэмжих сангийн дэмжлэгээр ЗГХА-ЭМГ-ын мэргэжилтнүүдтэй хамтран “Боом, бруцеллэз, хачгаар дамжих халдварт өвчнөөс сэргийлье” сэдэвт санамжийг 16500 хувь хэвлүүлж, орон нутгийн эрүүл мэндийн байгууллагад түгээн сурталчилсан. 2013 онд: “Боом өвчний дархлаажуулалт”, “Боом өвчнөөс урьдчилан сэргийлье”, “Боом өвчний өнөөгийн төлөв байдал” сэдвээр Монгол TV, TV8 TV, Орхон аймгийн Лха телевиз, Likent TV, SBN телевизээр тус тус ярилцлага өгсөн байна. МҮОНР радио-гоор боом өвчний өнөөгийн байдал сэдвээр 1 удаа ярилцлага өгөв. Швейцарын хөгжлийн агентлагийн “Малын эрүүл мэнд” төслийн санхүүжилтээр хэвлэгдсэн “Бруцеллэз өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх” сэдэвт хүүхдэд зориулсан гарын авлагыг урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаанд ашиглах зорилгоор Аймаг, нийслэлийн Зоонозын өвчин судлалын төвүүдэд 28000 ширхэгийг хүргүүлсэн байна. 2013 онд “Боом өвчнөөс урьдчилан сэргийлье” сэдэвт санамж 168 ширхэгийг, зурагт хуудас 785 ширхэгийг түгээн сурталчилсан байна. 2015 онд: Бруцеллэз өвчний халдвараас урьдчилан сэргийлэх талаар сурталчилгааны материал бэлтгэн гаргаж, төвийн цахим хуудаст байрлуулан хүн амд сурталчилан, “Хүнд халдварлах зоонозын өвчин” эмч нарт зориулсан гарын авлага боловсруулан гаргаж хэвлүүлэн 14 өймгийн ЗӨСТ, 21 аймгийн ЭМТ-ийн эмч мэргэжилтэн нарт 1300 ш-г хүргүүлээ. Боом, бруцеллэз өвчний халдвараас сэргийлэх талаар 12 телевиз, 1 радио, 4 сонинд нийт 30 удаа ярилцлага өгсөн.	100
Галзуу өвчний халдвараас урьдчилан сэргийлэх талаар мэдээлэлийг телевиз радио, сонин,	2013 онд: “Галзуу өвчнөөс урьдчилан сэргийлье”, “Галзуу өвчний өнөөгийн байдал” сэдвээр Монгол TV, TV5 TV, Eagle TV, МҮОНРТ, SBN TV, UBS TV, Монгол ньус хэвлэлийн хүрээлэнд ярилцлага өгсөн байна.	100

хэвлэмэл материалаар дамжуулан ард иргэдэд хүргэх, сурталчилах	<i>“Галзуу өвчний төлөв байдал, урьдчилан сэргийлэлт”</i> сэдвээр Зууны мэдээ, өнөөдрийн сонин, gogo.mn сайтад нийт 4 удаа ярилцлага өгсөн байна. 2015 онд: Улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн галзуугийн мал амьтанд уруулж, ноцуулж, шүлдүүлсэн хүний өвчний сэжигтэй дуудлага, цаг үеийн мэдээлэл, зөвлөгөө, урьдчилан сэргийлэлтийг 20 телевиз, 1 радио, 4 сонинд 49 удаагийн ярилцлага өгсөн. Галзуу өвчинтэй тэмцэх дэлхийн өдөр”-ийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлын хүрээнд: -Бага насны хүүхдэд зориулсан галзуу өвчнөөс сэргийлэх хүүхэлдэйн кино, иргэдэд зориулсан галзуу өвчний санамж, зурагт хуудас боловсруулж төвийн цахим хуудсанд байршуулсан -СХД ЭМТ-тэй хамтран өрхийн эмч нартай хамтран хүн амд “Нохойгоор дамжих халдварт өвчин”, “Галзуу өвчнөөс сэргийлье” 2 төрлийн санамж 150 ш, “Галзуу өвчнөөс сэргийлье” зурагт хуудас 60 ш тараан сурталчилсан. -СХД-ийн 112 дугаар цэцэрлэгийн 3 бүлгийн 125 хүүхдэд галзуу өвчний сэргийлэлтийн тухай хүүхэлдэйн кино үзүүлэн, сурталчилгаа хийж, ЗӨСҮТ-ийн цахим хуудсанд мэдээллийг байршуулсан -СХД-ийн 5 сургуулийн хүүхдүүдэд сэрэмжлүүлэгт 50 ш, 13,14,15,16-р хорооны 6 цэцэрлэгүүдэд сэрэмжлүүлэгт хуудас 50 ш тус тус тараан байршуулсан.	
Хачигт халдвараас урьдчилан сэргийлэх талаар мэдээлэлийг радио, сонин, хэвлэмэл материалаар дамжуулан ард иргэдэд хүргэх, сурталчилах	2013 онд: -“Хачигт халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлье”, “Хачигт халдварт өвчний өнөөгийн төлөв байдал”, “Хачигт халдвар өвчний 2013 оны төлөв байдал”, “Хачигт халдарт өвчнөөс урьдчилан сэргийлье” сэдвүүдээр SBN TV, TV8 TV, TV5 TV, Орхон аймгийн Лха телевиз, ETV TV, Шинэ дэлхий телевизээр тус тус ярилцлага өгч ажиллалаа. -“Хачгаар дамжих халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлье” сэдвээр МҮОНРадио “Тусгал” студи дээр ярилцлага өгөв. 2015 онд: Хачигт халдварт өвчнөөс сэргийлэхийн тулд дараах телевиз, радио, сонин хэвлэлд ярилцлага өгч сэрэмжлүүлэг нийтлүүлсэн. Тухайлбал 16 телевизид, 23 удаа, 1 радиод, 10 удаа, 6 сонинд, 20 удаа сэрэмжлүүлэг, цаг үеийн мэдээлэл бэлтгэн боловсруулж нийтлүүлсэн. Дамжуулагч хачгийн талаар мэдээлэл, Хачиг хадгалах, тээвэрлэж ирүүлэх зөвлөмж бичиг, Цус сорсон, биед шигдсэн хачгийг хэрхэн авах талаар бичлэг тус тус бэлтгэж Төвийн цахим хуудаснаа байршуулсан. Хачигт боррелиоз өвчний халдвараас урьдчилан сэргийлэх талаар сурталчилгааны материал бэлтгэн гаргаж, төвийн цахим хуудаст байрлуулан хүн амд сурталчилсан.	100
Байгалийн голомтот халдварт өвчний эсрэг дархлаажуулалтанд хугацаанд нь хамруулах,	2012 онд: Галзуугийн сэжигтэй дуудлагын үед яаралтай захиалгын дагуу 12 аймаг, Нийслэл хотын 9 дүүрэг, 4 байгууллагад 4095 тун шил галзуугийн эсрэг вакциныг 84 удаа, 12 аймаг, 1 дүүрэгт 212 тун шил галзуугийн эсрэг ийлдэсийг 53 удаа,	100

дархлаажуулалтын талаар зөвөлгөө өгөх	-Хачигт энцефалитын вакциныг нийслэлийн 7 дүүрэг, 7 байгуулага, 6 аймагт 9671 хүн тун, хачигт энцефалитын ийлдэс 1480 тун шил, -Боомын вакцин 12 аймагт 1031 хүн тун, давтан тунд 2496 хүн тун -Тарваган тахлын вакцин 14 аймаг, нийслэл хотын 3 дүүрэгт 43222 хүн тун тус тус хүргүүлж, зарцуулалтад хяналт тавьж ажиллалаа. Улаанбаатар хотын хэмжээнд 2505 хүн тун хачигт энцефалитын вакцин хувиарлан дархлаажуулалтанд хяналт тавьж ажилласан, боомын 300 хүн тун вакцин хувиарлан 44 хүнийг хамруулсан. Шар чичрэгийн 100 хүн тун хугацаа дуусах дөхсөн вакциныг ХӨСҮТөвийн дархлаажуулалтын санд хүлээлгэн өгч 100 хүн тун вакцин хүлээн авсан. 2013 онд: Галзуу, боом, хачигт энцефалит өвчний эмчилгээний иммуноглобулин тарих аргачлал, Казахстан Улсад үйлдвэрлэсэн тарваган тахлын амьд хуурай вакциныг хэрэглэх заавраар видео гарын авлага бэлтгэн орон нутгийн эмч мэргэжилтнүүдийг ханган ажилласан. Мөн зоонозын халдварт өвчний дархлаажуулалтын товллын талаар зурагт хуудас бэлтгэн ДЭМБ-ын санхүүжилтээр хэвлүүлэхээр бэлтгэж байна 2015 онд: зоонозын өвчнөөс сэргийлэх Казакстан улсад үйлдвэрлэсэн 2 серийн тарваган тахлын вакцин 30000х/т, АНУ-д үйлдвэрлэсэн 1 серийн боомын вакцин 5500х/т, ОХУ-д үйлдвэрлэсэн шар чичрэгийн вакцин 100х/т, ОХУ-д үйлдвэрлэсэн галзуугийн ийлдэс 500т/, Франц улсад үйлдвэрлэсэн галзуугийн эсийн өсгөвөрийн вакцин 3000тун шил, Монгол Улсад үйлдвэрлэсэн галзуугийн эсрэг эдийн шингэн вакцин 2500 мл, ОХУ-д үйлдвэрлэсэн хачигт энцефалитын вакцин 8710 х/т, ОХУ-д үйлдвэрлэсэн хачигт энцефалитын ийлдэс 1250т/ш-г тус тус хүлээн авч нийслэл болон аймаг орон нутагт захиалгын дагуу хуваарилан хүргүүлж, зарцуулалтад хяналт тавьж зарцуулалтын тайланг сар бүр авч, шаардлагатай тохиолдолд зөвлөмж хүргүүлэн ажиллалаа.	
Эрүүл мэндийн байгууллагын эмч, мэргэжилтнүүдэд зориулсан сургалт, сурталчилгааг зохион байгуулах	2012 онд: Зоонозын халдварт өвчний улиралчлалыг угтуулан 4-р сараас эхлэн ЭМГ-ын харьяа эрүүл мэндийн мэргэжилтнүүдийн мэдлэгийн түвшинг дээшлүүлэх зорилгоор: -“Зоонозын халдварт өвчний эсрэг дархлаажуулалт” сэдэвт сургалтыг ХӨСҮТ, Налайх дүүрэг, ЧД-ийн ЭМН, СБД-ийн эрүүл мэндийн төвийн эмч, сувилагч нарт нийт 7 удаа, 145 эмч, мэргэжилтнүүд, -“Хачигт халдвараас урьдчилан сэргийлэх, өвчний талаархи мэдлэгийн түвшинг дээшлүүлэх, сэжиг илэрсэн үед эрт сэрэмжлүүлэх, халдвар эсэргүүцэх арга хэмжээ”сэдэвт сургалтыг Сэлэнгэ аймгийн Хүдэр, Алтанбулаг суманд зохион байгуулж хүн, мал эмнэлгийн нийт 43 эмч, мэргэжилтнүүд,	100

	-“Тарваган тахлаас урьдчилан сэргийлэх” сэдэвт сургалтыг БГД-ын ЭМН-ийн нийт 25 эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэнүүдэд, -“Зоонозын халдварт өвчнүүд болох хачигт халдвар, тарваган тахал, боом, галзуугаас урьдчилан сэргийлэх сургалтыг” аврах тусгай ангийн нийт 70 албан хаагчдын дунд, -“Хүн мал эмнэлгийн салбар дундын хамтын ажиллагаа” сэдэвт сургалтыг Өмнөговь аймагт зохион байгуулж нийт 45 эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн, -“Нэг дэлхий, нэг эрүүл мэнд” сэдэвт семинар зөвлөлгөөнийг Говьсүмбэр, Төв аймагт зохион байгуулж нийт 75 эмч эмнэлгийн мэргэжилтэн, -“Галзуу өвчний хариу арга хэмжээний чадавхийг сайжруулахад хүн, мал эмнэлгийн хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх нь” сэдэвт зөвлөгөөн Булган аймагт зохион байгуулж нийт 95 эмч эмнэлгийн мэргэжилтэн, МЭХ, ОБГ-ын ажилтан албан хаагчдын дунд зохион байгуулав. -“Эрүүл мэндийн байгууллагуудын үйл ажиллагааг сурталчлах өдөрлөг”-т оролцож зоонозын халдварт өвчнөөс сэргийлэх 1196 санамж, зурагт хуудас, гарын авлагыг түгээн сурталчилсан. 2013 онд: Эрүүл мэндийн байгууллагын эмч мэргэжилтэнд хийсэн 40 удаагийн сургалтанд нийт 1678 эмч мэргэжилтэн хамрагдсан байна. 2014 онд: НЭМГ-тай хамтран Нийслэлийн эрүүл мэндийн байгууллагуудын эмч, эмнэлгийн ажилтан нарт сургалт зохион байгуулах төлөвлөгөө гарган, 1 багц цагийн 2 хоногийн сургалт зохион байгуулан ажиллав -Манай улс дэлхийн эрүүл мэндийн өдрийг “Хачгаар дамжих халдварт өвчний сэргийлэлтийг сайжруулья” уриатайгаар уг өвчнөөс сэргийлэх талаар хүн амд чиглэсэн мэдээлэл, сурталчилгаа, хачигт энцефалитаас сэргийлэх дархлаажуулалтын ажлыг өргөн хүрээтэй зохион байгуулав. Энэ ажлын хүрээнд манай төвөөс Нийслэлийн эрүүл мэндийн газар, Нийслэлийн Зоонозын өвчин судлалын төвтэй хамтран “Зоонозын халдварт өвчний эрт сэрэмжлүүлэх, хариу арга хэмжээ” сэдэвт сургалтыг 3-р сарын 26, 27-ны өдрүүдэд зохион байгуулж сургалтад нийслэлийн 8 дүүргийн Эрүүл мэндийн нэгдэл, 85 өрхийн эмнэлгийн нийт 150 эмч оролцоо. 2014 оны 11 дүгээр сар 24 байдлаар цахим сургалтыг 6 удаа зохион байгуулж 21 аймгийн 400 гаруй (давхардсан тоогоор) эмч, мэргэжилтэн оролцсон байна. Цахим сургалтаар боом, тарваган тахал өвчний улиралыг угтуулан хийсн бол хачигт халдвараар Дэлхийн эрүүл мэндийн өдрөөр, Галзуу өвчний дэлхийн өдрөөр зохион байгуулж дээрх өвчнөөс сэргийлэх ажлыг эрчимжүүлсэн. Дэлхий нийтэд нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдалд хүрсэн Эбола вирусын халдвараас сэргийлэх, бэлэн байдлаа хангах асуудлаар сургалт хийсэн	
--	--	--

	2015 онд: Улсын төв эмнэлгийн эмч мэргэжилтэн нарт “Тарваган тахал, боом өвчний хяналт, сэргийлэлт” сэдвээр сургалт зохин байгуулж, 95 эмч мэргэжилтэнг мэдээ мэдээллээр ханган ажиллав. Түүнчлэн зоонозын халдварт өвчний талаар МХЕГ-БУХМХА, ЭХЭМҮТ, ГССҮТ, Sos medical, Интермед, Улаанбаатар Сонгдо, нийслэлийн ЯТТ, Баянгол, Сүхбаатар, Хан-Уул, Баянзүрх, Сонгинохайрхан дүүргийн эмч, мэргэжилтнүүдэд Mers-Cov, Эболавирүст халдвар, галзуу, тарваган тахал, хачгаар дамжих халдварт өвчин болон дархлаажуулалт сэдвээр 12 удаагийн сургалтыг зохион байгуулсан. - Тайлангийн хугацаанд галзуу өвчнөөс сэргийлэх санамж, зурагт хуудас 800 ширхэгийг, ДЭМБ-аас санхүүжилтээр “Хүнд халдварлах зоонозын өвчин” эмч нарт зориулсан гарын авлага 1480 ширхэгийг тус тус хэвлүүлж, холбогдох эмч, мэргэжилтэн, хүн амд хуваариалан хүргүүлсэн.	
СТРАТЕГИ ДӨРӨВ. ТУСЛАМЖ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЧАНАР		
Стратегийн зорилго 4.1: Чанарын удирдлага хяналтын тогтолцоог бэхжүүлснээр эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанарыг тасралтгүй сайжруулах		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 4.1.1. Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанарын эрх зүйн орчин, хяналт, мэдээллийн тогтолцоог бүрдүүлэх	Хүрэх үр дүн: Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанарыг тасралтгүй хянаж, дутагдлыг цаг алдалгүй илрүүлж, чанарыг сайжруулна.	
Тусламж, үйлчилгээний чанарын хяналт, баталгаажилтын шалгуур үзүүлэлтийг боловсруулах	Тасаг, сектор, албаны үйл ажиллагаанд чанарын хяналт хийх шалгуур үзүүлэлт гарган, “Төвийн албадуудын үйл ажиллагаанд хяналт, шинжилгээ, үнэлгээ хийх журам”-д заалтаар оруулан мөрдөн ажиллаж байна. Монгол улсын Шадар сайд, Эрүүл мэндийн сайдын хамтарсан 2012 оны 06/25 дугаар тушаалыг хэрэгжүүлэн, эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний дотоод хяналтыг эрчимжүүлэх, тусламж үйлчилгээний чанарыг сайжруулах, үйл ажиллагааны тасралтгүй байдлыг хангах зорилгоор орон тооны 1, орон тооны бус 6 хүний бүрэлдэхүүнтэй баг, багийн ажиллах журам /7 бүлэг 54 зүйл/-ыг батлууллаа. Уг тушаалыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой тусламж үйлчилгээний чанарыг тасралтгүй сайжруулах үйл ажиллагааг Зоонозын өвчин судлалын байгууллагуудын хэмжээнд зохион байгуулан чанарын багийн гишүүдийн хамтын үйл ажиллагааг нэгдсэн удирдлага, арга зүйгээр хангаж ажиллах зорилгоор орон нутгийн ЗӨСТөвийн дарга, чанарын багуудад чанарын багийн бүтэц, орон тоог эрх зүйн хүрээнд шинэчлэх, ажиллах журам, тайлан мэдээ ирүүлэх чиглэлээр 8 төрлийн зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх албан тоот хүргүүлэн хэрэгжилтийг тооцон ажиллаж байна.	100
Чанарын мэдээ мэдээллийн сантай болох	Чанарын мэдээ мэдээллийн сан үүсгэн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг мэргэжил арга зүйгээр ханган ажиллах зорилгоор	100

	<u>Байгууллагын вэб-д:</u> Алдаа зөрчлийг бүртгэж мэдээлэх журам, Ижил мэргэжилтний үзлэг зохион байгуулах журам, Чанарын албаны ажиллах журам, Магадлан итгэмжлэлийн шалгуур үзүүлэлт, Халдварын сэргийлэлт хяналтын багийн ажиллах журам, Ажил дүгнэх байнгын комиссын ажиллах журам, Чанарын хөгжлийн хөтөлбөрийг боловсруулах арга зэрэг материалууд, <u>Байгууллагын дотоод сүлжээнд:</u> Чанарын багуудад хөтлөгдөх анхан шатны маягт, Чанарын сургалтын цуврал хичээлийн материалуудыг байршуулсан.	
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 4.1.2. Эмч, Эмнэлгийн ажилчдын хариуцлагыг сайжруулах, чанарын урамшууллыг бий болгох	Хүрэх үр дүн: Эмч, эмнэлгийн ажилчдын хариуцлага сайжирч, чанарын урамшуулал бий болсон байна.	
Эмч, ажилчдын ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээнд чанарын шалгуур үзүүлэлтийг оруулж, чанарын урамшуулал олгох журам боловсруулах	Чанарын багийн орон тооны бус гишүүдийн ажлын гүйцэтгэл, үр дүнг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг боловсруулан хагас, бүтэн жилээр үнэлэн удирдлагын шийдвэрийг үндэслэн цалингийн тодорхой хувиар урамшуулал олгож байгаагаас гадна эмч, ажилчдын ажлын гүйцэтгэл, үр дүнг мөнгөн урамшуулал олгох журмын хавсралтаар баталсан эрүүл мэндийн ажилтанд тавигдах тусгай шалгуур үзүүлэлт гэсэн хэсэгт “Оношилгоо, эмчилгээ, тандалтын стандартын мөрдөлт”, Халдвар хамгаалалын дэглэмийн мөрдөлт”-ийн шалгууруудыг оруулан дүгнэж, урамшуулал олгож хэвшсэн.	100
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 4.1.3. Лабораторийн оношлогооны чадамжийг дээшлүүлэх	Хүрэх үр дүн: Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанарын тасралтгүй үйл ажиллагааг хангасан байна.	
Чанарын хяналтын лабораторийг өргөжүүлэх	Лавлагаа лабораторийн чанарын шинжилгээний төрөл, тоо, чанарыг сайжруулахаар тоног төхөөрмжийг шинэчлэх талаар судалгаа хийж, хэрэгцээг тодорхойлон ЭМЯ-нд хүргүүлсэн захиалгад тусгаж, түүний дагуу тус лабораторид Цахилгаан дуран авай, дулаан тогтоогуур, биоаюулгүйн кабинет зэрэг тоног төхөөрөмжөөр хангаж, чанарын хяналтын шинжилгээг ариун нөхцөлд хийх боломжийг бүрдүүлж байна. Чанарын хяналтын шинжилгээнл ашиглах шалгуур омгийг баяжуулж одоогоор 10 шалгуур омгийг бүрдүүлээд байна.	100
ТАВ. ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН ХӨГЖИЛ		
Стратегийн зорилго 5.1 Эрүүл мэндийн салбарын хөгжлийн чиг хандлагатай уялдуулан хүний нөөцийг хөгжүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлэх хүний нөөцийн менежментийг боловсронгуй болгох		
Төвийн хүний нөөцийн хэрэгцээг тодорхойлж, нэгжийн удирдлага	2012 онд: Хүний нөөцийн хэрэгцээг тодорхойлж батлагдсан нийт 106 орон тооноос захирлын туслах, Мэдээлэл технологийн секторын эрхлэгч, гражын даргын ажлыг хавсаруулж, 2 тархвар	100

эмч мэргэжилтнүүдийн саналыг авч хүний нөөцийн төлөвлөлтийг хийх	судлагч эмч шинээр авч ажиллуулсанаар дутуу орон тоо 4 (нян судлагч, их эмч, захирлын туслах, цахилгаанчин, мужаан) байна. Ажлын байрны шаардлагын дагуу хүний нөөцийн хангалтыг сайжруулах зорилгоор Төвийн зөвлөх, тархвар судлалын зөвлөх, бруцеллёзын тандалтын зөвлөх, тархвар судлагч эмч, сантехникийн ажилтанг сонгон шалгаруулж нийт 3 ажилтныг ажилд авч хөдөлмөрийн гэрээ байгуулан ажилласан.	
Хүний нөөцийн хангалтыг хийх сонгон шалгаруулалтын журмыг боловсруулах	Хүний нөөцийн хангалтыг хийх сонгон шалгаруулалтын журмыг боловсруулсан.	100
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 5.1.2 Ажлын байрны шаардлагад нийцсэн хүний нөөцийн хэрэгцээг үнэлж чадавхыг тодорхойлох	Хүрэх үр дүн: Хүний нөөцийн чадавхийг хөгжүүлэх	
Төвийн ажилчдын ажлын байрны тодорхойлолтыг ажил мэргэжлийн төрлөөр нь өөрчлөн, үр дүнгийн гэрээний шаардлага, зөвшилцсөн ажил үүргийг тусган шинэчилж баталгаажуулах	Эрүүл мэндийн сайдын 2012 оны 183 дугаар тушаалаар батлагдсан “Ажлын байрны тодорхойлолт, үр дүнгийн гэрээний үлгэрчилсэн загвар”, Тусгай мэргэжлийн оргүй төвийн бүтэц үйл ажиллагааны стандарт MNS6330-3:2012, Нийгмийн хамгаалал, Хөдөлмөрийн Сайдын 2004 оны 77-р тушаалыг тус тус үндэслэн ажиллагсдын ажлын байрны тодорхойлолтыг ажил, мэргэжлийн онцлогтой уялдуулан зорилго зорилт, гол үйл ажиллагааны чиглэл, шалгуур үзүүлэлт, стандартын дагуу бичигдсэн эсэх, ажил албан тушаалын нэршил, шаардлага зэрэгт судалгаа хийгдсэн. 5 албаны 91 эмнэлгийн мэргэжилтэн, эрүүл мэндийн ажилтны ажлын байрны тодорхойлолтод нэмэлт тодотгол хийж шинэчлэн баталгаажууллаа.	100
Эмнэлгийн мэргэжилтний мэргэжлийн ур чадварыг үнэлэх, үйл ажиллагааг зохион байгуулах	2012 онд: Төвийн захирлын а/17 дугаар тушаалаар түвшин тогтоох комиссыг томилон, 2012 оны 3 сарын 15-16 өдрүүдэд төвийн эрүүл мэндийн ажилтануудын мэргэжлийн мэдлэг, чадварын түвшинг тогтоохдоо мэдлэг, мэргэжил, хууль эрх зүй, Эрхэлж байгаа ажлын арга барил эзэмшсэн байдал, бүтээлийн чанар, түвшин, шинжлэх ухааны шинэлэг тал (доктор, магистрын ажил, илтгэл, өгүүлэл, төслийн үр дүн, ном, патент, ашигтай загвар, стандарт, технологи, арга зүй, заавар, дүрэм, журам, шинэ санаачлага), Бүтээл нэвтэрч ашиглагдсан байдал, эдийн засаг, нийгмийн үр ашиг, өгөөж гэсэн чиглэлтэйгээр бэлтгэн зохион байгуулж, хүн нэг бүрийн дүнг танилцуулан цаашид анхаарах зүйлээр зөвлөмж өгч материалыг хувийн хэрэгт нь хавсаргав. 2015 онд: Монгол Улсын Засгийн газрын 2012 оны 150 дугаар тогтоол “Эрүүл мэндийн ажилтанд нэмэгдэл, мөнгөн урамшил олгох журам”-ын дагуу төвийн захирлын а/51 дүгээр тушаалаар ажилтнуудын ажлын гүйцэтгэл, үр дүнг үндэслэн ажилчдын I-IV улирлын ажлыг	100

	улирал тутамд дүгнэн үнэлгээжүүлж захиргааны зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн урамшууллыг сарын үндсэн цалинг 10-45 хүртэл хувиар нэмэгдүүлэн олгож байна. Төвийн залуу мэргэжилтнүүдийн мэдлэгийн түвшин, мэргэжилийн ур чадвар, багаар ажиллах болон ажлын ачаалал даах, хөрвөх чадвар, карьер өсөх байдлыг харгалзан 3 мэргэжилтнийг тасгийн эрхлэгч, чанарын менежер-байгууллагын халдвар судлагчаар дэвшүүлэн, 3 мэргэжилтэнд орон нутгийн асуудал хариуцсан мэргэжилтэн, лабораторийн чанарын менежерийг, хөтөлбөр төсөл хариуцсан мэргэжилтний үүргийг хавсруулан ажиллуулж АБТ-д нэмэлтээр тусган тодотгол хийж, цалингийн 20-40 хувиар сар бүр нэмэгдэл олгож ажлын үр дүн гүйцэтгэлийг тооцон ажиллаж байна.	
Стратегийн зорилго 5.2 Хүний нөөцийн сургалтыг шинэчлэх		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт: 5.2.1 Төрөлжсөн мэргэжлээр мэргэжилтнийг бэлтгэх, тасралтгүй сургах тогтолцоог бүрдүүлэх	Хүрэх үр дүн: БГХӨС-ын салбарт хэрэгцээт эмч, мэргэжилтэн стандартын түвшинд хүрч, шаардлагатай мэргэшсэн чадварлаг эмч мэргэжилтнээр хангагдана	
Мэргэжил дээшлүүлэх болон төрөлжсөн нарийн мэргэжлийн сургалтанд хамруулах	Эмнэлгийн мэргэжилтний нэмэлт ур чадварыг хөгжүүлэх сургалт буюу дотоод сургалтанд төвийн нийт эмч мэргэжилтнүүдээс судалгаа шинжилгээ, сургалт технологийн талаар 10 удаагийн сургалтанд давхардсан тоогоор 15 мэргэжилтэн, эдийн засаг хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр 4 удаагийн сургалтанд -5, лаборатори, биоаюулгүй ажиллагааны чиглэлээр 3 удаагийн сургалтанд 6 мэргэжилтэн, тандалт судалгааны чиглэлээр 4 удаагийн сургалтанд -15 эмч мэргэжилтэн, чанар хяналт үнэлгээний-2 удаа, хууль, хүний нөөцийн чиглэлээр тус бүр 1, бусад -5 удаагийн сургалтанд нийтдээ 35 эмч мэргэжилтнүүд хамрагдсан байна.	100
Гадаадын сургалтанд эмч, мэргэжилтнүүдийг мэргэжил дээшлүүлэх, олгох, урт, богино хугацааны сургалтад хамруулах	2012 онд: Канад улсын дэмжлэгтэйгээр Дундад Азийн улсууд болон Монгол улсыг хамруулан санхүүжүүлж буй К-1817 төслийн хүрээнд Казахстан улсын Алма-Ата хотноо Масгут Айкимбаевын нэрэмжит Хөл хориот, зоонозын халдварын эрдэм шинжилгээний төвд эмч, биологич, лаборантын мэргэшүүлэх, мэргэжил дээшлүүлэх болон богино хугацааны давтан сургалтад төв хөдөөгийн 17 эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг суралцуулсан байна. Дотоод, гадаадын 15 төрлийн урт, богино хугацааны сургалтад нийт 22 эмч мэргэжилтэнтэй харилцан гэрээ байгуулан сургалтад хамруулсан. 2014 он: Гадаад сургалт олон улсын сургалт конференци, мэргэжил олгох сургалтанд 55 эмч мэргэжилтэн удирдлагууд оролцон, 4 удаа илтгэл тавьж 7 сургагч багш бэлтгэгдсэн 2015 онд: Олон улсын хамтын ажиллагааны гэрээтэй улс орнууд болон бусад улс орнуудад ЗӨСҮТ-с “БНХАУ-ын Бээжин, Хөх хот дахь Хорио цээр, хяналтын Академд лабораторийн шинжилгээ туршилтаар нян судлагч эмч- 2, “Нэг эрүүл мэнд ”D43 төслийн багтай хамтран	100

	Бээжин хот дахь Анагаахын Шинжлэх Ухааны Цэргийн Академийн Микробиологи, Эпидемиолгийн Хүрээлэн, Эмгэгтөрөгч, Био-Аюулгүй ажиллагааны төв лабораторит хачигт халдварын лабораторийн судалгаа шинжилгээгээр вирүс судлагч эмч -1, Францын Анеси хотод зохион байгуулагдсан “Шинэ болон сэргэн тархах халдварт өвчин” сэдэвт хурал, семинарт тархвар судлагч-1, Манеула хотод зохион байгуулагдсан ДЭМБ-ын Ази номхон далайн баруун бүсийн APSET-ийн үнэлгээг хэлэлцүүлэх семинарт их эмч -1,Хонконг улсад зохион байгуулагдсан “Эрүүл мэндийн тусламжийн чанар, аюулгүй байдлын олон улсын форум” –д их эмч -1, ОХУ-ын Эрхүү хотод зохион байгуулагдсан Сибирь, Алс Дорнодын тарваган тахал эсэргүүцэн судлах эрдэм шинжилгээний хүрээлэнд “Тарваган тахал болон бусад халдварт өвчний хяналтын зохион байгуулалт” сэдэвт уулзалт семинарт тархвар судлагч-2, нийт 9 эмч мэргэжилтнүүд тус тус хамрагдаж мэргэжлийн болон англи хэлний мэдлэгээ дээшлүүлсэн байна	
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт: 5.2.2 Эмнэлгийн мэргэжилтний давтан сургах болон ажлын байран дахь тасралтгүй сургалтын үйл ажиллагааг тогтворжуулах	Хүрэх үр дүн: Ажлын байрны шаардлагад нийцсэн зөв хандлага, өндөр мэдлэг, ур чадвартай эмнэлгийн мэргэжилтэн, эрүүл мэндийн ажилтан бэлтгэгдэнэ.	
“Гоц халдварт”-ын мэргэжил эзэмшүүлэх төгсөлтийн дараахь сургалт эрхлэх зөвшөөрөл авч үйл ажиллагааг явуулах	2012 онд: Байгалийн голомтот халдварт өвчин судлагч эмчийн төрөлжсөн мэргэжил мэргэшүүлэх сургалт явуулах холбогдох материалыг бүрдүүлснээр зөвшөөрлийг (2012-2015 он) авч, засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг эрүүл мэндийн газартай сургалт явуулах гэрээ байгуулан тархвар судлагч эмчийн олгохын сургалтанд төвийн 4, Дорнод аймгийн БОЭТ-ийн 1, Говь-Алтай аймгийн БГХӨСТ-ийн тархвар судлагч эмч 1 нийт 6 их эмч, “Ач” АУДэСургуулийн эмнэл зүйн лабораторийн резидентийн сургалтанд 1 их эмч тус тус суралцсан. 2014 он: 2014 оны 09 сарын 25-нд ЭМХТ-ийн төгсөлтийн дараахь сувилагч, эмнэлгийн тусгай мэргэжилтний сургалтын хөтөлбөрийн үйл ажиллагаанд хяналт үнэлгээ хийж, сургалтын үйл ажиллагаа 85,6%-р үнэлэгдсэн. Тус үнэлгээний дагуу эмчийн төрөлжсөн мэргэжлийн сургалт эрхлэх зөвшөөрлийг ЭМЯ-ны эмнэлгийн мэргэжилтний хөгжлийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн, эрхийг сунгасан. “Эмнэлгийн ариутгал судлал”-аар мэргэшүүлэх ариутгагчийн 3 сарын сургалт эрхлэх зөвшөөрлийг ЭМЯ-ны эмнэлгийн мэргэжилтний хөгжлийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж, сургалт эрхлэх зөвшөөрлийг авсан. Тус сургалтад төв болон орон нутгийн нийт 73 эмнэлгийн тусгай мэргэжилтэн бүртгэгдсэн. Үүнээс Зоонозын халдварт өвчний ариутгал, халдваргүйтгэлийн чиглэлээр Хэнтий, Говь-алтай, Баян-Өлгий аймгийн ЗӨСТ-с 3 ариутгагч элсэн суралцаж байна. ЭМС-ын 2014 оны 49 дугаар тушаалаар батлагдсан	100

	төгсөлтийн дараах мэргэшлийн сургалтын чиглэл, индексийн дагуу “Эмнэлгийн ариутгал судлал”-аар мэргэшүүлэх сургалтын 3 сарын хөтөлбөр төлөвлөгөөг ЭМХТ-с өгөгдсөн чиг үүргийн дагуу ХӨСҮТ-ийн сургалтын албатай хамтран дахин боловсруулж, эмнэлгээс шалтгаалах халдварын мэргэжлийн салбар зөвлөл, ЭМЯ-ны эмнэлгийн мэргэжилтний хөгжлийн зөвлөлийн хурлаар оруулж батлуулсан бөгөөд сургалт эрхлэх зөвшөөрөл хүлээгдэж байна. “Бактериологийн лаборант”-аар мэргэшүүлэх сургалтын 3 сарын хөтөлбөр, төлөвлөөг боволсруулан ЭМЯ, нян судлалын мэргэжлийн салбар зөвлөлөөр батлуулж, хавсралт материалын хамт ЭМХТ-д хүргүүлсэн. 2015 онд: Орон нутгийн Зоонозын өвчин судлалын төвүүдэд одоо ажиллаж байгаа 10 гаруй хүний их эмч, нийгмийн эрүүл мэнд судлаач, био-анагаах судлаач мэргэжилтэй эмч, мэргэжилтнүүдийг Эрүүл мэндийн сайдын 2014 оны 02 сарын 17-ны өдрийн 49 тоот тушаалын нэгдүгээр хавсралтаар батлагдсан төрөлжсөн мэргэшлийн “Зоонозын халдварт өвчин судлал”-аар тус мэргэжлийн чиглэлд тавигдах шаардлагуудад хамааруулахгүйгээр мэргэшүүлэх асуудлыг шийдвэрлүүлэх саналыг ЭМСЯ-ны сайдад 2015 онд “Зоонозын халдварт өвчин судлал” төрөлжсөн мэргэшлээр суралцах захиалгаа өгсөн эмч, мэргэжилтнүүдийг сургах асуудлыг шийдвэрлүүлэхээр ЭМСЯ болон ЭМХТ-д төвийн захирлын 1/325, 1/340 тоот албан бичгээр хүргүүлээд байна. Мөн Эрүүл мэндийн сайд, Боловсрол соёл, шинжлэх ухааны яамны сайд нарын хамтарсан 2013 оны 12-р сарын 27-ны өдрийн 491А/472 дугаар тушаалаар батлагдсан “Эмнэлгийн мэргэжилтний төгсөлтийн дараах мэргэшүүлэх болон давтан сургалт явуулах, зөвшөөрөл олгох, сунгах, хүчингүй болгох журам”-ын шинэчилсэн төсөлд “Зоонозын халдварт өвчин судлал” төрөлжсөн мэргэшлийн сургалтад элсэн суралцах хүний эмч, нийгмийн эрүүл мэнд судлаач, био-анагаах судлаач мэргэжилтэй эмч, мэргэжилтнүүдийг журмын 6.2-ийн 6.2.1, 6.2.2 дугаар заалтуудад хамааруулахгүйгээр тусгай заалт болгож оруулах саналыг ЭМСЯ-ны журмыг шинэчлэх ажлын хэсэгт саналыг явуулав.	
Эмч мэргэжилтнүүдийг ажлын байрны тасралтгүй сургалтад хамруулах ажлыг төлөвлөгөөний дагуу зохион байгуулж, багц цагийн биелэлтийг хангуулах	. Жил бүр сургалтын төлөвлөгөө гарган Эмч мэргэжилтнүүдийг ажлын байрны тасралтгүй сургалтад хамруулах ажлыг төлөвлөгөөний дагуу зохион байгуулж, багц цагийн биелэлтийг хангуулдаг.	
Стратегийн зорилго: 5.3 Ажилчдын нийгмийн баталгааг сайжруулах, урамшуулалын тогтолцоог боловсронгуй болгох		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт: 5.3.1 Ажилчдын ажлын таатай, аюулгүй орчин бүрдүүлэх	Хүрэх үр дүн: Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэнг тогтвор суурьшилтай ажиллуулах	

Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцлийн үнэлгээ, хэмжилтийн ажлыг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлж жагсаалтыг шинэчлэн батлуулах	2012 онд: Хөдөлмөрийн яамны харьяа хөдөлмөрийн нөхцөл, мэргэжлийн өвчин судлалын үндэсний төвд ажилчин, албан хаагчдын хөдөлмөрийн нөхцлийн хэмжилт, шинжилгээ хийлгэхийг хүссэн албан тоотыг хүргүүлээд байна.	65
Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн орчныг сайжруулах эрх зүйн баримт бичгүүдийг сурталчлан таниулах ажлыг зохион байгуулах	2012 онд: Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн менежментийн самбар хийж ажилчдыг мэдээллээр ханган ажиллаж байна. Тандалт судалгаа, шинжилгээний ажлаар хөдөө томилолтоор ажилласан 45 хүнд хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааны талаар заавар зөвлөгөө өгсөн. Молекулбиологийн багийн 4 генетикчийн тусгай хамгаалах хэрэгслэл, хувцасыг шинэчилсэн байна. Хөдөлмөрийн хэвийн бус нөхцөлд хамаарах ажлын байрны жагсаалтыг шинэчлэн батлуулах, зарим албан тушаалын нэрийг өөрчлөлт оруулуулах тухай хөдөлмөрийн яаманд явуулсан албан тоотын хариуг хүргүүлсэн.	70
Байгууллагын ажилчдыг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулах	Жил бүр Байгууллагын ажилчдыг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулан ажилласан.	90
Ажилчдын хөдөлмөрийн чадвар түр алдалтын судалгаа хийх	2012 онд: Хөдөлмөрийн чадвар түр алдалтын тоо 6, эзлэх хувь нь 6,3, Нөхөн сэргээх эмчилгээнд хамрагдсан ажилтнаас эрүүл болсон ажилтны тоо 5 байна. 2014 онд: Төвийн нийт ажилтнуудын хөдөлмөрийн чадвар түр алдалтын байдалд бүртгэл судалгаа гарган, дүгнэлт хийхэд 2014 онд нийт 14 ажилтан /16%/ өвчний учир нийт 197 хоног эмнэлгийн чөлөө олгогдсон. /дундаж хугацаа 14 хоног/ эмнэлгийн чөлөө авсан. (Гэмтлийн шалтгаант 2 ажилтан, халдварт өвчин-1, хадвар-1, амьсгалын замын өвчний учир-2, хоол боловсруулах өвчний учир-3, зүрх судасны өвчний учир -4 ажилтан) Үүнээс 7 эрэгтэй 7 эмэгтэй, дундаж хугацаа 14 хоног, жирэмсний учир 2 ажилтан тус бүр 2 сарын чөлөө эдэлсэн. Цаашид мэргэжлээс шалтгаалсан өвчлөлтэй холбоотой мэдээллийг бүртгэх ажлыг үргэлжлүүлэн судалгаа хийж байна. 2015 онд: Ажилчдын хөдөлмөрийн чадвар алдалтын байдалд судалгаа хийхэд 2015 онд нийт 24 ажилтан /25,5%/ өвчний учир эмнэлгийн чөлөө авсан байна. Судалгаанаас (Гэмтлийн шалтгаант 1 ажилтан, халдварт өвчин-1, хадвар-1, амьсгалын зам, хоолой залгиурын өвчний учир-3, хоол боловсруулах өвчний учир-7, зүрх судасны өвчний учир -5, нүдний өвчин-2, бөөр шээсний замын өвчин-4, дотоод шүүрлийн-1, эмэгтэйчүүд-1, мэдрэлийн өвчний учир -1 ажилтан) судалгаанд хамрагдагсдын эрэгтэй 10, эмэгтэй-24, нийт 190 хоног эмнэлгийн чөлөө авсан байгаагийн дундаж хугацаа 6.5 хоног байна.	90

Хамтын гэрээг шинэчлэн байгуулж, хэрэгжүүлэх	ЗӨСҮТөвийн захиргаа, ҮЭ-ийн хороо, Сонгинохайрхан дүүргийн Засаг даргын тамгийн газрын нийгмийн хэлтэстэй хамтран 10 бүлэг 74 заалт бүхий хамтын гэрээг 2013 оны 10-р сарын 29-ны өдөр байгуулан 2 жилийн хугацаатай байгуулан мөрдөн ажиллаж байна.Гэрээний хэрэгжилтийг дүгнэхэд Хамтын гэрээний хэрэгжилт энэ оны төлөвлөсөн ажил 100% -ийн биелэлттэй байна.	100
Эмнэлгийн мэргэжилтний нэмэлт ур чадвар (гадаад хэл дээр мэргэжлийн хэвлэл ашиглах чадвар, компьютер ашиглах чадвар, хууль эрх зүйн боловсрол, судалгааны арга зүй) хөгжүүлэх сургалтуудыг зохион байгуулах	1. Лаборатори, Биоаюулгүй ажиллагааны сэдвээр 5 сургалтад-13 мэргэжилтэн 2. Тандалт судалгааны чиглэлээр 2 сургалтанд 4 3. Сургалт, сургагч багш бэлтгэх 2 сургалтанд 2 мэргэжилтэн 4. Чанар, хяналт үнэлгээний талаар 7 сургалтанд 9 мэргэжилтэн 5. Эдийн засаг хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр 2 сургалтанд -3 мэргэжилтэн 6. Бусад /архив бичиг хэрэг, ёс зүй, нотолгоонд суурилсан шийдвэр гаргах ур чадвар, хөдөлмөрийн харилцаа, тоног төхөөрөмж, ҮЭ-ийн хөдөлмөрийн харилцаа, харилцаа хандлагын чиглэлээр/ 10 сургалтанд 16 болон нийт ажиллагсдыг хамарсан 1 удаагийн сургалтад 79 хүн харагдсан. 7. Хурал семинар, зөвлөгөөнд 9 -59 мэргэжилтнүүд хамрагдлаа. Нийт 7 чиглэлийн 37 сургалтад давхардсан тоогоор 190 эмч, мэргэжилтэн ажиллагсад хамрагдсан.Сургалтын явцад сургагч багш-2 бэлтгэгдэж, 8 мэргэжилтэн өөрийн байгууллагын мэргэжлийн тусламж үйлчилгээтэй холбоотой илтгэл тавьсан.Биологч Л.Пүрэвдуламын Монгол улсын их сургуулийн Шинжлэх ухааны сургууль Экологи, байгал хамгааллын тэнхимд "Зарим бүс нутагт хийгдсэн шумуулын зүйлийн бүрдэл, экологийн онцлог" сэдвээр магистрийн сургалтад суралцах боломжийг ханган ажлын цагийн зохицуулат хийн ажиллаж байна. Шинээр ажилд орсон 3 мэргэжилтнийг гоц халдвартын чиглэлээр дагалдан сургалтад хамрууллаа. Бэлдмэлчин М.Нарантуяа, Н.Равжир нарыг "Ариутгагч"-ийн мэргэжил олгох сургалтад хамруулж байна.	100
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт: 5.3.2 Ажилтнуудад, нэмэгдэл хөлс олгох, шагнал урамшууллын олон хэлбэрийг сонгох	Хүрэх үр дүн: Шагнал урамшууллын тогтолцоо бий болно.	
Төвийн ажилтнуудыг тогтвор суурьшилтай ажиллуулахад анхаарч цалин, ур чадварын нэмэгдэл болон урамшууллын	МУ-ын ЗГ-ын 75 дугаар тогтоолыг үндэслэн Төвийн захирлын 2015 оны Б/17 дугаар тушаалаар нийт ажиллагсдын цалин дээр хоол унааны мөнгө 20000 төгрөгийг нэмж тусгасан бөгөөд алба, тасгийн эрхлэгч нарт хариуцлагын нэмэгдлийг тооцох болсон. Төвийн захирлын Б/17, 6/49, Б/54 тоот тушаалаар цалингийн сүлжээний шатлалд өөрчлөлт оруулах болон ажилтанд ажил хавсран гүйцэтгэсэн цалингийн нэмэгдлийг 20 хувиар-3, 40 хувиар-9, бага эмчийг хавсруулан-	100

бусад арга хэмжээнүүдэд үнэлгээ хийж, үе шаттайгаар нэмэгдүүлэх	3 тус бүр 100000 төгрөгийн нэмэгдлийг тогтоон, үйлчлэгч, жолооч нарын цалингийн нэмэгдлийг олгож байна. Үүний зэрэгцээ зоонозын халдварт өвчний үеийн дуудлагад үр бүтээлтэй ажилласан, ажлын идэвхи чармайлт гарган ажилласан, олон нийтийн үйл ажиллагаанд идэвхитэй оролцсон эмч мэргэжилтэн ажиллагсдыг захиргааны зөвлөлийн гишүүдийн хурлын шийдвэрийг үндэслэн, төвийн захирлын тушаалаар цалингийн тодорхой хувиар (10-40000 төгрөгөөр -19, 50-100000 төгрөгөөр-10, үндсэн цалингийн 10%-аар 8, 20-25%-иар 29, 30-40%-иар 4, нэг сарын цалингаар 7, улирлын цалингийн 75%-иар 1 ажилтан нийт давхардсан тоогоор 78 ажилтанд) урамшуулал 14164000 төгрөг олгогдсон.	
Төвийн ажилчдыг төрийн одон медаль, эрүүл мэндийн яамнаас олгох шагнал, бусадбайгууллагын шагнал урамшуулалд үе шаттайгаар тодорхойлох ,	Төв болон орон нутгийн нийт ажиллагсдын шагналын талаархи судалгааг 11 асуумжаар гарган нэгтгэж шагналын мэдээллийн санг бүрдүүлсэн. Судалгаагаар төв орон нутгийн байгууллагад ажиллагсдын 13% нь төрийн одон медаль, 80 гаруй хувь нь эрүүл мэндийн яам, эрүүл мэндийн байгууллагын шагналаар, тус төвийн “Хүндэт дэвтэр”-т нэрийг алдаршуулсан 25, Байгууллагын “Хүндэт тэмдэг”-ээр шагнагдсан-112 эмч мэргэжилтэн, ажилтан байна. Тус төвийн ажилчдыг шагнал авсан эрэмбэ, ажлын идэвхи зүтгэлийг үнэлэн “Монгол улсын цол хүртээх, одон, медалиар шагнах журам”-2011, “Нийслэлийн засаг даргын шагналын төрөл, түүнийг олгох журам”-2010, ЭМСайдын 2012 оны 363 тоот тушаал “Эрүүл мэндийн яамнаас шагнал олгоход мөрдөх журам”-ын дагуу сар шинийн баяр, эрүүл мэндийн салбарын ажилтны өдрийгтохиолдуулан хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах үйлсэд идэвхи зүтгэл гарган ажиллаж хамт олноо хошуучилсан ажилтныг шагналд тодорхойлсны үр дүнд Монгол улсын Төрийн одон медаль Алтан гадас одонгоор ахмад эмч С. Мөнхтуяа, Хөдөлмөрийн хүндэт тэмдэгээр их эмч Ц.Отгонцэцэг нар шагнагдсан. ЭМСЯамны шагнал “Эрүүлийг хамгаалахын тэргүүний ажилтан цол тэмдэг”-ээр 7, Эрүүл мэндийн яамны “Хүндэт жуух бичиг”-ээр 8, Монгол улсын шинжлэх ухааны академийн шагнал “Хүндэт жуух бичиг”-ээр 2, Нийслэлийн эрүүл мэндийн газрын шагнал НЭМТэргүүний ажилтан-4, Монголын залуучуудын холбооны шагнал “Алдрын Од” тэмдгээр 1, Залуу үеийг халамжлан хүмүүжүүлэгч-3, “Тэргүүний залуу” цол тэмдэгээр-7, “Хөдөлмөрийн алдар медаль”-аар 4, Зам тээврийн яамны шагнал “Онц тээвэрчин тэмдэг”-ээр 2, “Аврахуйн үйлстэн” 1, “Алтан гарт сувилагч”-аар 1 ажилтан нийтдээ ЭМСЯ, төр захиргааны болон төрийн бус байгууллага 6 байгууллагын шагналд 42 ажилтан буюу нийт ажиллагсдын 41% шагнагдсан. Тус төвийн шагнал “Хүндэт дэвтэрт нэрийг бичиж алдаршуулах” 1, “Хүндэт тэмдэг”-ээр 11, “Хүндэт өргөмжлөл”-3 ажилтан, 1 байгууллагыг тус тус шагнаж холбогдох мөнгөн урамшууллыг олгосон.	100

	Мөн АХБҮТасгийн эрхлэгч А.Эрдэнэбат, ЛЛТасгийн лаборхант М.Ганчимэг нарыг Монгол улсын төрийн одон медал “Хөдөлмөрийн хүндэт тэмдэг”-ээр шагнуулахаар холбогдох байгууллагад тодорхойлсон.	
Орон сууц болон цалингийн зээл хөнгөлөлттэй олгуулах боломжийг бүрдүүлж, шийдвэрлэх	2012 онд: "100 мянган айлын орон сууц" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх тухай Монгол Улсын Засгийн Газрын 2011 оны 11 дүгээр сарын 30-ны өдрийн 341 тоот тогтоолоор батлагдсан Эрүүл мэндийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх, тэдний нийгмийн баталгааг сайжруулахад ихээхэн ахиц гарах тул байгууллагын эзэмшил газар дээр 72 айлын орон сууц барих зөвшөөрлийг хууль тогтоомжийн дагуу олгохыг хүссэн албан тоотыг хүргүүлсэн. 2015 онд: Цалингийн зээл авахыг хүссэн 91 ажилтны хүсэлтийг хүлээн авч хологдох банк санхүүгийн байгууллагад тодорхойлолтыг хүргүүлэн санхүүгийн асуудлыг шийдвэрлэхэд дэмжлэг болсон. Мөн татварын хөнгөлөлт хүссэн 19 ажилтанд, 5 ажилтны нийгмийн даатгалын хэлтэст холбогдох тодорхойлолт бичин хүргүүлсэн.	100
ЗУРГАА. ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САНХҮҮЖИЛТ		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт: 6.1.1 Төсвийн хөрөнгийг үр дүнтэй зөв зарцуулж, үйл ажиллагааны хэвийн байдлыг хангаж ажиллах, өр авлага гаргахгүй байх, төсвийн болон бусад хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх	Хүрэх үр дүн: - Төсвийн төслийг үндэслэлтэй тооцсоноор төсвийн санхүүжилт хангалттай, эх үүсвэр дутагдахгүй байж, улсын төсвийн санхүүжилт жил бүр нэмэгдсэн байна. - Батлагдаж ирсэн төсвийг үр дүнтэй зарцуулж, үйл ажиллагааны хэвийн байдлыг хангаж, өр авлагагүй ажилласнаар төсвийн хөрөнгө оруулалт жил тутам нэмэгдсэн байна.	
Төсвийн төлөвлөлтийг инфляци болон өөрийн үйл ажиллагааны хэвийн байдлыг хангах бодит зардал зэргийг уялдуулан төсвийг бодитой төлөвлөх	Жил бүр төсвийн төслийг инфляцитай уялдуулан зардлын зүйл ангиар Эрүүл мэндийн яаманд хүргүүлэн хянуулдаг.	
ДЭМБ болон бусад олон улсын төсөл хөтөлбөрийн санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх	2012 онд: ДЭМБ-ын санхүүжилтээр 15060,7 мян төгрөгний тоног төхөөрөмж ,эд хогшил, ДЭМБ-ын хандив тусламжаар 53544,8 мян төгрөгний үнэ бүхий "Тоёото Ландкрузер 105" авто машин, Солонгосын олон улсын байгууллага Койкатай хамтран хэрэгжүүлсэн төслийн хөрөнгө оруулалтаар 37577,2 мян төгрөгний тоног төхөөрөмж, тавилга эд хогшил, 2086.7 мян төгрөгний хүйтэн хэлхээний тоног төхөөрөмж нийлүүлэгдсэн. 2014 онд: Төвийн захирлын 2014 оны 01 сарын 21-ны өдрийн а/08 дугаар “Тоног төхөөрөмж хүлээн авах комисс томилох тухай тухай” Эрүүл мэндийн яамны хөрөнгө оруулалтаар	100

	нийлүүлэгдсэн нийт 8,965,550 төгрөгийн үнэ бүхий 2 нэр төрлийн 3 ширхэг тоног төхөөрөмжийг санхүү бүртгэлд тусгасан. Төвийн захирлын “Үндсэн хөрөнгө хуваарилах, бүртгэлд авах тухай” 2014 оны 09 сарын 12-ны өдрийн а/54 дугаар тушаал гаргуулж Европын холбоо, Дэлхийн банкны санхүүжилтээр нийлүүлэгдсэн нийт 110,050,907 төгрөгийн үнэ бүхий 3 нэр төрлийн 6 ширхэг тоног төхөөрөмжийг санхүү бүртгэлд тусгасан.. Төвийн захирлын 2014 оны 09 сарын 15-ны өдрийн а/56 дугаар “Эргэлтийн хөрөнгө хуваарилах, бүртгэлд авах тухай” Эрүүл мэндийн яамны хөрөнгө оруулалтаар нийлүүлэгдсэн нийт 1,418,164 төгрөгний үнэ бүхий 3 нэр төрлийн 6 ширхэг эмнэлгийн багаж хэрэгслийг санхүү бүртгэлд тусгасан. 2015 онд: УХФ-д ЭМСЯамны 1 дүгээр сарын 12-ны өдрийн 09 тоот тушаалаар 174,560,3 сая төгрөг бүхий Эболагын өмсгөл, Улаанбурхан өвчлөлийн үеийн бэлэн байдал 36,3 сая төгрөг, ДЭМБ-аас 30 нэр төрлийн бараа материал үнэ төлбөргүй нийлүүлэгдсэн. Түүнчлэн тандалт хариу арга хэмжээг зохион байгуулах, хариу арга хмэжээний багийн эмч мэргэжилтнүүдийг чадавхижуулах, шаардлагатай тоног төхөрөмж, хувцас хэрэглэлээр хангах, зоонозын халдвраны чиглэлээр олон улсын эрдэм шинжилтгээний хурал зохион байгуулах зэрэг үйл ажиллагаанд 130 гаруй сая төгрөгний нэмэлт санхүүжилтийг төсөл хөтөлбөрөөр шийдвэрлэсэн байна.	
Үндсэн болон туслах үйл ажиллагааны орлогын гүйцэтгэлийг төлөвлөсөн хэмжээнд хийж гүйцэтгэх	2012 онд: батлагдсан төсөв 1.213.070.4 төгрөг/ Тайлант хугацаанд өр авлага үүсгэлгүй төсвийн хуваарилалтын дагуу зарцууллаа. Зардлыг 24 нэр төрлөөр зарцуулснаас цалин, нэмэгдэл урамшилд 766.646.3 мян.төгрөг, нийгмийн даатгалын шимтгэлд 85179.3 мян төгрөг, гэрэл цахилгаан цэвэр бохир усны зардалд 74943,7 төгрөг,эмийн зардалд 163747,6 төгрөг,бичиг хэргийн зардалд 5040.5 мян төгрөгийг тус тус төсвийн хуваарийн дагуу зарцуулсан байна.Туслах үйл ажиллагааны орлогын гүйцэтгэлийг төлөвлөсөн хэмжээнд хийж гүйцэтгэн ажиллаж байна 2014 онд: 2014 оны 11-р сарын байдлаар туслах үйл ажиллагааны орлогод 3,666.3 мянган төгрөг төлөвлөснөөс 6459179 төгрөгийн орлого олж үйл ажиллагаагаа явуулж байна 2015 онд: Үндсэн болон туслах үйл ажиллагааны орлого 2015 оны 10 дугаар сарын байдлаар 14,5 сая төгрөг буюу төлөвлөгөөг 4 дахин давсан орлоготойгоор төвлөрүүлэн ажиллаж байна.	100
Стратегийн зорилго: 6.2 Эрүүл мэндийн салбарын санхүүгийн нөөцийн ашиглалтын үр дүнг сайжруулах зорилгоор санхүүгийн удирдлагын тогтолцоог бэхжүүлж ажиллах		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 6.2.1: Нөөцийн хуваарилалт, санхүүгийн болон	Хүрэх үр дүн: Эрүүл мэндийн санхүүжилтийн үндэсний бодлогыг өөрийн байгууллагын онцлог байдалд нийцүүлэн хэрэгжүүлсэн байна	

төсвийн төлөвлөлт, нягтлан бодох бүртгэл болон санхүүгийн тайлангийн тогтолцоог хамарсан эрүүл мэндийн санхүүжилтийн үндэсний хэмжээний бодлогыг мөрдөж ажиллах		
Нөөцийн хуваарилалт, санхүүгийн болон төсвийн төлөвлөлт, удирдлагын болон санхүүгийн нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайланг батлагдсан маягтын дагуу гаргах	Сангийн сайдынтушаал, шийдвэр, маягт, нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын дагуу тайлан мэдээг гаргаж байна	100
Санхүүгийн тайлан, удирдлагын үр ашигтай, ил тод байдал болон зохистой, цагаа олсон төлбөр тооцоо, тэгш байдлыг хангах төлбөрийн механизмыг хэрэгжүүлэн ажиллах	Батлагдсан төсөв эрх нээж өгсөн тухай бүр цаг хугацаа алдалгүй, өр авлага үүсгэхгүйгээр үйл ажиллагаагаа явуулаж байна.	100
СТРАТЕГИ ДОЛОО. БАЙГУУЛЛАГЫН ХӨГЖИЛ БА САЛБАРЫН УДИРДЛАГА		
Стратегийн зорилго 7.1 БГХӨСҮТӨВИЙН бүтэц, тогтолцооны зохистой бүтцийг бий болгох, байгууллагын соёл, ил тод байдлыг сайжруулах		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 7.1.1: Байгууллагын тасралтгүй тогтвортой үйл ажиллагааг хангах чиглэгдсэн бүтэц тогтолцоог бий болгох	Үр дүн: Удирдлагын бүтэц уялдаа холбоо мэдээллийн тогтолцоо сайжирна	
Байгууллагын соёлыг дээдлэн, байгууллагын дотоод журмыг мөрдөн хэрэгжүүлэх	Байгууллагын соёлыг төлөвшүүлэх чиглэлээр “Байгууллагын соёл, уур амьсгал”, “Эмнэлгийн мэргэжилтний харилцаа, хандлага”, “Сэтгэл зүй ба хандлага” зэрэг сэдвүүдээр сэтгэл судлалын болон удирдахуйн ухааны докторуудаас сургалт авч ажиллагсадыг бүрэн хамрууллаа. Байгууллагын гадна, дотно тохижилт, болон чанарын удирдлагын тогтолцоог сайжруулах чиглэлээр “Интер мед” эмнэлэг, “Сэтгэцийн эрүүл мэндийн үндэсний төв” зэрэг байгууллагуудаас туршлага судлан байгууллагын “БРЭНД БҮҮК”-ийн загварыг гарган гадна фасад, байгууллагын хаяг, Алдрын танхим, ажиллагсадын энгэрийн тэмдэг, ажлын газрын	100

	үнэмлэх, тасаг нэгжүүдийн үйл ажиллагааны танилцуулгын самбар, номын сан, авто граж зэргийг шинээр засварлаж, байгууллагын хашаанд мод, бут, цэцэг тарьж ногоон байгууламжийг шинээр бий болгон НЗДТГазраас зарласан “Шилдэг тохижилт үйлчилгээтэй байгууллага шалгаруулах” болзолт уралдаанд оролцон, идэхитэй оролцсон 3 ажилтанд цалингийн урамшуулал олгон, НЗДТГ-аас зарласан болзолт уралдаанд Нийслэлийн хэмжээний эрүүл мэндийн байгууллагуудаас 8-р байранд шалгарч, 3 ажилтан 6 сарын цалинтай тэнцэх хэмжээний мөнгөн шагналаар шагнагдсан. Болзолт уралдааны хүрээнд Төв корпуст үйлчлүүлэгчийн хүлээлгийн сандал, ус цэвэршүүлэгч, үйлчлүүлэгчид хэрэгтэй мэдээ, мэдээлэл тогтмол хүргэдэг LCD зурагт, санал хүсэлт хүлээн авах хайрцаг, мэдээллийн самбар зэргийг байршуулан мэдээ мэдээллийг тогтмол шинэчлэн ажиллаж байна.Төв байрны 2 дугаар давхарт хэвлэл болон хэрэгцээт мэдээллийн цэгтэй болсон. -Тус төвийн хөдөлмөрийн дотоод журмыг 2014-д шинэчлэн баталсан бөгөөд журмын дагуу ахмадын зөвлөлийн гишүүдийн саналыг үндэслэн хүнд өвчтэй 2 ахмад настанд 150000-300000 төгрөгийн буцалтгүй тусламжийг төвийн захирлын тушаалаар олгосон. -Хөдөлмөрийн дотоод журмын дагуу төвийн захирлын тушаалаар ар гэрийн гачигдлын улмаас буцалтгүй тусламж хүссэн 10 ажилтанд тус бүр 150000 төгрөг, ажлын 7-10 хоногийн чөлөө, Шинээр гэр бүл болсон ажилтанд 150000 төгрөгийн тэтгэмжийг олгосон. -Эрүүл мэндийн бэрхшээлтэй хүнд өвчний улмаас мэс засал эмчилгээ хийлгэх тул тусламж хүссэн 1 ажилтны хүсэлтийг харгалзан 3 сарын цалинтай 1 сарын цалингүй чөлөө, хамт олны хандив олгов. Эмнэлгийн баримт, хамт олны санал, захиргааны зөвлөлийн гишүүдийн хурлын шийдвэрийг үндэслэн төвийн захирлын тушаалаар Эхнэр хүүхэд эцэг эх нь хүнд өвчний учир асаргаа шаардлагатай байгаа 3 ажилтанд 1 сарын цалинтай чөлөө, 2 ажилтанд тус бүр 300000 төгрөгийн буцалтгүй тусламж үзүүлсэн.	
Ажлын байрны халдвар хамгаалал, эрүүл ахуйн нөхцлийг бүрдүүлэн, ажлын хувцасны хангалт, үйлчилгээг тасралтгүй хийх	Төвийн хөдөлмөр хамгааллын хувцасны хангалт, ашиглалт, хэрэглээнд хяналт тавьж 2014 онд хангалт аваагүй ажилчдын судалгааг гарган 3 сая төгрөгийг хөдөлмөр хамгааллын хувцас, өдөр тутмын үйл ажиллагаанд шаардлагатай 65 ширхэг пиджам, 80 ширхэг тавчик нийт 4 675 000 төгрөг, гамшигаас хамгаалах штабын бүрэлдхүүний иж бүрдэл хувцас -15 ширхэг нийт 1 620 000 төгрөгийн хувцасны хангалт хийгдсэн.	100
Алжаал тайлах өрөө, цайны өрөөг тохижуулан тогтмолжуулах	Төвийн ажилтнуудын амралтын өрөө, номын сан, чийрэгжүүлэх танхимын засвар тохижилтын ажлыг хийж, эмч, ажиллагсдад зориулсан тасалгааны болон бусад тавилга хэрэгслийн захиалгыг хийгээд байна. Төвийн ажиллагсдын хоолны газрыг засварлан тохижуулж, мэргэжлийн тогоочийг шинээр томилон ажиллуулж байна. Цайны газарт 8 нэр төрлийн хоолыг хийж ажиллагсдад хямдралтай	90

	үнээр үйлчилдэг бөгөөд ажиллагсдын дунд явуулсан санал асуулгаар хоолны амт чанар, хүртээмж хангалттай сайн үнэлэгдсэн байна.	
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 7.1.2: Олон улсын байгууллага, төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, хүн, мал эмнэлгийн салбар хоорондын хамтын ажиллагааны зохицуулалтыг сайжруулах	Хүрэх үр дүн: Олон улсын байгууллага, төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, хүн, мал эмнэлгийн салбар хоорондын хамтын ажиллагаа өргөжсөн байна	
ДЭМБ, ОУ-ын байгууллагатай хамтран төсөл хөтөлбөр боловсруулан ажиллах	2012 онд: Хачигт халдварын эмнэл зүйн тандалт”, “Галзуу өвчний хяналт, сэргийлэлтийн үр дүнгийн судалгаа” сэдэвт шинжлэх ухааны хамтарсан төсөл бичиж, ЭМЯ-д хүргүүлсэн. “Уур амьсгалын өөрчлөлт-дамжуулагчаар дамжин халдварлах халдвар өвчний хяналтыг сайжруулах” төсөлт ажлыг хэрэгжүүлэн ажилсан. Хачгаар дамжих халдварт өвчний эмнэлэгт суурилсан тандалт судалгаа болон хүн амд суурилсан тандалт судалгааны дүнгээр илтгэл бэлтгэж, ОХУ-ын Эрхүү хотноо зохион байгуулсан “Хачигт энцефалит болон бусад хачгаар дамжих халдварт өвчин” сэдэвт ОУ-ын эрдэм шинжилгээний хуралд хэлэлцүүлсэн. “Уур амьсгалын өөрчлөлт-эрүүл мэнд” симпозиумд Говь-Алтай аймгийн Тонхил суманд хийгдсэн тарваган тахлын байгалийн голомтын тандалтын судалгааны дүнг, ХӨСҮТ, ЗӨСҮТ, АНУ-ын Флоридагийн их сургууль хамтран зохион байгуулсан “Шинэ ба сэргэн тархах халдварт өвчин” ОУ-ын хуралд “хачгаар дамжих халдварт өвчний хүн амд суурилсан тандалт”-ын дүнг хэлэлцүүлсэн. 2014 онд: Байгаль хамгаалах сангийн санхүүжилтээр: БОНХЯ-ны захиалгаар Байгал хамгаалах сангийн санхүүжилтээр хэрэгжүүлэх Уур амьсгалын өөрчлөлт төслийн хүрээнд "Дулаарлаас үүдэлтэй тарваган тахлын байгалийн голомтын тархалтын өөрчлөлт, хөдлөл зүй, хүн амын өртөх эрсдэлийн судалгаа"-ны ажлын гэрээг хийж, судалгааны арга зүйг тус төвийн эрдмийн зөвлөлийн хурал, ЭМЯ-ны анагаах ухааны ёсзүйн хяналтын хорооны хурлаар хэлэлцүүлж ёс зүйн зөвшөөрөл авч, захирлын а/40 тушаалаар баталгаажуулан Дундговь аймгийн Дэрэн, Говь-Алтай аймгийн Тонхил, Архангай аймгийн Ихтамир сумын нутагт 6 болон 8 дугаар саруудад хоёр шатны идэвхтэй тандалт судалгааг цаг уурын үзүүлэлттэй холбон судаллаа. Одоогийн байдлаар судалгааны тоон мэдээг нэгтгэж, нэгдсэн тайлан бичиж байна. Уг судалгааг 30.000.000 төгрөгөөр гүйцэтгэж байгаа байна. ДЭМБ-ын дэмжлэгт үйл ажиллагаа: ДЭМБ-ын Монгол Улс дахь суурин төлөөлөгчөөр Др. Су Ньюнт-У томилогдсонтой холбоотой ЗӨСҮТ-ийн үндсэн үйл ажиллагааны чиглэл, өвчний өнөөгийн байдал, ДЭМБ-ын дэмжлэгт үйл	100

	ажиллагааны талаар дэлгэрэнгүй танилцуулга хийлээ. Уулзалт, ярилцлагын үр дүнд Др. Су Ньют-У Монгол улс дахь зоонозын халдварт өвчний хяналт, сэргийлэлтийн үйл ажиллагааг өргөжүүлэх, салбар хоорондын хамтын ажиллагааг сайжруулах, орон нутаг дахь Зоонозын өвчин судлалын төвүүдийн үйл ажиллагааг чадавхжуулах чиглэлээр төсөл боловсруулан хэрэгжүүлэх шаардлагатайг тэмдэглэн хэллээ. Үүнд: -Сэлэнгэ аймагт “Нэг эрүүл мэнд” төв байгуулах, Орхон, Булган, Дархан-Уул аймгийн нутаг, дэвсгэрийг хамруулан зоонозын өвчний тусламж, үйлчилгээг үзүүлэх, ОХУ-ын хил залгаа орших мэргэжлийн байгууллагатай хамтарсан сургалт, үзүүлэх сургууль зохион байгуулах, мэдээлэл солилцох, туршлага судлах, хамтарсан тандалт судалгаа хийх чиглэлээр төсөл боловсруулан ОХУ-ын элчин сайдын яаманд; -Хөвсгөл, Завхан аймагт мөн “Нэг эрүүл мэнд” төв байгуулах, байгаль орчин, зэрлэг амьтдыг хамгаалах байгууллагын үйл ажиллагааг уялдуулах, зоонозын халдварт өвчний хүн, мал эмнэлгийн салбар хоорондын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх чиглэлээр төсөл боловсруулан БНСУ-ын Олон улсын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх чиглэлээр төсөл боловсруулан БНСУ-ын Олон улсын хамтын ажиллагааны “Койка” байгууллагад ДЭМБ-ын суурин төлөөлөгчийн газар болон ЗӨСҮТ-өөс хамтран өргөн барихаар боллоо. Үүний дагуу төслүүдийг ДЭМБ-тай хамтран боловсруулж, холбогдох газруудад хүргүүллээ. 2015 онд :ДЭМБ-ын санхүүжилтээр“Зоонозын халдварт өвчний тулгамдсан асуудал” сэдэвт эрдэм шинжилгээний хуралд Эрүүл мэнд, спортын яам, ЗӨСҮТ, Аймаг нийслэлийн ЗӨСТ-үүд, ОХУ-ын Эрхүү хот дах Сибирь, Алс Дорнодын тарваган тахал судлалын эрдэм шинжилгээний хүрээлэн, Новосибирск хот дах туршилт ба эмнэл зүйн эрдэм шинжилгээ судалгааны хүрээлэн, БНХАУ-ын хорио цээр, хяналтын академи, Өвөр Монголын хилээр орох-гарах хорио цээр, хяналтын товчоо, Хөх хот, Эрээн хотын олон улсын аялал жуулчлалын эрүүл мэндийг хамгаалах төв, ХӨСҮТ, УМЭАЦТЛ, БОНХАЖЯ-Био аюулгүй байдлыг хангах үндэсний хороо, Нийгмийн эрүүл мэндийн хүрээлэн, Онцгой байдлын ерөнхий газар, МЭХ, УМЭАЦТЛ, Нийслэлийн эрүүл мэндийн газар, 14 аймгийн ЗӨСТ, ЗӨСҮТ-ийн нийт 100 гаруй эрдэмтэн судлаачид, эмч, мэргэжилтэнүүд оролцож, санал бодлоо хуваалцаж, цаашдын бодлого чиглэлээ тодорхойлов. -ДЭМБ-ын санхүүжилтээрӨмнөговь аймагт “Зөвөөрлөгдөн тархах зоонозын халдварын урьдчилан сэргийлэлт, хариу арга хэмжээ” сэдэвт дадлага, сургуулилтыг Өмнөговь аймгийн Даланзадгад суманд аймгийн ЭМГазар, Зоонозын Өвчин Судлалын Төв, БОЭТөв, ОБГазар, МХГазар, “Ойрхи Дорнодын коронавируст халдварын үеийн хариу арга хэмжээ” сэдэвт хамтарсан үзүүлэх сургуулийг зохион байгуулав.Үзүүлэх сургуульд ЗӨСҮТ, ХӨСҮТТөв, МХЕГазар, Мал эмнэлгийн хүрээлэн, Дундговь аймгийн ЗӨСТ, Өмнөговь аймгийн ЭМГ, МХГ, БОЭТ, ЗДТГ, Цагдаагийн газрын 100 гаруй мэргэжилтнүүд оролцлоо.	
--	--	--

	-“Нэг эрүүл мэнд” D43 төслийн хүрээнд Софиа хурдавчилсан оношлуур хэрэглэх ажлын байрны дадлага сургалтыг Монголын Анагаах ухааны академи, АНУ-ын Дюкийн их сургууль, ЗӨСҮ Төв хамтран зохион байгуулж, ЗӨСҮТ-ийн лабораторийн 10 гаруй мэргэжилтнүүд хамрагдлаа. -Шалтгаан тодорхойгүй шавьжинд хазуулан нас барсан тохиолдол бүртгэгдсэнтэй холбогдуулан ДЭМБ-ын санхүүжилтээр Дорнод, сүхбаатар аймгийн зарим сумдын нутагт дамжуулагчаар дамжих халдварын эрсдэлийг тогтоох тандалт судалгааг хийж, тандалтын үр дүнгээр ЭМЯ-ны ШУТ-д 2 удаа мэдээлэл хийв. -ДЭМБ-ын санхүүжилтээр“Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвд шуурхай мэдээллийн нэгж байгуулах” үйл ажиллагааны хүрээнд шуурхай мэдээллийн тоног төхөөрөмж, шуурхай хариу арга хэмжээний 5 хүний бүрэлдэхүүнтэй багийн 15 нэр төрлийн багцыг авч бэлэн байдлыг хангав. -Зоонозын өвчнүүдийн эрх зүйн орчинг сайжруулах ажлын хэсгийн уулзалт хурлаар “ЗӨСТ-ийн бүтэц үйл ажиллагааны стандарт, 151 тоот тушаалын төсөл, хүн амын дундах тандалтын заавар”-ыг тус тус хэлэлцэв. Хуралд 14 аймгийн ЗӨСТ-ийн дарга, төвийн нийт 50 гаруй мэргэжилтнүүд оролцов. -Зоонозын өвчин судлалын төвүүдийн лабораторийн биоаюулгүй орчинг сайжруулах ажил, Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн тусгай дэглэм, биоаюулгүй ажиллагааг хангах ажлуудын удирдамж боловсруулан, орчуулж ДЭМБ-ын санхүүжилтээр хийх ажлын гэрээг зуруулан, хэрэгжиж эхлээд байна. APSED-ийн 2014 оны ЗӨСҮТ-өөс хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааны хэсгийн тайланг бичиж ДЭМБ-д хүргүүлэв.	
Хүн, мал эмнэлгийн салбар дундын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх, бэхжүүлэх	2012 онд: Зоонозын халдварт өвчний мэдээ, мэдээлэл солилцох ажлын хүрээнд “Зоонозын халдварт өвчний хүн, мал эмнэлгийн салбар хоорондын мэдээ, мэдээлэл солилцох” журмын дагуу Архангай аймгийн Цэнхэр, Эрдэнэбулган суманд бүртгэгдсэн үхрийн хорт салстын халуурал, Увс аймгийн Тэс суманд бүртгэгдсэн малын боом өвчний мэдээ, 2012 онд бүртгэгдсэн малын галзуу, боом өвчний мэдээ, хүний боом өвчний сэжигтэй тохиолдлын мэдээ, галзуу өвчний сэжигтэй мал, амьтанд уруулж ноцуулсан хүний мэдээг нийт 25 удаа солилцож ажиллалаа. Хамтарсан тандалт судалгаа хийх ажлын хүрээнд ЗӨСҮТ, УМЭАЦТЛ, МЭХ, НМЭГ-ийн мэргэжилтнүүд хамтран Улаанбаатар хотын Сонгинохайрхан дүүрэгт нохойгоор дамжин халдварлах халдварыг тандах, говийн бүс нутагт “шинэ ба сэргэн тархах халдварт өвчний тандалт хийх”, Булган аймагт ям өвчний хүн амд суурилсан тандалт хийх зэрэг ажлуудыг хамтран гүйцэтгэлээ.	100

	2011 онд Архангай аймгийн Цэнхэр суманд зохион байгуулсан “Боом өвчний хариу арга хэмжээний чадавхыг сайжруулах нь” сэдэвт зөвлөгөөнд оролцогчдоос гаргасан зөвлөмжийн дагуу “Боом өвчинтэй тэмцэх, сэргийлэх стратеги төлөвлөгөө”-г боловсруулах ажлын хэсгийг томилон ажиллуулж байна. Тус ажлын хэсэг нь Хэнтий, Сэлэнгэ аймгийн 13 сумын 1000 хүнийг асуумж судалгаанд хамруулж, 500 хүний цусны ийлдэс, 5000 малын ийлдэс цуглуулж, боом өвчний эсрэгбиеийн таньц тогтоох судалгааны ажил хийгдэж эхлээд байна. Мөн багийн гишүүд Япон Улсын Обихиро хотын ХААИС-ийн Хүнсний аюулгүй байдал, амьтны эрүүл ахуйн их сургуульд зоонозын халдварт өвчний тандалт, лабораторийн үйл ажиллагаатай танилцаж, туршлага судаллаа. ХХААХҮЯ-ны харъяа УМЭАЦТЛ-ийн эмч, мэргэжилтнүүдтэй хамтарсан тандалт судалгааг Говь-Алтай, Өмнөговь, Дорноговь, Сүхбаатар, Хэнтий аймгийн 19 суманд хийж гүйцэтгэсэн. Тандалт судалгааны явцад нийт 9 амьтан олзворлож, мал, амьтнаас 73 гадны шимэгч цуглуулж, газрын хөрс, малын бууцнаас 22, нийт 104 сорьц дээжлэн ЗӨСҮТ-ийн Нэгдсэн лабораторит нян харах, нян судлал, молекул биологийн аргаар шинжлэхэд зоонозын халдварт өвчний үүсгэгч болон үүсгэгчийн хромосомын ген тодорхойлогдоогүй байна. Эрсдэлт бүлгийн 336 хүнээс асуумж судалгаа авч, зоонозын халдварын эрсдэл бүхий 133 хүнээс цусны ийлдсийг цуглуулж, фермент холбоот урвал, шууд бус дархан туяарах урвал тавихад 0.75% (1)-д лептоспирозын, 8.2% (11)-д хачигт риккетсиозын, 16.5% (22)-д хачигт боррелиозын, 3% (4)-д хачигт энцефалитын, 6% (8)-д хулгана тахлын, 0.75%(1)-д токсоплазмозын, 16.5% (22)-д бруцеллөз өвчний эсрэгбие тус тус илрүүлж, халдварлалттай болохыг тогтоолоо. Эрсдлийг бууруулах ажлын хүрээнд: -Зоонозын халдварт өвчний хүн, мал эмнэлгийн салбар дундын зөвлөлийн цаг үеийн тулгамдсан асууддыг шийдвэрлэх болон ээлжит 7 удаагийн хамтарсан уулзалт, хурал зөвлөгөөнийг зохион байгууллаа. Үүнд: -Боом өвчний стратеги төлөвлөгөө боловсруулах ажлын хэсгийн уулзалтыг 3 удаа, 90 мэргэжилтэн; -Булган аймагт “Галзуу өвчний эрт сэрэмжлүүлэх, хариу арга хэмжээний чадавхийг сайжруулахад салбар дундын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх нь” сэдэвт ээлжит зөвлөгөөнд 21 аймгийн хүн, мал эмнэлгийн мэргэжилтэн, Үндэсний түвшинд үйл ажиллагаа явуулж буй 11 байгууллагаас нийт 120 эмч, мэргэжилтэн; -“Нийгмийн эрүүл мэнд, нохойгоор дамжих халдварт өвчний тандалт, сэргийлэлтийн асуудалд” сэдэвт нээлттэй хэлэлцүүлэгт 9 байгууллагын 60 эмч мэргэжилтэн; -Дэлхийн галзуу өвчинтэй тэмцэх өдрийг тохиолдуулан 5 байгууллагын 7 удирдах ажилтныг оролцуулан уулзалт ярилцлага зохион байгууллаа. Хамтарсан хариу арга хэмжээг зохион байгуулах ажлын хүрээнд	
--	---	--

	Эрүүл мэнд, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын хамтарсан 147/А/75 тушаалаар “Зоонозын халдварт өвчний тандалтын тэргүүлэх болон судлан шинжлэх шаардлагатай өвчний жагсаалт, хүн, мал эмнэлгийн байгууллагын мэргэжилтнүүд хамтран ажиллах журам”-ыг батлуулан үйл ажиллагаандаа мөрдөн ажиллаж байна. 2014 онд: “Нэг эрүүл мэнд ” үндэсний зөвлөлгөөнийг 2014 оны 1-р сарын 22 нд Мал эмнэлгийн холбоо, “Шинээр болон дахин сэргэж буй халдварт өвчинтэй тэмцэх чадавхийг бэхжүүлэх” төсөл, “Нэг эрүүл мэнд ” салбар хоорондын зөвлөлтэй хамтран зохион байгуулсан. Зөвлөлгөөнд ДЭМБ, Эрүүл мэндийн яам, Үйлдвэр хөдөө аж ахуйн яам, Улсын мэргэжлийн хяналт, Онцгой байдлын салбарын мэргэжилтэнүүд нийт 100 хүн оролцлоо. Зөвлөгөөнийг 8 телевиз, 3 радиогоор сурталчилан орон даяар цацсан. “Нэг эрүүл мэнд” салбар хоорондын танилцуулгыг англи, монгол хэл дээр нийт 600 хувь, видео танилцуулгыг 300 хувь хэвлэн зөвлөгөөнд оролцогчдод тараан сурталчилсан. - “Нэг эрүүл мэнд” салбар хоорондын ажлын хүрээнд УМЭАЦТ лабораторийн удирдлагатай ажлын уулзалт зохион байгуулан цаашид хамтран ажиллах гэрээнд гарын үсэг зурсан ба ОБЕГ-ын удирдлагатай салбар хоорондын хүрээнд хамтран ажиллах гэрээг байгуулсан. Мал эмнэлгийн үржлийн газар, ОБЕГ-тай хамтран нэг эрүүл мэнд мэдээллийн сан бүрдүүлэх талаар харилцан тохиролцож үйл ажиллагаагаа эхлүүлээд байна. АНУ-ын Флоридагийн их сургуулийн Нийгмийн эрүүл мэнд, эрүүл мэндийн шинжлэх ухааны коллежийн захирал, Профессор Грегори Грей, Монголын анагаах ухааны академийн Ерөнхийлөгч, академич П.Нямдаваа, Төвийн захирал М.Нямсүрэн нар Эрүүл мэндийн сайд Н.Удвалтай уулзаж санал солилцон АНУ-ын Анагаах ухааны үндэсний хүрээлэнгээс санхүүжүүлэх “Нэг эрүүл мэнд” докторын дараахь сургалтын Монгол-АНУ-ын хамтарсан судалгааны тэтгэлгээр 2018 он хүртэл хэрэгжих Нэг эрүүл мэнд D43 төслийг тус төвийг түшиглэн хэрэгжүүлж байна.. “Нэг эрүүл мэнд” салбар хоорондын зөвлөлийн болон техникийн ажлын хэсгийн уулзалтыг ДЭМБ-ын дэмжлэгээр 2014 оны 9 дүгээр сар 24-25нд хамтран зохион байгуулсан НИЙГМИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН НОЦТОЙ БАЙДЛЫН ҮЕИЙН БЭЛЭН БАЙДАЛ, ХАРИУ АРГА ХЭМЖЭЭ” салбар хоорондын зөвлөгөөнд 20-иод байгууллагын 100 мэргэжилтэн оролцсон, 12 илтгэлийг хэлэлцсэний дотор “Нэг эрүүл мэнд” зөвлөлийн үйл ажиллагааны үр дүн, цаашдын чиглэл, Зоонозын өвчний үеийн бэлэн байдал, хариу арга хэмжээ сэдвээр 2 илтгэлийг танилцуулсан. Мэргэжлийн ижил үйлчилгээтэй ҮХААЯамны харьяа УМЭАЦТЛ-той боом, бруцеллёз, листериоз, ям, хулгана тахал, шувууны томуу зэрэг мал, амьтнаас хүнд халдварладаг зоонозын өвчний чиглэлээр, мөн Батлан хамгаалах хууль сахиулах алба хаагчдын нэгдсэн эмнэлгийн	
--	---	--

	лабораторитой дамжуулагчаар дамждаг халуун орныхалдварт өвчний шинжилгээний баталгаажилтыг хангах чиглэлээр 3 жил хамтран ажиллах тохиролцоог тус тус байгуулсан. 2015 онд: Эрүүл мэнд, Үйлдвэр хөдөө аж ахуйн сайд нарын хамтарсан 2013 оны 439/А-148 дугаар тушаалаар батлагдсан “Нэг эрүүл мэнд” салбар хоорондын зөвлөлийн Техникийн ажлын хэсгээс 2015 онд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэн ажиллалаа. Үүнд: -Эрүүл мэнд, спортын яам, Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв, Мал эмнэлгийн үржлийн газар, Өвөрхангай аймгийн Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв хамтран Өвөрхангай аймгийн Арвайхээр хотод 2015 оны 05 дугаар сарын 28-ны өдөр “Төвийн бүсийн зоонозын халдварт өвчний үед эрт сэрэмжлүүлэг, хариу арга хэмжээ” сэдэвт үзүүлэх сургууль зохион байгууллаа. Үзүүлэх сургуулилтад Эрүүл мэнд, спортын сайд Г.Шийлэгдамба, ЭМСЯ-ны Нийгмийн эрүүл мэндийн хэлтсийн дарга П.Оюунцэцэг, Өвөрхангай аймгийн засаг дарга Д.Тогтохсүрэн, Өвөрхангай аймгийн ЭМГ, Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төв, Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг-Мал эмнэлэг үржлийн газар, Улсын мал эмнэлэг, ариун цэврийн төв лабораторийн мэргэжилтнүүд, Хэнтий, Баянхонгор, Архангай, Сэлэнгэ, Нийслэлийн ЗӨСТөвүүдийн удирдлага, аймгийн холбогдох агентлагуудын мэргэжилтнүүд зэрэг нийт 132 албан хаагчид оролцов. -Өмнөговь аймгийн Даланзадгад хотод 2015 оны 7 дугаар сарын 2-ны өдөр “Зөөвөрлөгдөн тархах зоонозын халдварын урьдчилан сэргийлэлт, хариу арга хэмжээ”сэдэвт дадлага сургуулилт зохион байгуулагдлаа. Дадлага сургуулалтыг Өмнөговь аймгийн Зоонозын өвчин судлалын төв, ЭМСЯ-ны харьяа Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв, Өмнөговь аймгийн Засаг даргын тамгын газар хамтран зохион байгуулсан бөгөөд Улсын мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар, Мал эмнэлгийн хүрээлэн, Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв, Дундговьаймгийн ЗӨСТ, Өмнөговь аймгийн Эрүүл мэндийн газар, Онцгой байдлын газар, Бүсийн оношлогоо, эмчилгээний төв зэрэг байгууллагуудаас нийт 60 гаруй мэргэжилтнүүд оролцож зоонозын халдварын болзошгүй дэлдэлтийн үед салбар хоорондын хамтын ажиллагааг хэрхэн хангаж ажиллах талаар чөлөөт ярилцлага өрнүүлж, ярилцлагаас гарсан саналуудыг нэгтгэн Монгол Улсын Шадар сайд болон ЭМСЯ -нд хүрүүлэхээр шийдвэрлэв. -ЗӨСҮТ-өөс“Зоонозын өвчний тулгамдсан асуудал” сэдэвт Олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлыг ДЭМБ-ын санхүүжилтээр 2015 оны 06-р сарын 29-ны өдөр зохион байгууллаа. Хуралд Эрүүл мэнд, спортын яам, ЗӨСҮТ,Аймаг нийслэлийн ЗӨСТ-үүд, ОХУ-ын Эрхүү хот дах Сибирь, Алс Дорнодын тарваган тахал судлалын эрдэм шинжилгээний хүрээлэн, Новосибирск хот дах туршилт ба эмнэлзүйн эрдэм шинжилгээ судалгааны хүрээлэн, БНХАУ-ын хорио цээр, хяналтын академи, ӨвөрМонголын хилээр орох-гарах хорио цээр, хяналтын товчоо, Хөх хот,Эрээн хотын олон улсын аялал жуулчлалын эрүүл мэндийг хамгаалах төв, ХӨСҮТ, УМЭАЦТЛ, БОНХАЖЯ-Биоаюулгүй байдлыг хангах үндэсний хороо,	
--	--	--

	Нийгмийн эрүүл мэндийн хүрээлэн, Онцгой байдлын ерөнхий газар, МЭХ, Нийслэлийн эрүүл мэндийн газрын нийт 100 гаруй эрдэмтэн судлаач, эмч, мэргэжилтнүүд оролцлоо. 2015 оны 10-11 сард ДЭМБ, ХӨСҮТ, МЭХ зэрэг байгууллагуудтай хамтран ЗӨСҮТ-ийн ЭУББТ-ийн 2 тархвар судлаач халдварт өвчний эрт сэрэмжлүүлэх хариу арга хэмжээний бэлэн байдал, салбар зөвлөлийн хоорондын үйл ажиллагааг үнэлэх, цаашид үйл ажиллагаа, эрхзүйн орчныг сайжруулах зорилгоор Дорнод, Завхан, Өмнөговь, Сэлэнгэ аймгууд, Нийслэлийн Сонгинохайрхан, Багануур дүүргүүдийн Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар, эрүүл мэндийн газар, онцгой байдлын хэлтэс /газар, мэргэжлийн хяналтын хэлтэс/ газар, сум өрхийн эрүүл мэндийн төв, зоонозын өвчин судлалын төв зэрэг орон нутгийн байгууллагуудыг хамруулан асуумж, ярилцлагын хэлбэрээр үнэлгээ хийгдлээ. Үнэлгээгээр салбар хоорондын байгууллагуудын үйл ажиллагаа аймаг, орон нутгийн хэмжээнд тогтмолжоогүй, зөвхөн зоонозын болон халдварт өвчний дэгдэлт гарсан тохиолдолд онцгой комиссын албан шийдвэрээр хамтран ажилладаг. Тайван үед мэдээ, мэдээлэл солилцох, хамтарсан тандалтыг зохион байгуулах, хамтарсан сургалт, сурталчилгааг төрийн байгууллагууд бие даан хэрэгжүүлдэггүй гэсэн үр дүн гарсан байна. -“Нэг эрүүл мэнд” D43 төслийн 1 дүгээр багийн хамт “Монгол орны хачигт халдварын судалгаа” төсөлт ажлын хүрээнд 2015 оны хаврын судалгааны дээж цуглуулах, талбарын тандалт судалгааг хамтран хийж арга туршлага солилцох, суралцах; төслийн багийн сорьц цуглуулах шинэлэг арга аргачлалтай танилцах зорилгоор: Сэлэнгэ аймгийн Ерөө, Түшиг сумдад ажиллаж ойгоос цуглуулсан <i>I.persulcatus</i> зүйлийн 481, <i>D.nuttalli</i> зүйлийн 39, малаас цуглуулсан <i>D.nuttalli</i> зүйлийн 180 нийт 700 хачгийг ЗӨСҮТөвийн шимэгч судлалын лабораторид физиологи, популяцийн судалгаа хийж D 43 төслийн багийнханд бүртгэлийн хамт хүлээлгэн өгсөн. МАУАкадеми, АНУ-ын Duke-ийн Их сургуулийн хамтран хэрэгжүүлж буй D-43, “Нэг эрүүл мэнд” төслийн багтай хамтарсан Улаанбаатар хотын Тэрэлжийн орчим тандалт судалгаануудыг тус тус хийж гүйцэтгэлээ. -Мал эмнэлгийн эмч мэргэжилтэн нартай хамтран баруун бүсийн аймгуудад бруцеллиозыг тандалт судалгааны үр дүнгээр илтгэл, өгүүлэл бичин олон нийтэд мэдээлэн ажиллав.	
ОХУ, ХБНГУ, Япон, БНХАУ, АНУ, Казахстан зэрэг гадаад орны мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах	Гадаадын 6 орны 13 байгууллагатай хамтын ажиллагааны гэрээний дагуу хамтран ажиллаж байна.	100

Зарим халдварт өвчний үүсгэгчийн молекул биологийн хамтарсан судалгааг хийх	2012 онд: Зарим халдварт өвчний үүсгэгчийн молекул биологийн хамтарсан судалгааг хийхээр Баянхонгор, Өмнөговь аймгийн ЗӨСТөвөөс материал дээжлэн ийлдсийн санд хүлээн авсан.	80
Стратегийн зорилго: 7.2 Төвийн болон салбарын хэмжээний удирдлагын уялдаа холбоо, мэдээллийн тогтолцоог сайжруулах		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 7.2.1: Удирдлагын мэдээ, мэдээллийн нэгдмэл тогтолцоог сайжруулах	Хүрэх үр дүн: Байгалийн голомтот халдварт өвчний мэдээ, мэдээллийн тогтолцооны чанар сайжирч бэхжсэн байна	
Мэдээ, мэдээллийг цахим хэлбэрээр дамжуулж хэвших	2015 онд: “Вакцин, биобэлдмэлийн онлайн захиалга” програмыг боловсруулж, програмыг ашиглах гарын авлага боловсруулж, 21 аймаг, нийслэлийн ЭМГ, ЗӨСТ-үүдэд 1/71 дугаарт албан тоотоор хүргүүлсэн. Вакцин, биобэлдмэлийн захиалгыг онлайнаар авах анхны ажил амжилттай хэрэгжсэн бөгөөд 21 аймгийн, нийслэлийн ЭМГ, ЗӨСТ-үүдийн 2016 оны захиалгыг бүрэн авч нэгтгэн захиалсан. Зоонозын өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдлыг бүртгэх, хадгалах мэдээллийн сангийн програмыг боловсруулж, ЗӨСҮТ болон ЗӨСТ-үүд сэжигтэй тохиолдлын дуудлагын тухай бүр бүртгэл хийж байна. Програмын дагуу гарын авлага боловсруулсан.	90
Байгууллагын цахим хуудсыг тогтмол ажиллуулах	2012 онд: Байгууллагын цахим хуудсыг төрийн байгууллагын вэбсайтад тавих шаардлага MNS6285:2011 стандартын дагуу шинэчлэн үйл ажиллагааг үндэсний дата төв улсын өмчит үйлдвэрийн газар төвлөрүүлэн ажиллуулж байна. Цахим хуудсанд шинэ домайн нэр авч, байгууллагын цахим шуудангийн хаягийг шинэчилж, нэр бүхий хүмүүсийг албаны цахим шуудангийн хаягтай болгосон. Үйл ажиллагаа тогтмолжин хэвийн ажиллаж байна.	100
Мэдээллийн технологийн мэргэжилтнүүдийг чадавхжуулах	Эрүүл мэндийн хөгжлийн үндэсний төвөөс зохион байгуулсан “Hi info” программ хэрэглэхтэй холбоотой сургалтанд 3 мэргэжилтэн, Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвд “Телемедицин өнөөгийн байдал ирээдүйн чиг хандлага” Монгол Солонгосын хамтарсан симпозиумд 2 мэргэжилтэн, IRIS програмын тайлан бэлтгэх “R” кодны сургалтанд 3 мэргэжилтэн, Телемедицины хөгжил дэлхийн түвшинд болон Монгол улс дахь өнөөгийн хөгжил” сургалтанд 1 мэргэжилтэнг тус тус хамруулж мэргэжлийн ур чадварыг дээшлүүлсэн.	100
Мэдээллийн технологийн дэвшилтэт техник хэрэгслээр ханган ашиглалтыг сайжруулах	2013 онд: Epson me330, Samsung ML1610 маркийн принтерүүдийн толгойг 2 удаа цэвэрлэж, 1 компьютерийн гар, хард, 5 принтерийн гэмтлийг нь зассан. 15 компьютерт үйлдлийн ситем дахин суулгаж, хэрэглээний програмыг давхардсан тоогоор 40 удаа, принтерийн драйверийг 5 удаа суулгаж, 20 компьютерт шээрлэсэн. 5 компьютерийн системийн гэмтлийг зассан. Сүлжээнд өргөтгөл хийн 1 свич нэмж, 2 компьютерт шинээр сүлжээ татсан.. Байгууллагын дотоод сүлжээг цэгцэлж 9 компьютерт дотоод сүлжээний тохиргоо хийсэн. Вирусны програмын	100

	сунгалтыг 15 компьютерт хийж, хэвийн ажиллагаанд нь 7 хоног бүр хяналт тавьж хэвийн үйл ажиллагааг ханган ажилсан. 2014 онд: Тог баригч Cisco SR224 181500 төгрөг, Свич APC SUA 1500 –ийг 792000 төгрөгөөр тус тус авч серверийн хэвийн үйл ажиллагааг ханган ажилласан. Төвд Subdomain эрх авах хүсэлтийг 2014 оны 01 сарын 21-ны 1/17 тоот албан бичиг явуулсаны дагуу 14 Subdomain эрх авсан. Тарваган тахал, хачигт халдвар, боом, галзуу өвчний мэдээллийн өгөгдлийн санд шаардлагатай, түүнд агуулагдах мэдээллийн зохион байгуулалт, өгөгдлийн сангийн ерөнхий загварыг Visual Studio 2008 программыг ашиглан боловсруулсан. Үүнд дээрх өвчний мэдээллийн хүснэгтийг MS SQLServer 2008-ийг ашиглан Patient, Register, Sickness, Hospital, Clinical, Epidemiology, Laboratory, NatureMethod, StockDisease, Epicenter гэх үндсэн хүснэгтүүд болон туслах хүснэгтүүдийг үүсгэсэн бөгөөд өвчний мэдээллийн баазыг Visual Studio 2013 ашиглан веб-д суурилсан программ болгож өөрчилж серверт суурилуулсан. Веб браузер ашиглан мэдээллийн санг ашиглах боломжтой. -Цахим номын сан хийх ажлын хүрээнд: Төвийн эрдэм шинжилгээний бүтээлүүдийг web-д суурилсан онлайн хэлбэрт шилжүүлж байна. 2015 онд: Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллагын санхүүжилтээр ирүүлсэн шуурхай удирдлагын нэгжийн тоног төхөөрөмж болон ЭМСЯ, Хуавэй Технологи ХХК-ийн хооронд БНХАУ-ын хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжиж байгаа “Цахим эрүүл мэнд” төслийн 14 нэр төрлийн 54 компьютер, программ хангамжийг хүлээн авлаа. Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвөөс panasonic kx-vc1300 маркийн видео хурлын систем, th-48lfe8w маркийн дэлгэц, dell optiplex 7020 маркийн компьютер, APC1500VA маркийн тог баригч зэрэг төхөөрөмжүүдийг шинээр нийлүүлж, 2 удаа видео хурал хийсэн.	
Зайнаас эмнэлэг хооронд мэдээлэл солилцох	2012 онд: “Телемедициний үндэсний сүлжээний ажиллах журам”-ыг шинээр боловсруулан гаргах болсонтой холбогдуулан журмын төсөлд тусгах саналаа ЭМГ-т хүргүүлж, Телемедициний тоног төхөөрөмжийн тохиргоог эрүүл мэндийн яам, эрүүл мэндийн хөгжлийн төвүүдтэй хийж үйл ажиллагаа тогтмолжсон. 2013 онд: “Мал амьтны галзуугийн өвчлөл, галзуу өвчний сэжигтэй мал амьтанд уруулж, ноцуулсан хүний сэжигтэй дуудлага, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ” болон “Хачгаар дамжих халдвараас сэргийлэх арга хэмжээ, дархлаажуулалт” сэдвээр телемедициний сүлжээнд холбогдсон Ховд, Төв, Орхон, Дорнод, Өвөрхангай, Архангай, Сүхбаатар аймгуудын НЭ, БОЭТ, ЗӨСТ-ийн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдтэй холбогдсон. 2014 онд: Төвийн захирлын 2014.03.12-ны А/16 тоот тушаалын дагуу “Телемедициний сүлжээ ашиглан зайн оношилгооны зөвлөгөө өгөх хуваарь” боловсруулж батлуулан ЭМХҮТөвд	100

	телемедицин зохион байгуулах тухай 2014.02/81 тоотыг цахимаар хүргүүлэн 14 аймгийн ЗӨСТ-ийн эмч, мэргэжилтэнд цахим сургалтуудыг тус тус хийсэн байна.	
Статистикч их, бага эмч нарыг статистикийн мэргэжил дээшлүүлэх сургалтанд хамруулах	ЭМСЯ, ЭМХҮТ-өөс зохион байгуулсан “Нотолгоонд суурилсан шийдвэр гаргах ур чадвар бүсчилсэн сургалт”-нд статистикч бага эмчийг хамруулсан.	80
Мэдээллийн сан боловсруулахад шаардлагатай техник тоног төхөөрөмжөөр хангагдах	Epson me330, Samsung ML1610 маркийн принтерүүдийн толгойг 2 удаа цэвэрлэж, 1 компьютерийн гар, хард, 5 принтерийн гэмтлийг нь зассан. 15 компьютерт үйлдлийн ситем дахин суулгаж, хэрэглээний програмыг давхардсан тоогоор 40 удаа, принтерийн драйверийг 5 удаа суулгаж, 20 компьютерт шээрлэсэн. 5 компьютерийн системийн гэмтлийг зассан. Сүлжээнд өргөтгөл хийн 1 свич нэмж, 2 компьютерт шинээр сүлжээ татсан.. Байгууллагын дотоод сүлжээг цэгцэлж 9 компьютерт дотоод сүлжээний тохиргоо хийсэн. Вирусны програмын сунгалтыг 15 компьютерт хийж, хэвийн ажиллагаанд нь 7 хоног бүр хяналт тавьж хэвийн үйл ажиллагааг ханган ажилсан.	100
БГХӨ-ний газарзүйн мэдээллийн санг боловсруулах, гарын авлага боловсруулах, олны хүртээл болгох	Тарваган тахал, хачигт халдвар, боом, галзуу өвчний мэдээллийн өгөгдлийн санд шаардлагатай, түүнд агуулагдах мэдээллийн зохион байгуулалт, өгөгдлийн сангийн ерөнхий загварыг Visual Studio 2008 программыг ашиглан боловсруулсан. Үүнд дээрх өвчний мэдээллийн хүснэгтийг MS SQLServer 2008-ийг ашиглан Patient, Register, Sickness, Hospital, Clinical, Epidemiology, Laboratory, NatureMethod, StockDisease, Epicenter гэх үндсэн хүснэгтүүд болон туслах хүснэгтүүдийг үүсгэсэн бөгөөд өвчний мэдээллийн баазыг Visual Studio 2013 ашиглан веб-д суурилсан программ болгож өөрчилж серверт суурилуулсан. Веб браузер ашиглан мэдээллийн санг ашиглах боломжтой. Серверт гэмтэл осол гараагүй, үйл ажиллагаа хэвийн явагдсан. Серверт өвчлөлийн мэдээллийг хадгалсан нэгдсэн өгөгдлийн санг суурилуулсан. Dell PowerEdge T410 маркийн сервер дээр Apache, MySql Server ашиглан мэдээллийн сангийн програмыг серверт суурилуулж ажиллагаанд оруулсан. Төвийн эмч, мэргэжилтнүүдэд зоонозын өвчний өгөгдлийн санг хэрхэн ашиглах талаар зааварчилгааг ажлын байрны тасралтгүй сургалтаар өгсөн байна	100
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 7.2.2: Төвийн хэмжээнд судалгаа, шинжилгээний ажлыг өргөжүүлэх, нотолгоонд суурилсан шийдвэр гаргалтыг сайжруулах	Хүрэх үр дүн: Эрдэм шинжилгээ, судалгааны үр дүнд тулгуурлан тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэнэ.	
Дотоодын болон олон улсын эрдэм шинжилгээний бага хурал зохион байгуулах, гадаад, дотоодод	2012 онд: ЗӨСҮТ нь ШҮТ-ийн “Монгол орны ашигтай бичил биетэн болон эмгэг төрөгч нянгийн генотипийн судалгаа” төслийн “Монгол оронд тохиолдож буй хачигт энцефалит өвчний үүсгэгчийн нутгийн омгийн судалгаа” сэдэвт дэд төсөл, Инновацийн “Тарваган тахал, хуурмаг	100

зохиогдож буй эрдэм шинжилгээний хуралд тогтмол оролцох	сүрьеэгийн үүсгэгчийг оношлох нян залгиур хуурайшуулах судалгаа” сэдэвт төслүүдийг амжилттай хэрэгжүүлж байна. ОХУ-ын Эрхүү хот дахь Халдвар, нян судлалын хүрээлэнтэй хамтран “ОХУ болон Монгол улсын хил орчмын нутаг дахь хачигт энцефалит өвчний үүсгэгч ба дамжуулагчийн молекул биологийн онцлог ба нийтлэг шинжүүд “ төслийн хүрээнд Сэлэнгэ аймгийн Оросын холбооны улстай хил залгаа орших Алтанбулаг, Хүдэр сумдад хачгаар дамжих халдварт өвчний тандал судалгааг хийж, цуглуулсан зарим хачигнаас РНХ болон ДНХ ялгасан. Хачигт энцефелитийн өвөрмөц РНХ ба <i>echrlihiosis, ricketsiosis, borreliosis</i>-ийг үүсгэгч ДНХ-ийн өвөрмөц хэсгийг судлахад энэхүү судалгаанд хамрагдсан хачигнаас өвчин үүсгэгч илрээгүй. Солонгос улсын KOICA –ын санаачлага, санхүүжилтээр Зүүн өмнөд Азийн орнуудад хэрэгжүүлж буй “Монгол дахь уур амьсгалын өөрчлөлт болон дамжуулагчаар дамжих халдварт өвчний хяналтыг сайжруулах” төслийн хүрээнд 2011-2012 онд хийгдсэн судалгааны үр дүнгүүдээр “Дамжуулагчаар дамжих өвчлөлийн талаарх олон нийтийн сургалт сурталчилгаа, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны ололтууд”, “Хачигт халдварын тархалтыг Сэлэнгэ аймгийн Хүдэр, Алтанбулаг сумын хүн амд ийлдэс судлалын шинжилгээгээр илрүүлж судалсан үр дүн”, “Тарваган тахал өвчний байгалийн голомтын идэвхижилд нөлөөлөгч хүчин зүйлс ба бичил цаг уурын нөлөөллийг Говь –Алтай аймгийн Тонхил суманд судласан судалгааны үр дүн”, “Хачигт халдварын дамжуулагч болох хачигийн тоошил, зүйлийн бүрдэл, халдваржилтыг бичил цаг уурын өөрчлөлттэй холбож Сэлэнгэ аймгийн Хүдэр, Алтанбулаг суманд судалсан судалгааны үр дүн”, “Монголд шумуулын зүйлийн бүрдэл, экологийн талаарх судлагдсан байдлын талаарх тойм судалгааны үр дүн” сэдэвт илтгэлүүдийг боловсруулан Кампучи, Лаос, Папуа Нью Гвиней, Монгол, Австри, Индонез улсуудад “Дамжуулагчаар дамжих өвчлөлийн хяналтыг сайжруулах ба уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөллийг бууруулах” төслийн хүрээнд зохион байгуулагдсан хурлуудад амжилттай хэлэлцүүлсэн. Шинэ ба сэргэж буй халварын тулгамдсан асуудал эрдэм шинжилгээний хурлыг ЭМЯ, ХӨСҮТ –тэй хамтран зохион байгуулсан. Төвөөс жил бүр зохион байгуулдаг “Зоонозын халдварт өвчний тулгамдсан асуудлууд ”Эрдэм шинжилгээний хурлыг 2 жилд 1 удаа зохион байгуулахаар шийдвэрлэсэн ба 2013 онд зохион байгуулах бэлтгэл ажлыг хийж байна. 2013 онд: Дэлхийн банкны санхүүжилтээр “<i>Шинэ болон дахин сэргэж буй халдварт өвчний бэлэн байдал, хариу арга хэмжээ</i>” сэдэвт олон улсын хурлыг зохион байгууллаа. Хурлын үеэр шинэ болон дахин сэргэж буй халдварт өвчний эсрэг хариу арга хэмжээ авах, бэлэн байдлыг хангахад салбар хоорондын болон хөрш зэргэлдээ орнуудын хилийн хамтын ажиллагааны өнөөгийн байдал, тулгамдаж буй асуудлыг хэлэлцэж, тус хуралд ОХУ-ын хүний аюулгүй байдал, хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах хяналтын холбооны газар, БНХАУ-ын Чанарын хянан	
--	---	--

	шалгалт, хорио цээрийн ерөнхий газар, Бээжин хот дахь хорио цээр, хяналтын академи, Өвөр Монголын хорио цээр болон орох-гарахыг хянах товчоо, Эрээн хотын олон улсын аялал жуулчлалын эрүүл мэндийг хамгаалах төвийн мэргэжилтэнүүд, Монгол улсаас Эрүүл мэндийн яам, Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв, Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв, ОБЕГ, МХЕГ, Хилийн мэргэжлийн хяналтын газар, хөдөө орон нутгийн мэргэжилтнүүд тус тус оролцсон. Энэ удаагийн хурлаар гадаад, дотоодын байгууллагын эрдэмтэн судлаачдын 29 илтгэл, өгүүллийг англи хэл дээр эмхэтгэн эрдэм шинжилгээний №20-д хэвлэн нийтлүүлж олны хүртээл болголоо. 2014 онд: Шинжан Уйгарын өөртөө засах орны Өрүмчи хотод “Төв Азийн орнуудын зоонозын өвчний төлөв байдал” сэдэвт хуралдаанд төвийн биологич Ж. Батцэцэг “Зоонозын халдварт өвчний Монгол дахь төлөв байдал” сэдэвт илтгэл, Казахстаны М.Айкимбаевын нэрэмжит зоонозын ба хөл хориот өвчний эрдэм шинжилгээний төвийн харъяа Уральскийн тарваган тахал эсэргүүцэх станцийн 100 жилийн ойд зориулсан эрдэм шинжилгээний хурал 2014.08.7-8 ны өдрүүдэд зохион байгуулагдаж төвийн захирал М. Нямсүрэн болон биологч Д.Цэрэнноров нар оролцон “Современная ситуация чумы в Монголии” сэдэвт илтгэл, ОХУ-ын Эрхүү хот дах Сибирь, Алс Дорнодын тарваган тахал эсэргүүцэн судлах эрдэм шинжилгээний хүрээлэнгийн 80 жилийн ойд зориулсан “Гамшгийн бүсийн халдвар эсэргүүцэх арга хэмжээний тулгамдсан асуудлууд” сэдэвт онол-практикийн хуралд төвийн мэргэжилтнүүдийн 6 илтгэл, өгүүлэл хэвлэгдсэнээс “Хэнтий аймгийн боом өвчний голомтонд хийгдсэн судалгаагаар голомтын экологи-эпидемиологийн мужлал, хөрсний тархалт” сэдвээр аман болон ханын илтгэл тус тус хэлэлцэгдэж шилдэг илтгэлээр шалгарсан. 2015 онд: “Зоонозын халдварын тулгамдсан асуудал” сэдэвт олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлыг 2015 оны 06 сарын 29-ний өдөр “Өртөө толгой” аялал жуулчлалын цогцолборт амжилттай зохион байгуулсан. Хуралд Эрүүл мэнд, спортын яам, ЗӨСҮТ, Аймаг нийслэлийн ЗӨСТ-үүд, ОХУ-ын Эрхүү хот дах Сибирь, Алс Дорнодын тарваган тахал судлалын эрдэм шинжилгээний хүрээлэн, Новосибирск хот дах туршилт ба эмнэл зүйн эрдэм шинжилгээ судалгааны хүрээлэн, БНХАУ-ын хорио цээр, хяналтын академи, Өвөр Монголын хилээр орох-гарах хорио цээр, хяналтын товчоо, Хөх хот, Эрээн хотын олон улсын аялал жуулчлалын эрүүл мэндийг хамгаалах төв, ХӨСҮТ, УМЭАЦТЛ, БОНХАЖЯ-ны дэргэдэх Биоаюулгүй байдлыг хангах үндэсний хороо, Нийгмийн эрүүл мэндийн хүрээлэн, Онцгой байдлын ерөнхий газар, МЭХ, УМЭАЦТЛ, Нийслэлийн эрүүл мэндийн газрын нийт 100 гаруй эрдэмтэн судлаачид, эмч, мэргэжилтэнүүд оролцсон. Энэхүү хуралд тарваган тахал, хачигт энцефалит, хачигт риккетсиоз, боом, шувууны томуу, хулгана тахал, тромбоцитопени дагалдсан халтай чичрэгт хамшинж, гельминтоз зэрэг өвчний тандал судалгааны үр дүн, молекул биологийн судалгаа, уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөлөл зэрэг чиглэлээр нийт 12 илтгэлийг хэлэлцүүлсэн.	
--	--	--

	-Монголын вирүс судлалын нийгэмлэг (МВСН), Монголын анагаах ухааны академи, Халдварт Өвчин Судлалын Үндэсний Төв, Зоонозын Өвчин Судлалын Үндэсний Төв, Халдварт Өвчинтэй Тэмцэх Монголын Үндэсний Холбоо хамтран “Вирүс судлалын тулгамдсан асуудлууд” үндэсний 15 дугаар бага хурлыг Улаанбаатар хотноо зохион байгууллаа. Хуралд нийт оролцогч байгууллагуудын эрдэмтэн, судлаачид судалгааны 13 илтгэлийг хэлэлцүүлээ. Энэ удаагийн үндэсний бага хуралд ЗӨСҮТ-ийн тархвар судлагч их эмч Б.Уянга нар “Монгол улс дахь хачигт энцефалит өвчний тархалт” сэдэвт аман илтгэл, вирүс судлагч Б.Байгалмаа нар “Монгол оронд тархаж болох Ханта вирүсийн халдварын эрсдэл” ханын илтгэл тус тус хэлэлцүүлсэн. Б.Байгалмаа нарын илтгэл ханын илтгэлийн 3 дугаар байрыг эзэлж гэрчилгээ, мөнгөн шагналаар шагнууллаа. -Хэнтий аймгийн 70 жилийн ойд зориулсан “Зоонозын халдварт өвчний өнөөгийн байдал, тэмцэх арга зам” сэдэвт эрдэм шинжилгээний хуралд 5 өгүүлэл, илтгэл хэлэлцүүлж оролцсон. УМЭАЦТЛ-оос зохион байгуулсан “Оношлох эрдэм дэвшилт арга” онол үйлдвэрлэлийн бага хуралд тархвар судлагч их эмч Э.Түвшинцэцэг, П.Пүрэвдулам нар оролцсон ба хурлын эмхэтгэлд 1 өгүүлэл хэвлүүлсэн.	
Судалгаа шинжилгээ явуулах арга зүй, арга, аргачлалын талаар сургалт явуулах, тусгай гарын авлага бэлтгэх	2014 онд: “Судалгааны арга зүй ба анхан шатны статистик боловсруулалт” сэдэвт гарын авлагыг бэлтгэж, дэд захирлаар хянуулан хэвлэн гаргасан. Мөн цахим хувилбараар төвийн нийт эмч, биологичдод албаны майл хаягаар дамжуулан тараахын зэрэгцээгээр дотоод сүлжээнд байрлуулсан. EpiInfo 7 программын гарын авлагын анхны хувилбарыг цахим хэлбэрээр бэлэн болгосон. 2015 онд: D43 төслийн багийн гишүүдтэй хамтаран төвийн эмч, биологич нарт зориулж санхүүжүүлэгч байгууллагад төслийн санал бичих, санхүүжүүлэгч байгууллагаа хэрхэн олох, олон улсын сэтгүүлд өгүүлэл бичихэд анхаарах зүйлс зэрэг сэдвүүдээр хичээл орсон. -Төвийн биологичдод зориулж “Амьтан судлалын онолын асуудлууд”, “Эволюцийн биологи”, Экологи: Бүлгэмдэл ба популяцийн түвшин дэх тархалт, элбэгшилийн асуудлууд” сэдэвт сургалтыг 5 сарын 21-22 өдрүүдэд зохион байгуулсан. -Төвийн биологич нарт зориулсан “QGIS программыг хээрийн судалгаанд ашиглах нь”, “Статистикын үндэс” сэдэвт хичээлийг 5 сарын 25-26 өдрүүдэд заасан. Сургалтанд үндэсний төвийн 5 биологич 3 их эмч хамрагдсан. -Бабизооз, эрлихиоз өвчнүүдээс урьдчилан сэргийлэх цахим сонинг мэргэжлийн багуудтай хамтран боловсруулж байгууллагын цахим хуудаснаа байршуулсан. -Эмч нарт зориулсан “Хүнд халдварлах халдварлах зоонозын өвчин” гарын авлагыг ДЭМБайгууллагыг тусламжтай хэвлүүлж олны хүртээл болгосон байна.	100

	Вакцины цахим захиалгын болон сэжигтэй дуудлагын программыг ашиглах гарын авлагуудыг боловсруулж хичээл заасан.	
Судлаачдын авъяас чадварыг нээн илрүүлэх, хөгжүүлэх, тэдний ёс зүй соёлыг төлөвшүүлэх, “мэргэшсэн судлаачдын баг” бүрдүүлэх	Жил бүр Эрдэм шинжилгээ-судалгааны ажилд эмнэлгийн эмч, мэргэжилтнүүдийг татан оролцуулах, тэдгээрийн урамшууллын тогтолцоог бий болгохын тулд судалгаа шинжилгээ хийх сонирхолтой эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэй гэрээ байгуулан ажиллаж ажлыг дүгнэн 25 хувь хүртэл цалингийн урамшуулалд хамруулаад байна.	90
Эрдэм шинжилгээ судалгааны ажил хийж буй эмч, мэргэжилтнүүдийн магистрантур, докторантурт элсэн суралцах болон судалгааны арга зүйд суралцахад нь дэмжлэг үзүүлэх.	2014 онд: Анагаах ухааны доктор 5, Биологийн ухааны доктор 1, Клиникийн профессор 2, Анагаахын ба биологийн ухааны магистр 24 ажиллаж байна. Докторантурт 4 (МУИС- д 2, шимэгч судлагч Ж.Батцэцэг, генетикч Х.Тунгалаг, ЭМШУИС-2 их эмч, Б.Уянга, Х.Бурмаа), магистрантурт 2 (МУИС-д 1 биологич Л.Пүрэвдулам, ЭМШУИС-д 1 их эмч Б.Байгальмаа) эмч, мэргэжилтэн суралцаж байна. МУИС-ийн Шинжлэх ухааны сургуульд “Хэнтий аймагт бүртгэгдсэн боом өвчний тархалт” сэдвээр Судалгаа шинжилгээ, сургалт, технологийн албаны мэргэжилтэн Н.Ураншагай магистрын зэргийг амжилттай хамгаалсан. Шинэ Зеланд улсын Массейн их сургуульд Тандалт судалгааны албаны тархвар судлагч их эмч А.Долгорханд “Шинэ болон дахин сэргэж байгаа халдварт өвчинтэй тэмцэх чадавхийг бэхжүүлэх” төслийн хүрээнд онлайнаар суралцаж магистрын зэргийг амжилттай хамгаалсан. Зэрэг хамгаалсан мэргэжилтэнүүдэд байгууллагаас мөнгөн урамшуулал олгосон. 2015 онд: ЗӨСҮТ-ийн захирлын тушаалаар 2015 онд шинэчлэн баталсан “Эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлын үр дүнгээр урамшуулал олгох журам”-ын дагуу ТСТ-ын биологч, МУИС-ийн магистрант Л.Пүрэвдулам “Монгол орны зарим бүс нутгийн халдварт өвчин дамжуулагч шумуулын тархалт,экологийн онцлог, өвчин дамжуулах холбогдол”, НЭМЭШТСА-ны статистикч бага эмч Х.Бурмаа “Монгол улс дах боом өвчний тархвар зүйн онцлог, тандалт судалгаа” сэдвүүдээр гэрээ байгуулан хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. Магистр докторын сургалтанд суралцагчдад ажлын цагийн зохицуулалт хийн кридиц цагийн хичээлд цалинтай хамрагдах боломжийг олгон ажилласан.Магитрант Л.Пүрэвдуламын судалгааны арга зүйг төвийн дэргэдэх эрдмийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн зөвлөмж өгч дараагийн шатны хуралд оруулах шийдвэр гаргасан.	100
Монгол оронд зонхилон тохиолддог зоонозын халдварт өвчин үүсгэгч бичил биетний нутгийн омгийн генийн судалгаа хийх	2012 онд: "Монгол орны ашигтай бичил биетэн болон эмгэгтөрөгч нянгийн генотипийн судалгаа" төслийн "Монгол оронд тохиолдож буй хачигт энцефалит өвчний үүсгэгчийн нутгийн омгийн судалгаа"-г гүйцэтгэсэн .	80

Зарим халдварт өвчний оношлогооны бэлдмэл үйлдвэрлэх, хуурайшуулах	2012 онд: “Тарваган тахал, хуурмаг сүрьеэгийн нян залгиур хуурайшуулах туршилтын ажлын арга зүй”-г эрдмийн зөвлөлийн хурлаар батлуулж, ЭМЯ-ны Анагаахын ёс зүйн хяналтын хорооноос туршилтын ажил гүйцэтгэх зөвшөөрөл авсан. -Хуурайшуулалтад 250 мл тарваган тахлын, 240 мл хуурмаг сүрьеэгийн шингэн нян залгиурыг (сери 38) үйлдвэрлэж, хуурайшуулагч төхөөрөмжийн (Labconco® FreeZone® Triad™ Stoppering Tray Dryers) зааврын дагуу 40 мл тарваган тахлын нян залгиурыг фильтрийн цаасанд 0.5мл-ээр, мөн 150 мл тарваган тахал, 50 мл хуурмаг сүрьеэгийн нян залгиурыг хамгаалах орчинтой (1%, 5%-ийн полиэтилен гликоль, 0.1М, 0.5М сахарозын уусмал) болон орчингүй байдлаар флаконд 1 мл-ээр савлаж, 8 хувилбарт дулааны хэмийн горимд 18 удаа хуурайшуулж туршсан. Хуурайшуулсан тарваган тахлын нян залгиурын идэвхийг 18 цувралд 22 удаа, хуурмаг сүрьеэгийн нян залгиурыг 11 цувралд 12 удаа, таньцыг Аппельман болон Грациагийн аргаар 16 удаа тус тус шалгахад өвөрмөц идэвхтэй, хамгаалах орчинтой хуурайшуулах туршилт илүү амжилттай болсон. 2013 онд: 2012 онд дахин боловсруулсан үйлдвэрлэгчийн фармакопейн “Тарваган тахал, хуурамч сүрьеэ, боомын нян залгиурын чанарын хяналт” өгүүллийг хянаж, засварлан ЭМЯ-ны дэргэдэх Фармакопейн үндэсний хороо, Хүний эмийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлэн, Үйлдвэрлэгчийн фармакопейн өгүүлэл-Хуурмаг сүрьеэгийн оношилгооны нян залгиур ҮФӨ-00019-2013, Боомын оношилгооны нян залгиур ҮФӨ-0017-2013, Тарваган тахлын оношилгооны нян залгиур ҮФӨ-0018-2013 дугаараар тус тус баталгаажуулсан. 2014 онд: Тэжээлт орчны түүхий эд бэлтгэлд хуурайшуулах технологийг туршсан: Цөс болон цөс агуулсан тэжээлт орчин хуурайшуулалтыг амжилттай туршиж, 2015 онд хуурайшуулсан цөсөөр тэжээл үйлдвэрлэн шинжилгээнд турших ажил хийгдэх ба тэжээлт орчин хуурайшуулах технологи нь манай нөхцөлд биобүтээгдэхүүний чанарыг алдагдуулахгүй удаан хугацаанд хадгалах, түүнчлэн савлагааг шинэчлэх боломжтойгоороо давуу талтай. Тэжээлт орчин үйлдвэрлэлийн нэр төрлийг нэмэгдүүлсэн: Бруцеллёзын шөл 4.95л, цустай агарын суурь 2.7л, шоколад агар 0.1л, метилен улаан Фогес-Проскаурийн шөл 0.1л, бруцелл агар 0.26л, бруцелл агарын суурь 0.06л, эскулинтай агар 0.05л нийт 7 нэр төрлийн тэжээлт орчинг шинээр бэлтгэсэн. Розе бенгалын эсрэгтөрөгч гарган авах туршилт хийсэн: В. abortus S19 омгоос гарган авсан эсрэгтөрөгчийн туулайн хэт дархлааны ийлдсийг шинжилгээнд баталгаажуулах туршилтаар 130 мл эсрэгтөрөгч гарган авч, шинжилгээнд туршсан үр дүнгээ сайжруулахаар ажиллаж байгаа нь цаашид ийлдэс судлалын шинжилгээний цомог гарган авах туршилт ажлын суурь технологийг нэмэгдүүлсэн.	100
---	---	------------

	2015 онд: Тарваган тахлын фаг C-39, 0.5M сахарозтай -26 фл, C-39-26 фл, C-42 0.5M сахарозтай-40 фл, C-42 -37 фл, Хуурмаг сүрьеэгийн фаг C-38, 0.5M сахарозтай -12 фл, C-38-13 фл, C-39-55 фл, C-39, 0.5M сахарозтай -30 фл, C-41, 0.5M сахарозтай -22 фл, C-42 0.5M сахарозтай-25 фл, C-42 -32 фл Боомын фаг C-29 0.5M сахарозтай-20 фл, C-30 0.5M сахарозтай-5 фл, C-31 0.5M сахарозтай-5 фл, C-32 0.5M сахарозтай-20 фл, буюу нийт 3 төрлийн 11 серийн 348 флакон фагийг 6 удаагийн хуурайшуулалтаар хуурайшуулсан.	
Стратегийн зорилго: 7.3 Гамшгийн үед бэлэн байх менежментийн чадавхийг бэхжүүлэх		
Стратегийн үйл ажиллагааны зорилт 7.3.1: Гамшгийн үеийн бэлэн байдлын цогц төлөвлөгөөг боловсронгуй болгож, тусламж үйлчилгээний бэлэн байдлыг хангах	Хүрэх үр дүн: Гамшгийн үеийн эрсдлийн менежментийн чадавхи сайжирна	
Гамшгийн үеийн бэлэн байдлын цогц төлөвлөгөөний дагуу ажиллаж тусламж үйлчилгээний бэлэн байдлыг хангаж ажиллах	2012 онд: Эрүүл Мэндийн Сайдын “Гамшгаас хамгаалах эрүүл мэндийн улсын албаны штабын бүрэлдэхүүн, ажил үүргийн хуваарь шинэчлэн батлах тухай” 2012 оны 07 сарын 09-ний өдрийн 248 дугаар тушаалын дагуу Гамшгаас хамгаалах Эрүүл мэндийн улсын албаны штабын шуурхай зөвлөгөөнд ажил үүргийн хувьд хамааралтай ажилчдыг хамруулан “Гамшгийн үеийн бэлэн байдлын төлөвлөгөө”-г батлуулан хэрэгжүүлэн ажиллаа. Төлөвлөгөөг дуудлага хяналтын жижүүр дээр байлгаж ажилтнуудаар судлуулах хариуцсан ажил үүргийг нь танилцуулах, мэргэжлийн байгууллагын тусламж авч сургалт сурталчилгааг явуулахад 49 эмч, мэргэжилтэн хамрагдсан. Түүнчлэн хуульд заасан хувь хэмжээгээр шаардлагатай багаж, хамгаалах хувцас хэрэглэл эд зүйлсийг авах материалын захиалгыг гарган, зарим хувцас хамгаалах өмсгөлийг жолооч, слесарь, цахилгаанчин мужаан, эмч лаборантуудад олголоо. Гамшгийн тухай хууль, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл ахуйн тухай хуулийг сурталчилгааны самбарт байрлуулан хуулийг сурталчилах, таниулах ажлыг хийсэн. Гамшгаас хамгаалах эрүүл мэндийн албаны штабын 2012 оны 12 сарын 21-ны өдрийн хуралдаанаас өгсөн үүрэг даалгаврын дагуу тус төвд ашиглагдаж буй туулах чадвар сайтай тээврийн хэрэгслэл, техник хэрэгсэл, яаралтай дуудлаганд үйлчлэх эмчлэх эрхтэй эмч нарын нэрс, гамшиг ослын үед ашиглах эмнэлгийн хэрэгсэл, ор, ариутгалын бодисын нөөцийн жагсаалтыг гаргаж ЭМЯ-ны Гамшгаас хамгаалах эрүүл мэндийн албаны штабт хүргүүлэв.	100

	2013 онд: Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн болон хамтран ажилладаг байгууллагын бүтэц, удирдлага зохион байгуулалтын өөрчлөлттэй холбогдуулан “Гамшгийн үеийн бэлэн байдлын төлөвлөгөө”-нд хоёр удаа тодотгол хийж, баталгаажууллаа. Гамшгийн үед хэрэглэх шаардлагатай аврах, хамгаалах хувцас, эд зүйл, тоног төхөөрөмжийг жагсаалтын дагуу тусгай зориулалтын байранд хадгалж, ашиглалтыг сайжруулах арга хэмжээ авсан. Төвийн тархвар судлал, тандалын мэргэжлийн багуууд Сэлэнгэ аймагт “Шувууны томуу өвчний сэргийлэлт”, Баянзүрх, Сонгинохайрхан дүүргийн Нэгдсэн эмнэлэг, Төмөр замын төв вокзалд “Тарваган тахал өвчний үед авах арга хэмжээ”, Өмнөговь аймагт “Мал, амьтны галзуу өвчний үед авах арга хэмжээ” сэдвээр 5 удаагийн сургалтыг 2013 онд зохион байгуулж, 440 хүнийг хамрууллаа. 2014 онд: Гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлын төлөвлөгөөнд тодотгол хийж, хэвлэн баталгаажуулав. ЗӨСҮТ-ийн “Гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлын төлөвлөгөө”, “Биотерроризмоос хамгаалах төлөвлөгөө” шинэчлэн боловсруулж батлуулсан. Онцгой байдлын ерөнхий газартай хамтран ажиллах гэрээний төслийг боловсруулж, 2014 оны 8 дугаар сарын 18-ны өдрөөс 1 жилийн хугацаатай байгуулан баталгаажууллаа.. СХД –ийн ОБГ-аас зохион байгуулсан Гамшгаас хамгаалах иж бүрэн сургуульд оролцож 4-р сарын 17, 22-ны өдрүүдэд жагсаалын бэлтгэл, бэлэн байдлаа шалгуулсан. 4-р сарын 24-ний өдөр 22-ын товчоонд бүх бие бүрэлдэхүүн жагсаж, Гамшгаас хамгаалах иж бүрэн сургуулийн нээлтэд оролцсны дараа Сонгинохайрхан дүүрэг дээр Команд штабын сургуульд оролцов. 4-р сарын 25-ны өдөр Найрамдал зусланд “Боом өвчин гарсан үед хэрэгжүүлэх аргахэмжээ”сэдвээр үзүүлэх сургууль зохион байгуулсан. Гамшгаас хамгаалах иж бүрэн сургуулиар манай төвийн бие бүрэлдэхүүн “А” үнэлгээтэй дүгнэгдсэн. -Сургалтад “Гамшгаас хамгаалах талаар төрөөс баримтлах бодлого, гамшгаас хамгаалах чадавхийг бэхжүүлэх үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилт, хууль эрх зүйн орчны шинэчлэл”, “Гамшгийн аюулын тухай зарлан мэдээлэл”, “Газар хөдлөлтийн аюул, түүнээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ”, “Гамшгаас хамгаалах төлөвлөлт” сэдвээр хичээл орж,” Улаанбаатар хотод уушгины тарваган тахал өвчин гарсан тухай” цагийн байдал дээр багаар ажиллаж дадлага хийлээ. ЗӨСҮТ-ийн нийт ажилчдыг “яаралтай цуглар” дохиогоор ажиллуулав. Төвийн захирлын 2014 оны а/46 тоот тушаалаар “Биотерроризмтой тэмцэх шуурхай штаб” болон шуурхай штабын ажиллах журам, албан тушаалтнуудын үүрэгийг баталж өгсөн. 2014 оны 5 сарын 16-ны өдөр Монгол Улсын Терроризмтой тэмцэх ажиллагааг зохицуулах зөвлөлтэй хамтран “Биотерроризмын үед террорист үйлдлийн сөрөг тусгай ажиллагааны шуурхай штабын ажиллагааг зохион байгуулах нь” сэдэвт дадлага сургуулилалтийг тус төв дээр зохион байгуулсан. Уг дадлага сургуулилтаар биотерроризмын үед шуурхай штабыг	
--	--	--

	хэрхэн зохион байгуулах, нөхцөл байдлыг үнэлэх талаар сургалт зохион байгуулж уг сургалтад төвийн удирдлагууд болон алба, тасгын дарга, эмч мэргэжилтнүүд идэвхтэй оролцсон. 2014 оны 10 дугаар сарын 30-ны өдөр ЗӨСҮТ-ийн нийт ажилчдыг “яаралтай цуглар” дохиогоор цуглуулах дадлага хийлээ. Эбола вируст халдварын болзошгүй аюулаас урьдчилан сэргийлэх бэлэн байдлын төлөвлөгөө гарган ажиллаж байна. 2015 онд: Төвийн гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, ЭМС-ын албан даалгаврын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг зохон байгуулж ажиллав. -ЗӨСҮТ-ийн Гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлын төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулсан. “Яаралтай цуглар” дохио өгсөн үед цуглуулах бүдүүвчийг нийт эмч, мэргэжилтнүүдэд хэвлэж өгсөн ба болзошгүй газар хөдлөлтийн үед ажилтан, албан хаагчид барилгын гадна цугларах аюулгүй газар, түүнд хүрэх дөт замыг тодорхойлж тэмдэгжүүлсэн. Монгол Улсын Засгийн газрын 2011 оны 339 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Гамшгийн аюулын тухай зарлан мэдээллийн дохио дамжуулах журам”-ын 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх заалтыг хэрэгжүүлэх хүрээнд Газар хөдлөлтийн үед дуут дохиогоор ажиллах дадлага сургуулилт зохион байгуулах төлөвлөгөө боловсруулан төвийн захирлаар батлуулж, 2015 оны 3 дугаар сарын 26-ны өдөр дуут дохиогоор ажилласан бөгөөд нийт 75 эмч, мэргэжилтэн оролцсон. -Гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлын төлөвлөгөө болон газар хөдлөлтийн үед авах арга хэмжээний талаар нийт ажилчдад танилцуулж, гамшгийн үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар богино хэмжээний видео санамж үзүүлэв. Газар хөдлөлтийн үед дуут дохиогоор ажилласан тухай тайланг 1/242 албан тоотоор ЭМСЯ-нд хүргүүлэв. -Сонгинохайрхан дүүргийн Онцгой байдлын хэлтэсээс төвийн эмч, ажилчдад “Гамшгаас хамгаалах” сургалт хамтран зохион байгуулахаар 1/89 албан тоотоор хүргүүлж сургалтыг 2015 оны 5 дугаар сарын 25-ны өдөр зохион байгуулав. Сургалтад гамшгаас хамгалах тухай хууль, гамшиг, галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх талаар хичээл зааж, Гамшгаас хамгаалах мэргэжлийн ангийн удирдах бүрэлдэхүүнийг оролцуулан газар хөдлөлтийн талаар хоёр цагийн байдал дээр ажиллав. -ЗӨСҮТ-ийн хэмжээнд галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө боловсруулж батлуулав. 2015 оны 5 дугаар сарын 25-ны өдөр Сонгинохайрхан дүүргийн Онцгой байдлын хэлтсийн Гал түймрийн улсын хяналтын ахлах байцаагч ЗӨСҮТ-ийн галын аюулгүй байдалд хяналт шалгалт хийсэн. Хяналт шалгалтын дагуу лабораторийн өргөтгөлд цахилгаанаар ажилладаг тоног төхөөрөмжүүдийн гал түймрийн эрсдэлийг бууруулах зорилгоор 10 гал унтраагуур, төвийн байруудад 10 галын хор, 6 галын самбар нэмж байршуулсан. -Нийслэлийн Засаг даргын 2015 оны “Гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг зохион байгуулах тухай” А/30, дүүргийн Засаг даргын 2015 оны А/143 дугаар захирамжийн дагуу 2015 оны 10-р	
--	--	--

	сарын 26-29-ний хооронд зохион байгуулсан дүүргийн 100 аж ахуйн нэгжийн гамшиг, онцгой байдлын үеийн бэлэн байдлын дадлага сургуулилтад оролцсон. Энэ ажлын хүрээнд мэргэжлийн ангийн бүрэлдэхүүнийг иж бүрэн хувцас, үүргэвч, түүнд байх 19 зүйлсийг тус бүр 15 ширхэгийг авч хангав. Энэхүү арга хэмжээнд оролцсон болон үзлэгт хамрагдсан байдал 83,6%-иар үнэлэгдсэн. ЭМСЯ-аас 2015 оны 12 сарын 1-ны өдөр зохион байгуулагдсан Эрүүл мэндийн Улсын албаны гишүүдэд зориулсан “Гамшгаас хамгаалах эрүүл мэндийн улсын албаны удирдах бүрэлдэхүүний сургалт”-д оролцов.	
7535/81		93

Нэгтгэсэн:

Н.Ураншагай

МОНГОЛ УЛСЫН
ЭРҮҮЛ МЭНД, СПОРТЫН САЙДЫН ТУШААЛ

2015 оны 03 сарын 02 өдөр

Дугаар 86

Улаанбаатар хот

Стратеги, төлөвлөгөө батлах
тухай

Монгол улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24.2, Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 8.1 дэх заалтуудыг үндэслэн ТУШААХ нь:

1. "Зоонозын өвчний хяналт, сэргийлэлтийн 2015-2020 оны стратеги"-ийг нэгдүгээр, "Үйл ажиллагааны төлөвлөгөө"-г хоёрдугаар, "Зоонозын өвчний хяналт, сэргийлэлтийн чиглэл"-ийг гуравдугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.

2. Стратегийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлыг жил бүр улсын төсөв болон олон улсын байгууллага, хандивлагчидтай хамтран хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрт тусган санхүүжүүлэх арга хэмжээ авч ажиллахыг Эрүүл мэндийн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газар (О.Баяр), Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв (Н.Цогбадрах), Аймаг, нийслэлийн Зоонозын өвчин судлалын төвийн дарга нарт даалгасугай.

3. Энэхүү тушаалын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Төрийн нарийн бичгийн даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч (Г.Ганчимэг)-д үүрэг болгосугай.

САЙД

Г. ШИЙЛЭГДАМБА

МОНГОЛ УЛСЫН
ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙДЫН ТУШААЛ

2017 оны 03 сарын 06 өдөр

Дугаар А/Б/

Улаанбаатар хот

Тушаал хүчингүй болгох тухай

Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийг үндэслэн эрүүл мэндийн салбарын хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн төрлийг боловсронгуй болгох зорилгоор ТУШААХ нь:

1. Төрөөс эрүүл мэндийн талаар баримтлах бодлого батлагдсантай холбогдон эрүүл мэндийн талаарх бодлого, стратеги, хөтөлбөр, дэд хөтөлбөр баталсан Эрүүл мэндийн сайдын тушаалуудыг хавсралтаар хүчингүй болсонд тооцсугай.

2. Энэхүү тушаал гарсантай холбогдуулан хүчингүй болсон бодлогын баримт бичигт тусгагдсан зорилт, арга хэмжээг Төрөөс эрүүл мэндийн талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, шинээр болон шинэчлэн боловсруулах үндэсний хөтөлбөр, дэд хөтөлбөрт тусгаж хэрэгжүүлэхийг яамны газар, хэлтэс, аймаг, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газарт тус тус даалгасугай.

САЙД

А.ЦОГЦЭЦЭГ

АРАВ.ЗООНОЗЫН ӨВЧИН СУДЛАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ТӨВИЙН 2024-2027 ОНЫ СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСВИЙН ХУВААРЬ

Стратегийн зорилтуудын төсөв (арга хэмжээгээр):

Стратегийн зорилт	Д/д	Стратегийн арга хэмжээ	Нийт (сая.төг)	Арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэх зардал, санхүүжилтийн эх үүсвэр							
				2024 он		2025 он		2026 он		2027 он	
				Улсын төсөв	ОУБ	Улсын төсөв	ОУБ	Улсын төсөв	ОУБ	Улсын төсөв	ОУБ
Ерөнхий чиг үүрэг 1: Хүн амын эрүүл мэндийн байдалд нөлөөлөх хүчин зүйлийг тандах, судлах, хянах, хамгаалах, өвчин, эмгэгээс урьдчилан сэргийлэх, лавлагаа тусламж, үйлчилгээг үзүүлэх, хүн амд эрүүл мэндийн боловсрол олгох											
Үндсэн чиг үүрэг 1: Монгол Улсын хэмжээнд Зоонозын халдварт өвчнийг тандах, судлах, хянах											
Зорилт-1: Зоонозын халдварт өвчний байгаль дахь тархалт, идэвхжлийг хянах, хүн амын дундах тархалт, эрсдлийн түвшин тогтоох тандалт судалгааг өргөжүүлэх	1.1	Зоонозын халдварт өвчний тандалтын системийг цахимжуулан, мэдээллийн сан үүсгэнэ.	150.0		50.0		35.0		30.0		35.0
	1.2	Тандалт судалгааны үр дүнг ARC-GIS програм ашиглан газар зүйн мэдээллийн сан үүсгэнэ.	52.0		17.5		10.5		11.5		12.4
	1.3	Зөөвөрлөгдөн орж ирэх болон анзаарагддаггүй зоонозын халдварт өвчнүүдийн тандалт судалгааг өргөжүүлнэ.	108.0		26.0		28.0		27.0		27.0
	1.4	Зоонозын халдварт өвчний дамжуулагч, агуулагч, амьтдыг тодорхойлох дэвшилтэт аргыг нэвтрүүлнэ.	102.0		25.0		25.0		26.0		26.0
	1.5	Зоонозын шинэ халдварт өвчний	10.0	2.5		2.5		2.5		2.5	

		тохиолдлыг илрүүлэн, оношлон, бүртгэнэ.									
Зорилт-2: Лабораторийн лавлагаа тусламж, үйлчилгээг хөгжүүлэх, чадавхийг бэхжүүлэх	2.1	Төвийн лаборатори MNS ISO/IEC 17025:2018 буюу Сорил болон шалгалт тохируулгын лабораторийн чадавхид тавих ерөнхий шаардлага стандартаар итгэмжлүүлнэ (ЛЛА, ЧАБХҮА, НЭМТШУА).	6.6	4.6		2.0		-		-	
	2.2	Төвийн лаборатори MNS ISO/IEC 17043:2010 стандартаар итгэмжлүүлнэ.	9.8	3.8		2.0		2.0		2.0	
	2.3	Зоонозын халдварт өвчний оношилгоо, судалгаанд үүсгэгчийн генийн дараалал тогтоох молекул биологийн шинжилгээний аргыг нэвтрүүлнэ.	85.0	21.0		20.5		21.5		22.0	
	2.4	ЗӨСТ-үүдийн молекул биологийн лабораторийг үе шаттайгаар байгуулах шинжилгээний чадавхийг сайжруулна.	486.0		121.5		121.5		121.5		121.5
	2.5	Вирус судлалын лабораторийг биоаюулгүй ажиллагааны II түвшний шаардлагад нийцүүлэн үе шаттай хөгжүүлнэ.	800.0		132.0		134.0		134.0		400.0

	2.6	Аймаг, нийслэлийн ЗӨСТ-үүдийн лабораторийг MNS ISO 15189:2015 стандартаар итгэмжлүүлнэ.	65.6	16.4		16.4		16.4		16.4	
	2.7	Лабораторийн чанарын гадаад хяналтыг өргөжүүлнэ.	67.4	16.9		16.9		16.9		16.9	
	2.8	Аймаг, нийслэлийн ЗӨСТ-ийн лабораторийн чанарын гадаад хяналтад хамруулна.	10.0	2.0		3.0		3.0		2.0	
	2.9	Төвийн лабораторийн үйл ажиллагаанд цахим систем нэвтрүүлнэ.	102.5	41.0		61.5		-		-	
	2.10	Эрүүл мэндийн салбарын программ хангамжуудыг интеграц хийх, модулийн нэмэлт хөгжүүлэлт хийнэ.	90.0		20.0		25.0		25.0		20.0
Зорилт-3: Био үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх	3.1	Микробиологийн тэжээлт орчин, будаг урвалж уусмал, биобэлдмэлийн үйлдвэрлэл эрхлэх тусгай зөвшөөрөл авна.	8.0	2.0		2.0		2.0		2.0	
	3.2	Химийн хорт болон аюултай бодис экспортлох, импортлох, хил дамжуулан тээвэрлэх болон үйлдвэрлэх, худалдах, ашиглах тусгай зөвшөөрөл авна.	20.0	2.0		18.0		-		-	

	3.3	Тэжээлт орчны үйлдвэрлэлд тоосруулан хуурайшуулах технологийг нэвтрүүлнэ.	30.0		15.0		9.0		3.0		3.0
	3.4	Зоонозын халдварт өвчний оношилгооны хурдавчилсан тестийг туршилтаар үйлдвэрлэнэ.	40.0		3.0		9.0		16.0		12.0
Зорилт-4: Ариутгал, халдваргүйжүүлэлтийн үйл ажиллагаа хөгжүүлэх	4.1	Ариутгал, халдваргүйжүүлэлтийн тоног төхөөрөмжүүдийг бүрэн автоматжуулна.	100.0		20.0		30.0		20.0		30.0
	4.2	Ахуйн шавж, мэрэгч устгал, халдваргүйжүүлэлтийн үйл ажиллагааг өргөжүүлнэ.	50.0	5.0		20.0		20.0		5.0	
Үндсэн чиг үүрэг 2: Зоонозын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, хүн амд эрүүл мэндийн боловсрол олгох, дэмжих											
Зорилт- 5: Хүн амыг зоонозын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх	5.1	Зоонозын халдварт өвчнөөр сэдэвчилсэн бие дааж сурах цахим хичээлийн контент боловсруулж, түгээнэ.	67.2	16.8		16.8		16.8		16.8	
	5.2	Иргэдийн зан үйлд нөлөөлөх арга хэмжээний төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.	52.8	17.6		17.6		17.6		-	
	5.3	Зоонозын өвчний үеийн эрсдэлийн харилцааны чиглэлээр тактик боловсруулна.	55.5	-		18.5		18.5		18.5	
Ерөнхий чиг үүрэг 2: Зоонозын халдварт өвчний дэгдэлтийн үед голомтыг хязгаарлах, цомхотгох, хохирлыг багасгахад чиглэсэн зоонозын салбарын дангаар болон төр, олон нийт, аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдтэй хамтран үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг зохион байгуулах											
Үндсэн чиг үүрэг 3: Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үеийн бэлэн байдлыг хангах, хариу арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулах											

Зорилт-6: Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үед авах хариу арга хэмжээний бэлэн байдал, чадавхийг сайжруулах	6.1	Гамшиг, нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үеийн нөөцийн бэлэн байдлын нөөцийг бүрдүүлнэ.	500.0	125.0		125.0		125.0		125.0	
	6.2	Зоонозын халдварт өвчний аюул, эрсдэлийн үед ажиллах Тохиолдлын удирдлагын тогтолцооны багуудын бэлэн байдал, чадавхийг бэхжүүлнэ.	2000.0	500.0		500.0		500.0		500.0	
	6.3	Нэг-эрүүл мэнд салбар хоорондын зөвлөлийн тогтвортой үйл ажиллагааг бэхжүүлнэ.	10000.0		2500.0		2500.0		2500.0		2500.0
Ерөнхий чиг үүрэг 3: Төрөлжсөн мэргэшлээр лавлагаа тусламж, үйлчилгээг үзүүлэх, сургалт, судалгаа, эрдэм шинжилгээний ажил эрхлэх, эрүүл мэндийн бусад байгууллагыг мэргэжил, арга зүйгээр хангах											
Үндсэн чиг үүрэг 4: Улсын хэмжээнд зоонозын халдварын чиглэлээр сургалт, судалгааны ажил эрхлэх, эрүүл мэндийн бусад байгууллагыг мэргэжил, арга зүйгээр хангах											
Зорилт-7: Мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангах	7.1	“Зоонозын өвчин судлал” үндсэн мэргэшлийн сургалтын хөтөлбөрийг орчин үеийн оношилгоо, эмчилгээний стандартад нийцүүлэн шинэчлэн боловсруулна.	35.2	8.8		8.8		8.8		8.8	
	7.2	Зоонозын өвчин судлалын тэргүүлэх чиглэлээр мэргэжилтэнүүдийг гадаад улсад сургалтад хамруулна.	305.1	76.3		80.0		80.0		68.8	
Зорилт-8: Эрдэм шинжилгээ, судалгааг хөгжүүлэх	8.1	Зоонозын өвчний эрдэм шинжилгээ, судалгааны тэргүүлэх	70.8	17.7		17.7		17.7		17.7	

		чиглэлийг шинэчлэн тодорхойлно.									
	8.2	Эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил гүйцэтгэх тогтолцоог бүрдүүлж, судлаачдын чадавхийг сайжруулна.	30.0		5.0		15.0		5.0	5.0	
Ерөнхий чиг үүргийн нэр 4: Зоонозын халдварт өвчин судлалын үндэсний төв, зоонозын салбарын удирдлага, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох.											
Үндсэн чиг үүрэг 5: Байгууллагын удирдлага, зохион байгуулалт, засаглал, санхүүгийн тогтвортой байдлыг сайжруулах, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, үйл ажиллагааны хяналт-шинжилгээ үнэлгээ хийх											
Зорилт-9: Төвийн үйл ажиллагааны чанар хүртээмжийг дээшлүүлэх, ил тод байдлыг хангах, хүний нөөц, төсөв, санхүү, технологийн болон бусад нөөцийг үр ашигтай удирдах	9.1	Хүний нөөцийн хөгжлийн хөтөлбөр батлуулж, хэрэгжүүлнэ.	18.7	13.1		1.9		1.9		1.9	
	9.2	Төвийн үйл ажиллагааг цахим системд шилжүүлэх, хяналтын тогтолцоог бэхжүүлнэ.	150.0		75.0		30.0		30.0		15.0
	9.3	Төвийн нийгмийн хамгааллын төлөвлөгөө батлуулж, хэрэгжүүлнэ.	74.0	18.5		18.5		18.5		18.5	
	9.4	Зоонозын халдварт өвчний тусламж үйлчилгээнд чанарын удирдлагын тогтолцоог нэвтрүүлэн чанар сайжруулах үр дүнтэй арга хэмжээг зохион байгуулна.	74.7	18.7		18.7		18.7		18.7	
Зорилт-10: Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах	10.1	Салбарын хууль, тогтоомж, бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийг ханган, тайлагнана.	50.4	12.6		12.6		12.6		12.6	
	10.2	Аймаг, нийслэлийн ЗӨСТ-үүдийн гүйцэтгэлийн	50.4	12.6		12.6		12.6		12.6	

		төлөвлөгөө, үйл ажиллагааны хэрэгжилтийг зохион байгуулан, хяналт- шинжилгээ үнэлгээ хийн, тайлагнана.									
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--